

รัฐศาสตร์พิจารณา ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปีที่ 8 ฉบับที่ 16 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

Political Science Critique, Centre of Politics, Social and Area Studies,
Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University.

Vol. 8 No. 15 January - June 2021

ISSN : 2697-598X

ปีที่พิมพ์ : ธันวาคม 2564

Year : December 2021

© 2019 by Centre of Politics, Social and Area Studies, Faculty
of Political Science, Ramkhamhaeng University.

พิมพ์ที่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา

วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา- มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2564.

1.วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา. I. ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา,
เจ้าของ. II. ชื่อเรื่อง.

ISSN 2697-598X

รัฐศาสตร์พิจารณา ศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นวารสารที่นำเสนอบทความวิชาการจากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาเกี่ยวกับสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การเมืองการปกครอง และเอเชียศึกษาในกรอบอาณาบริเวณศึกษา (Area study) วารสารรัฐศาสตร์พิจารณาใช้การกลั่นกรองบทความก่อนลงตีพิมพ์แบบผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind Peer Review) โดยแต่ละบทความต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน วารสารรัฐศาสตร์พิจารณาจัดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ (ม.ค.-มิ.ย. และ ก.ค.-ธ.ค.)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการในสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง บริหารรัฐกิจ นโยบายสาธารณะ
2. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัย และผู้ทรงคุณวุฒิผลิตผลงานทางวิชาการเผยแพร่ต่อสาธารณชนในรูปแบบบทความทางวิชาการและบทพิจารณาหนังสือ
3. เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และนักวิจัย
4. เป็นเอกสารประกอบการเรียน การสอนในระดับอุดมศึกษา

ข้อความและบทความในวารสารฉบับนี้เป็นแนวความคิดของผู้เขียน การตีพิมพ์
บทความซ้ำเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบ
ของคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ กองบรรณาธิการและมหาวิทยาลัยรามคำแหง

iv วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 16

รัฐศาสตร์พิจารณา ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา
Political Science Critique, Centre of Politics, Social and
Area Studies,
ปีที่ 8 ฉบับที่ 16 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2564)
ISSN 2697-598X

เจ้าของ ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานต์ บุญยะกาญจน์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการประจำฉบับ

อาจารย์ ดร.ศกลรัตน์ จิระรุ่งเรืองวงศ์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กองบรรณาธิการ

ภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ภูมิณี

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ วันทะนะ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณี สันติวิเศษ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี ทิพย์รัตน์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธิรักษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ หวังสัจจะโชค

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิวา กมลเวช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์
อาจารย์ ดร.เอกลักษณ์ ไชยภูมิ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.จักรี ไชยพินิจ
อาจารย์ ดร.ธีระพล เกรียงพันธุ์
อาจารย์ ดร.กิตติพิศ พุทธิวนิช
อาจารย์ปิยะภพ เอนกทวีกุล

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์นภัส ภูมิภิตติพิชญ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐานิดา บุญวรรณ
อาจารย์ ดร.อำนวยการ กิจพรมมา
อาจารย์ ดร.นพพล อัครชาติ
อาจารย์ ดร.กานต์วี วิชัยปะ
อาจารย์วสิน ปั่นทอง

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลธัญบุรี
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมจริยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

vi วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 16

ภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ศุภผล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานต์ บุญยะกาญจน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชฎานันต์ ศุภผลาศัย

อาจารย์ ดร.กิตติพิศ พุทธิวินิช

อาจารย์ ดร.กฤติธี ศรีเกตุ

อาจารย์ปิยะภพ เอนกทวีกุล

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้จัดการ

พิสูจน์อักษร

ออกแบบและจัดทำรูปเล่ม

พิมพ์ที่

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์

นายกฤษฎา ดันดีไพศาลกิจ

นางสาวสโรชยา จิรรุ่งเรืองวงศ์

นายวีรชน เกษสกุล

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC>

Editorial

The last 2021 issue of the journal examines numerous facets of political science, spanning from politics and government to international relations and public administration. Additionally, it offers a selection of widely discussed contemporary political issues. Thus, this journal would be beneficial for students who are interested in, or are currently studying and conducting research in the field of political science.

The contents in this journal are organized and presented in three sections according to their related topics. The first section contains the issues relating to Political movement, both in Thailand and neighboring countries, associated with Democracy Regime. The second section is about topics focusing on public management that affected the quality of life of their people. The topics discussed in this section are information technology development and wasted management. Lastly, the third section contains the issue of sustaining one identity in a multicultural society, which involves interaction and figuring out how to coexist peacefully in a community of diverse beliefs.

Sakonrat Jirarungruangwong

บทบรรณาธิการ

ในวารสารฉบับปลายปี พ.ศ.2564 เป็นวารสารที่มีเนื้อหาครอบคลุมในมิติต่าง ๆ ของการศึกษารัฐศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นในสาขาของการเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การบริหารรัฐกิจ โดยมีการคัดสรรประเด็นทางการเมืองร่วมสมัยที่สังคมกำลังให้ความสนใจ จึงน่าจะเป็นประโยชน์กับนักศึกษาที่ให้ความสนใจหรืออยู่ระหว่างการศึกษาและทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชารัฐศาสตร์ได้

สำหรับเนื้อหาในวารสารฉบับนี้มีวิธีการนำเสนอ และจัดกลุ่มตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง ออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองทั้งในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยในส่วนที่สองจะเป็นประเด็นที่เน้นเรื่องการจัดการภาครัฐ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยจะกล่าวถึงประเด็นการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เนื้อหาในส่วนสุดท้ายจะเป็นประเด็นคัดสรรทางรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวกับการดำรงอัตลักษณ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งจะกล่าวถึงปฏิสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่าง

ศกกรัตน์ จิรรุ่งเรืองวงศ์

Table of Contents

	Page
Editorial	vii
Popular political expectations expressed during the People's Party (Khana Ratsadon) new social movement from 2020 to 2021 Thanavot Srisawat	1
Myanmar People and a Calling for Responsibility to Protect Kamonwan Taptimtong	33
Social Media and New Form of Protest: A Case of the Thailand's 2020 Political Movements Thanakorn Intorn	50
An Implementation of Innovative Concept for Information Technology Development of the Department of Disaster Prevention and Mitigation in 2020 Homjan Tongpa	75

x วารสารรัฐศาสตร์พิจาร

ปีที่ 8 ฉบับที่ 16

Table of Contents

	Page
A Guideline for the Solid Waste Management of Mu Si Sub-District Municipality, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province in the Fiscal Year 2020 Yutthapong Daosri	102
I The Processes of Sustaining Muslim Identities In The Multicultural Society of Isan Hudsaya Pathan Teerapon Kreangpun	123
Guideline for Submission	152

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	viii
ความคาดหวังของประชาชนที่แสดงออกทางการเมืองในการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ของ “มีอบคณะราษฎร 2563-2564” ธนาวุฒิ ศรีสวัสดิ์	1
ประชาชนชาวเมียนมากับการเรียกร้องความรับผิดชอบในการปกป้อง กมลวรรณ ทับทิมทอง	33
สื่อสังคมออนไลน์กับการประท้วงรูปแบบใหม่ : กรณีขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทย 2563 ธนากรณ์ อินทร	50
การนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคง ปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย ปี 2563 หอมจันทร์ ทองผา	75

xii วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 16

สารบัญ

	หน้า
แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ยุทธพงษ์ ดาวศรี	102
การดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน หัชยา ปาทาน ธีระพล เกียรติพันธุ์	123
แนวทางการพิจารณาและการส่งบทความ	152

Popular political expectations expressed during the People's Party (Khana Ratsadon) new social movement from 2020 to 2021**

Thanavot Srisawat*

Abstract

This research article studied 1) popular political expectations expressed during the People's Party (Khana Ratsadon) new social movement from 2020 to 2021; 2) classification of expectations of participants and other stakeholders in the People's Party social movement from 2020 to 2021. Quantitative research was done with 400 samples drawn from the general public of internet users of any age, gender, professional occupation, and political expression who supported the Khana Ratsadon movement, in which a daily “mob” hashtag sometimes announced locations and days where crowds were invited to gather protests. Data was collected by online questionnaire. Results were that

* M.A. Candidate, Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University.

** This article is a part of the independent study in Methodology for Quantitative Research Course, Master of Arts Program in Social Research, Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University which has been funded by Konrad Adenauer Scholarship for Social and Innovative Development (KASSID), 2021

Received November 5, 2021; Revised November 21, 2021; Accepted November 26, 2021

1) highest expectations were equally distributed for the Prime Minister's resignation, educational reform and gender equality, followed by a constitutional amendment, and monarchic reform, in decreasing order of significance. The movement was instrumental in organizing activities, and rally speeches showed average gender awareness, and high expectations and overall satisfaction were experienced in terms of the People's Party Social movement. 2) When categorizing samples according to expectations by test statistics, gender, online and offline political participation, and parenting experience differed, with significantly different correlations to expectations for the People's Party social movement.

Keywords: Expectations, The Khana Ratsadon 2020-2021, New social movement

ความคาดหวังของประชาชนที่แสดงออกทางการเมืองในการเคลื่อนไหวทางสังคม รูปแบบใหม่ของ “มือบคณะราษฎร 2563-2564” **

ธนวุฒิ ศรีสวัสดิ์*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การศึกษา 1) เพื่อศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่แสดงออกทางการเมืองในการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ของมือบคณะราษฎร 2563-2564 2) เพื่อจำแนกกลุ่มคนตามความคาดหวังและอื่น ๆ ที่น่าสนใจในการเคลื่อนไหวทางสังคมของมือบคณะราษฎร 2563-2564 ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือคนทั่วไปบนอินเทอร์เน็ตไม่จำกัดเพศ อายุ อาชีพ ที่แสดงออกทางการเมืองด้วยการสนับสนุนการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร จำนวน 400 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามในพื้นที่ออนไลน์ ผลการศึกษา พบว่า 1) ข้อเรียกร้องที่คาดหวังมากที่สุด ได้แก่ การให้นายกรัฐมนตรีลาออก การปฏิรูปการศึกษา และ การสร้างความเป็นธรรมทางเพศ เฉลี่ยแล้วคะแนน

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล (การวิจัยทางสังคม) คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

** บทความวิจัยนี้พัฒนามาจากการศึกษารายวิชาวิธีวิทยาวิจัยเชิงปริมาณ ภายใต้อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร.ธีระ สนิทธารักษ์ ในหลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล (การวิจัยทางสังคม) คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากทุนการศึกษา Konrad Adenauer Scholarship for Social and Innovative Development (KASSID) ปี 2564

** ได้รับบทความ 5 พฤศจิกายน 2564; แก้ไขปรับปรุง 21 พฤศจิกายน 2564; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 26 พฤศจิกายน 2564

เท่ากัน รองลงมาคือการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามลำดับ ส่วนเครื่องมือวิถีทางในการเคลื่อนไหว โดยการจัดกิจกรรม หรือเนื้อหาปราศรัยการชุมนุมต้องไม่ลดทอนคุณค่าทางเพศ เฉลี่ยแล้วคาดหวังมากที่สุด และในด้านความพึงพอใจการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร ภาพรวมพึงพอใจมาก 2) เมื่อจำแนกกลุ่มคนตามความคาดหวัง ด้วยการใช้สถิติทดสอบ พบว่า เพศภาวะ การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งออนไลน์ ออฟไลน์ และวินัยการอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกัน มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: ความคาดหวัง, มือบคณะราษฎร 2563-2564, การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่

บทนำ

ประเทศไทยช่วงตอนต้นของปี 2563 ได้เกิดเหตุการณ์ที่นำไปสู่จุดเริ่มต้นสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมกลุ่มนักเรียน นักศึกษา โดยมีแรงผลักดันสำคัญคือการยุบพรรคอนาคตใหม่จากมติศาลรัฐธรรมนูญและเพิกถอนสิทธิทางการเมืองของคณะกรรมการบริหารพรรคเป็นระยะเวลา 10 ปี ซึ่งส่งผลให้เกิดแฮชแท็ก (hashtag) อันดับ 1 ในทวิตเตอร์ (twitter) ยอดรีทวีต (retweet) มากกว่า 1 ล้านครั้ง คือ “#Saveอนาคตใหม่” (บีบีซีไทย, 2563) นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการเกิดแฟลชม็อบ (flash mob) มีลักษณะรวมตัวในที่สาธารณะแบบฉับพลัน รวมตัวในระยะเวลาที่สั้นและสามารถสลายได้รวดเร็ว (พิราภรณ์ วิชูรัก, 2020) อย่างแฟลชม็อบ “ประเทศนี้ไม่มีความยุติธรรม” ภายในแฟลชม็อบดังกล่าวยังมีประชาชนหลากหลายกลุ่มเข้าร่วมชูสัญลักษณ์สามนิ้วและร่วมปราศรัยเกี่ยวกับปัญหาการเมืองไทย ประกอบกับการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนที่ติดแฮชแท็กในทวิตเตอร์ต่อกระแสการเคลื่อนไหวทางสังคมในพื้นที่ออนไลน์ต่อแฟลชม็อบดังกล่าว นับจากนั้น การจัด

แฟลชม็อบขยายวงกว้างข้ามจากกรุงเทพมหานครไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในลักษณะดาวกระจาย ก่อนจะยกระดับเป็นม็อบและนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมในนามของ “ราษฎร” หรือที่ถูกเรียกในปัจจุบันว่า “ม็อบคณะราษฎร” มีลักษณะเป็นการประท้วงทางการเมืองที่คุ้งขัดแย้งคือฝั่งรัฐบาลและมีการจัดม็อบรายวันเรื่อยมา

ภายหลังมีกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ เข้าร่วมม็อบคณะราษฎร เช่น กลุ่มนักเรียนเลว กลุ่มเฟมินิสต์-ปลดแอก กลุ่มทะลุฟ้า หรือกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ ที่มีคุ้งขัดแย้งคือฝั่งรัฐบาล ขยายขอบเขตข้อเรียกร้องด้วยการนำปัญหาทางสังคมของแต่ละกลุ่มมาเป็นฐานในการเคลื่อนไหวทางสังคมร่วมด้วย ทั้งการปฏิรูประบบการศึกษาไทย การให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมทางเพศ เป็นต้น ประกอบกับการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนที่เข้าร่วมม็อบยังมีหลากหลายวิธีการด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ขบวนการประท้วงบนท้องถนน การแสดงออกด้วยการประท้วงในพื้นที่ออนไลน์ การใช้แฟลชม็อบ การใช้สัญลักษณ์และศิลปะประท้วง การใช้สถานะความเป็นผู้บริโภค ไม่นับสนุนกิจการหรือร้านค้าที่เป็นผู้สนับสนุนอยู่ฝั่งรัฐบาล ลักษณะของม็อบคณะราษฎร 2563-2564 มีความแตกต่างจากม็อบในอดีตของประเทศไทย เช่น ความคิดที่มีต่อทักษิณ ทั้งม็อบเสื้อเหลือง เสื้อแดง และกลุ่มกปปส. (ประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข) จะพุ่งเป้าไปที่ทักษิณทั้งในเชิงสนับสนุนและต่อต้าน กนกวรรณ เลิศชีวกกุล (2564, น. 159-220) ชี้ให้เห็นว่าม็อบคณะราษฎรไม่ได้สนใจ ถ้าใครเก่ง หรือบริหารมีประสิทธิภาพก็สามารถรับได้ และยังเป็นการชุมนุมแบบไร้รูปแบบ (freeform movement) โดยที่ม็อบเสื้อเหลือง เสื้อแดง กปปส. ต่างจัดชุมนุมที่เน้นสร้างแรงกดดันต่อรัฐบาลผ่านการชุมนุมยืดเยื้อ มีการตั้งเวทีใหญ่ มีแกนนำรับผิดชอบหลักและยังเคลื่อนไหวยึดสถานที่ราชการและทางเศรษฐกิจ ขณะที่ม็อบคณะราษฎรเน้นการชุมนุมแบบมาเร็วไปเร็ว การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทั้งรูปแบบ

สถานที่ เวลา การนัดหมาย ระยะเวลาชุมนุม ผู้จัด และกิจกรรม จนเจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถคาดเดาหรือตั้งรับได้ทัน ประกอบการใช้สื่อออนไลน์ ติดแฮชแท็กร่วมในการขับเคลื่อนของม็อบ ยังมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

ขณะเดียวกันกลุ่มประชาชนที่แสดงออกทางการเมืองภายใต้การเคลื่อนไหวของม็อบคณะราษฎร มีข้อถกเถียงและวิพากษ์การเคลื่อนไหวรวมถึงข้อเรียกร้องด้วยตนเอง แบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มแรก คาดหวังให้การเคลื่อนไหวของม็อบคณะราษฎร มุ่งแค่ให้นายกรัฐมนตรีลาออกและแก้ไขรัฐธรรมนูญ ไม่ควรแตะต้องกับการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ ขณะที่กลุ่มที่สองหวังให้ทั้ง 3 ข้อเรียกร้องบรรลุผล ส่วนกลุ่มที่สาม นำประเด็นต่าง ๆ ของกลุ่มทางสังคมที่เข้าร่วมม็อบ ให้บรรลุผลร่วมด้วยกับ 3 ข้อเรียกร้อง แต่ลักษณะโครงสร้างของม็อบคณะราษฎรไม่มีแกนนำที่ชัดเจน ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทั้งในฐานะผู้พูดและผู้ฟังในเวลาเดียวกันได้ รวมถึงยังสามารถใช้ช่องทางหรือวิธีการอื่น ๆ ในการแสดงออกทางการเมืองโดยไม่ต้องไปม็อบก็สามารถทำได้ ประเด็นนี้มีนักวิชาการ สิริพรรณ สวัสดิ์ (2563 อ้างถึงใน พิพีทีวีออนไลน์, 2563) ชี้ให้เห็นว่า เป็นจุดอ่อนหลักของการเคลื่อนไหว ซึ่งการไม่มีแกนนำหรือไม่จำเป็นต้องมีผู้ใดปราศรัยและทุกคนมาแสดงพลังหรือจุดยืนของตนเองได้ หากเป็นระยะยาวย่อมมีผลให้คนมีส่วนร่วมน้อยลง เพราะความต่างทางเป้าหมายของแต่ละบุคคลไม่สามารถพิจารณาเป็นจุดรวมกันได้ ประกอบกับในพื้นที่ออนไลน์ การแสดงออกทางการเมืองด้วยการส่งข้อมูลข่าวสารอาจเกิดสิ่งที่เรียกว่าข่าวปลอม (Fake News) ที่คลาดเคลื่อนกับความเป็นจริง ซึ่งยังมีผลให้คนที่มีส่วนร่วมทั้งไปม็อบหรือแสดงออกในโลกออนไลน์เกิดความสับสนตามมาในแต่ละครั้งของการนัดหมายชุมนุมอีกด้วย

ท่ามกลางข้อถกเถียงและความคาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นในความเป็นจริงของประชาชนที่แสดงออกทางการเมืองด้วยการสนับสนุนการเคลื่อนไหวของ

มีอบคณราษฎร ด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมถึงเป้าหมายสำคัญ ข้อเรียกร้องของมีอบคณราษฎรที่มีผลต่อจุดเปลี่ยนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จึงนำมาสู่การศึกษา “ความคาดหวังของประชาชนที่แสดงออกทางการเมืองในการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่” ของ “มีอบคณราษฎร 2563-2564” ด้วยการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณในทางสังคมวิทยา การศึกษาครั้งนี้จะนำมาซึ่งความเข้าใจและสามารถสะท้อนความคาดหวังที่เป็นปลายทางของประชาชนที่แสดงออกทางการเมืองของมีอบคณราษฎรว่าแท้จริงคือสิ่งใดและเป็นอย่างไร และเป็นบทเรียนสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทย

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่แสดงออกทางการเมืองในการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ของมีอบคณราษฎร 2563-2564
2. เพื่อจำแนกกลุ่มคนตามความคาดหวังและอื่น ๆ ที่น่าสนใจในการเคลื่อนไหวทางสังคมของมีอบคณราษฎร 2563-2564

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่

ช่วงปลายทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมีพลวัตมากขึ้น ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไม่ได้จำกัดอยู่แค่การต่อสู้ทางชนชั้นหรือมุ่งเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยฐานชนชั้นแรงงานเป็นหลักเหมือนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบเก่า แต่การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ยังมีหลายประเด็นเข้ามาร่วมด้วยและเป้าหมายมีลักษณะเชิงนามธรรมของการต่อสู้เรียกร้อง สามารถพิจารณาความแตกต่างของการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่กับเก่าไว้ 4 ประการ ได้แก่

1) การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ไม่ใช่การเคลื่อนไหวหรือเป็นขบวนการบนฐานของชนชั้นใดเพียงชนชั้นเดียว อย่างขบวนการเคลื่อนไหวในอดีตที่ทฤษฎีมาร์กซิสต์พยายามจะอธิบาย 2) ประเด็นหรือเรื่องที่เคลื่อนไหวเรียกร้องของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ไม่ใช่เรื่องแคบ ๆ เกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มเท่านั้น 3) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ไม่เชื่อในความจริงใจและไม่ศรัทธาคำมั่นของรัฐและ ไม่เชื่อในความเป็นตัวแทนของระบบพรรคการเมือง จึงไม่ได้เรียกร้องผ่านกลไกทางการเมืองที่ดำรงอยู่ภายใต้พรรคการเมือง หรือนักการเมือง และไม่ได้หวังพึ่งกลไกของรัฐเหมือนอย่างการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบเก่าในอดีต 4) เป้าหมายของการเรียกร้อง ไม่ใช่เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐอย่างขบวนการเคลื่อนไหวในอดีต แต่ต้องการสร้างกติกาหรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต (the grammar of forms of life) (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2540, น. 2-3) รวมทั้งลักษณะการจัดระเบียบองค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เป็นการกระจายอำนาจและมีการเข้าร่วมของกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ จึงต่างจากการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบเก่าที่รวมศูนย์สู่ส่วนกลางและจัดองค์กรแบบช่วงชั้นบังคับบัญชา ช่องทางการเคลื่อนไหวมีความต่างจากการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบเก่าในแง่ที่ใช้หลายช่องทาง ทั้งพื้นที่กายภาพและใช้สื่อออนไลน์ในเวลาเดียวกัน (ภัทรศยา จำราช, 2557)

ในทางทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ Habermas ผู้มีบทบาทสำคัญในทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ Habermas เสนอถึงการวิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมหลังทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา ด้วยการมองถึงการยึดครองชีวิตทางสังคม (colonization of the lifeworld) ที่มีส่วนสำคัญของการเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนอกสถาบันในรูปแบบใหม่ ๆ เช่น ขบวนการสิทธิสตรี ขบวนการนักศึกษา ขบวนการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม Habermas ยังชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคมทุนนิยมยุคหลัง (late capitalism) ไม่ได้ปะทุเหมือนที่

เคยเป็นมา เนื่องจากความเป็นรัฐสวัสดิการถูกแก้ไขเชิงสถาบัน สวัสดิการต่าง ๆ ของกลุ่มชนชั้นทางสังคมที่มีความต่างกัน โดยเฉพาะชนชั้นแรงงานที่ถูกบรรเทาโดยรัฐ ทำให้ความขัดแย้งทางชนชั้นไม่แสดงออกอย่างเด่นชัด หากแต่เป็นสิ่งที่ Habermas เรียกการเคลื่อนไหวทางสังคมของขบวนการต่าง ๆ ว่าเป็นปฏิกิริยาต่อ “การยึดครองชีวิตทางสังคม” โดยทุนนิยมรัฐสวัสดิการ Habermas ยังมองความเป็นสังคมด้วยการแยกสิ่งที่เรียกว่าชีวิตทางสังคม (lifeworld) กับระบบ (system) โดยชีวิตทางสังคมเป็นแนวคิดที่ใช้กับโลกของชีวิตประจำวันที่บุคคลใช้ร่วมกับคนอื่น ๆ ผ่านกรอบครัว วัฒนธรรม สื่อมวลชน และอื่น ๆ พื้นที่ทางสังคมที่ไม่มีกฎระเบียบควบคุมเหล่านี้สนองความหมายและความเข้าใจร่วมกัน ตลอดจนขอบฟ้าของความรู้หรือประสบการณ์ทางสังคมที่เรียกว่าปฏิบัติการสื่อสาร (communicative action) เป็นแหล่งสะสมสมมติฐานและข้อมูลที่จำเป็นในการทำความเข้าใจปัญหา ขณะที่ระบบ Habermas มองว่าประกอบด้วยรัฐและเศรษฐกิจ ระบบปฏิบัติการด้วยอำนาจและเงินตรา ดังนั้นสิ่งที่เข้ามาคุกคามการยึดครองชีวิตทางสังคมคือการขยายตัวรัฐและเศรษฐกิจที่มุ่งแต่ความสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้น (Habermas, 1987 อ้างถึงใน สมชัย ภัทรนันทน์, 2560, น. 114-117)

สำหรับ Habermas ขบวนการทางสังคมในการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่จึงตอบโต้กลับด้วยการนำปฏิบัติการสื่อสารมาปกป้องตนเอง ปกป้องชีวิตประจำวัน ปกป้องชีวิตทางสังคมของบุคคลจากการถูกครอบงำโดยรัฐและเศรษฐกิจหรือระบบตลาด (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ, 2545, น. 12) การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ จึงเป็นการต่อสู้เพื่อปกป้องชีวิตทางสังคมที่ถูกโจมตี หรือเปลี่ยนแปลงความหมายและคุณค่าที่บุคคลมีให้มากกว่าจะถูกยึดยึดจากผู้เชี่ยวชาญในฐานะกลไกสำคัญของรัฐ และการสร้างตรรกะที่ผิดเพี้ยนอัตลักษณ์เชิงบุคคลของระบบตลาด การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ในทัศนะข้อเสนอของ Habermas จึงเป็นแนวทางเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อเสรีภาพหรือความเป็นประชาธิปไตย

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองจัดว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงออกทางการเมือง เมื่อมีเหตุการณ์การประท้วงบนท้องถนนหรือในโลกออนไลน์ หรือการเสนอความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมือง นับว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยวิฑูรย์ ภูษ (2548 อ้างถึงใน ณัชจิรา นาคศิริ, 2557) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า เป็นกิจกรรมทั้งหลายของประชาชน โดยแต่ละบุคคลที่ต้องการมีอิทธิพลผลักดันให้เกิดผลงานทางการเมืองตามความต้องการ แต่รวมทั้งกิจกรรมที่เป็นที่ยอมรับทั้งในเชิงพิธีการและการปฏิบัติ หรือยอมรับข้อเสนอของรัฐบาลที่ออกคำสั่ง ขณะเดียวกันก็มีผู้ที่ไม่เห็นด้วยก็พยายามมีอิทธิพลต่อการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีลักษณะเป็นการประท้วง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังมีอีกหลายรูปแบบ อย่างเช่นวรทิพย์ มีมาก และคณะ (2547 อ้างถึงใน ภูสิทธิ์ ชันติกุล, 2553) อธิบายว่าแต่ละบุคคลสามารถใช้เสรีภาพต่อการแสดงความคิดเห็น การเขียน การพูด ใช้วิธีการโฆษณา การพิมพ์ ซึ่ง การแสดงออกเหล่านี้จัดอยู่ในการวิพากษ์วิจารณ์ตามสื่อต่าง ๆ รวมถึง ในที่สาธารณะ ในงานชิ้นสำคัญของ Vissers และ Stolle (2014 อ้างถึงใน อัจฉริยา ประสิทธิ์วงศ์, 2562, น. 48) จำแนกการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออฟไลน์ หมายถึงรวมถึงตั้งแต่การสนับสนุนรัฐบาล นักการเมือง การบริจาค การติดต่อพบปะกับนักการเมืองหรือบุคลากรของรัฐ ตลอดจนการไม่สนับสนุนรัฐบาลหรือการเข้าร่วมเดินประท้วงร่วมชุมนุม 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบออนไลน์ ตั้งแต่การแชร์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองในโลกออนไลน์ การไม่สนับสนุนหรือซื้อผลิตภัณฑ์ออนไลน์เพื่อเหตุผลทางการเมือง และการมีส่วนร่วมประท้วงทางการเมืองในพื้นที่ออนไลน์ แต่ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองในพื้นที่ออนไลน์หรือออฟไลน์ตามรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย
ทุกเพศ ทุกวัย สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวัง

ในทฤษฎีความคาดหวัง มีนักวิชาการคนสำคัญ Vroom (1964 อ้างถึงใน
พิศิษฐ์ ศรีจันทร์, 2544, น. 12) ทำความเข้าใจความคาดหวังของมนุษย์ในการจะ
กระทำการใด ๆ ที่ปรารถนาหรือสร้างโอกาสความเป็นได้ให้กับตนเอง เพื่อบรรลุ
เป้าหมายและผลลัพธ์ที่ตนเองกระทำสูงสุด Vroom แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบสำคัญ
ของความคาดหวัง คือ 1) ความพึงพอใจ คือ ความพึงพอใจของมนุษย์ที่มีต่อผลลัพธ์
กล่าวคือ เป็นการกระทำโดยลักษณะสำคัญที่สุดเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับตนเอง
เมื่อบุคคลกระทำอื่นใดก็ต้องการให้ผลลัพธ์ที่ออกมาสามารถสร้างความพึงพอใจให้มาก
ที่สุด 2) เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือวิถีทาง เป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความพึงพอใจของมนุษย์
หรือเป็นวิธีการเชื่อมโยงจากผลลัพธ์หนึ่งไปสู่อีกผลลัพธ์หลายประการ โดยกล่าวได้ว่า
เป็นวิธีการที่มนุษย์เชื่อว่าการเลือกวิธีเช่นนี้จะนำไปสู่เป้าหมาย ที่วางไว้สำเร็จ
3) ความคาดหวังของบุคคลนั้น ๆ คือการที่บุคคลมีความต้องการหลากหลาย
เมื่อได้รับการตอบสนองแล้วก็จะมีความต้องการหรือคาดหวังระดับสูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม ความคาดหวังในฐานะที่เป็นผลจากความคิด ความเชื่อของ
บุคคลและการคาดหวังผลลัพธ์ของการกระทำที่บุคคลปรารถนาจะให้เกิดนั้นมีความ
แตกต่างกันออกไป ในแนวคิดของ Hurlock (1974 อ้างถึงใน พรณี ตรีรัตนประ
ยูร, 2537, น. 23-26) แบ่งปัจจัยที่มีต่อความคาดหวังแตกต่างกัน เช่น ประเภทของ
ครอบครัว เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มั่นคงจะมีแนวโน้มตั้งจุดหมายในอนาคตสูงกว่าเด็กที่
ไม่มีความมั่นคงในครอบครัว เด็กที่ต้องย้ายถิ่นบ่อย ๆ จะไม่สามารถคาดหวังหรือ
วางแผนอนาคตตนเองได้ชัดเจนเท่าเด็กที่ไม่ต้องย้ายถิ่น ขนาดครอบครัวจึงมีส่วนสำคัญ
ต่อการตั้งเป้าหมายของเด็ก โดยเด็กที่อยู่ในครอบครัวขนาดเล็กจะพบความสำเร็จ

มากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวขนาดขยาย เนื่องจากครอบครัวขนาดเล็กพ่อแม่สามารถทุ่มเทและส่งเสริมความคาดหวังได้มากกว่า ถัดมาคือด้านชนชั้นทางสังคม ครอบครัวของบุคคลโดยเฉพาะในวัยเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี บิดาจะให้ความคาดหวังแก่บุตรคนแรกมากที่สุด ดังนั้นหากฐานะทางเศรษฐกิจดี ย่อมทำให้ความคาดหวังบรรลุผล และในด้านวินัย หรือการอบรมเลี้ยงดู บุคคลที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตยหรืออำนาจแบบเสรีจอยู่ที่คนเดียว จะตั้งความคาดหวังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ขณะที่บุคคลที่ถูกเลี้ยงดูด้วยแบบประชาธิปไตย การตั้งความคาดหวังสอดคล้องกับความเป็นจริงและทำให้ความคาดหวังมีโอกาสสำเร็จสูง

งานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานศึกษาของเอกพล ญัฐพัตน์ (2558, น. 112-113) ที่ทำการสำรวจถึงมวลชนกลุ่มคนเสื้อแดงต่อการเคลื่อนไหวของกลุ่มนปช. พบประเด็นสำคัญคือคนเสื้อแดงที่เข้าร่วมการเคลื่อนไหวนปช. กับวัตถุประสงค์ในการเคลื่อนไหว มีนัยสำคัญทางสถิติทุกคู่สัมพันธ์ โดยความสัมพันธ์ระหว่าง “การเข้าร่วมเคลื่อนไหวกับกลุ่มนปช.” และวัตถุประสงค์เรื่อง “กำจัดสองมาตรฐาน/อำมาตย์” มีค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันเป็นบวก ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ ยังมีการใช้ประเด็น “กำจัดสองมาตรฐาน/อำมาตย์” เป็นวัตถุประสงค์ในการเคลื่อนไหวของกลุ่มนปช. มวลชนนปช. ก็จะเข้าร่วมการเคลื่อนไหวมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันยังได้ข้อค้นพบอีกว่า การใช้ประเด็น “เรียกร้องประชาธิปไตย” มีค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันเป็นบวกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 หมายความว่ายิ่งกลุ่มนปช. ใช้ประเด็นดังกล่าวเป็นวัตถุประสงค์ในการเคลื่อนไหวเพิ่มมากขึ้น ก็ยิ่งทำให้การร่วมเคลื่อนไหวของมวลชนกับกลุ่มคนเสื้อแดงมีมากขึ้นตามไปด้วย ในงานศึกษาของวิโรจน์ พิमानมาสสุริยา (2560) ศึกษาความคาดหวังของประชาชนต่อการปฏิรูปประเทศไทย

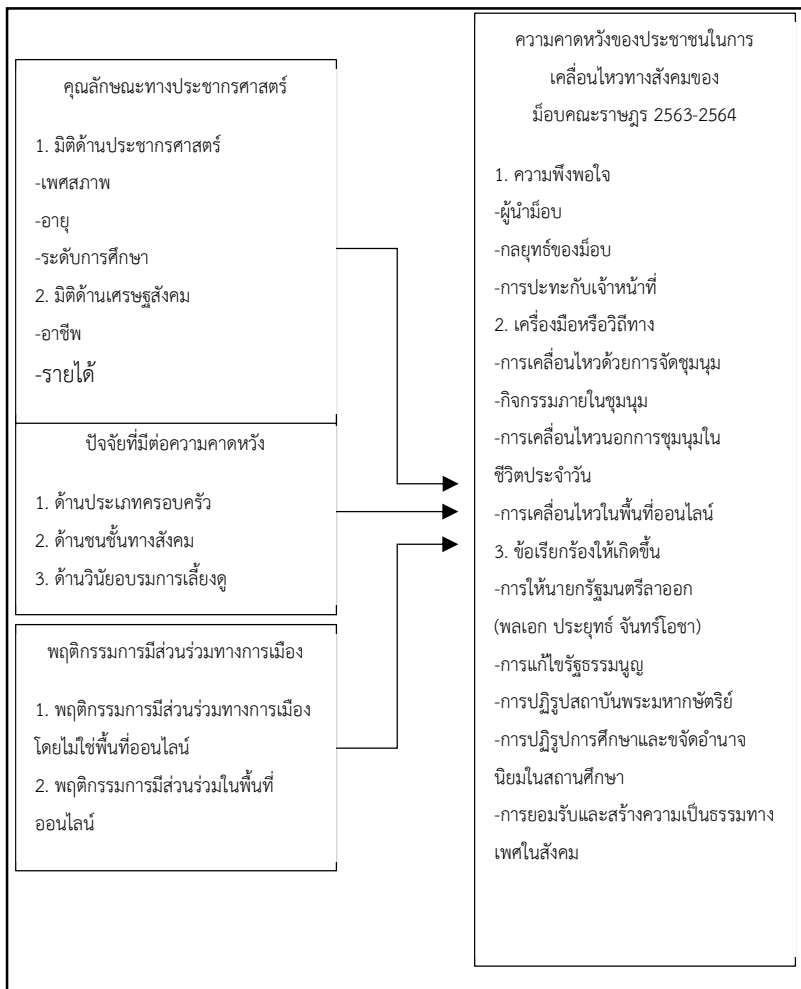
ที่ประชาชนคาดหวังช่วงวิกฤตทางการเมือง 2557 ทศนคติของประชาชนต่อการปฏิรูปประเทศไทยไม่ต่างกัน ยกเว้นภูมิสำเนาที่แตกต่างกันมีผลต่อการปฏิรูปประเทศไทยต่างกัน พิจารณารายด้านต่าง ๆ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีการปฏิรูปทุจริตคอร์รัปชัน ความเป็นประชาธิปไตย การปฏิรูปเศรษฐกิจและปากท้องประชาชน การปฏิรูปการเมือง การปฏิรูประบบราชการและการกระจายอำนาจ การปฏิรูปการศึกษา การร่างรัฐธรรมนูญ การยุติความขัดแย้งและสร้างความปรองดอง ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน ขณะที่ในงานศึกษาของธงชัย และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2541) อ้างถึงใน พิศมัย วงศ์จำปา, 2560, น. 101) เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลาง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1,191 คน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนชั้นกลางมีความพอใจในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ในงานของ Lee, So & Leung (2015) ศึกษาเกี่ยวกับโซเซียลมีเดียและขบวนการรณรงค์จากการประท้วงในฮ่องกง กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายร้อยละ 48 และเพศหญิงร้อยละ 52 เก็บกับกลุ่มคนที่ต่างช่วงวัยกัน มีร้อยละ 22 เป็นกลุ่มอายุ 15-29 ปี มีร้อยละ 34 เป็นกลุ่มช่วงอายุ 30-49 ปี และร้อยละ 44 เป็นกลุ่มอายุ 50 ปีขึ้นไป ส่วนระดับการศึกษา ร้อยละ 36 ศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีร้อยละ 46 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา และร้อยละ 18 การศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ผลการศึกษาพบประเด็นสำคัญถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยการใช้เฟซบุ๊กของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนการเคลื่อนไหวของมือบ่ม

กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวัง จึงประยุกต์แนวคิดและทฤษฎี ดังกล่าว นำมาสู่กรอบแนวคิดในการศึกษารั้งนี้ (ดังภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา คือ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2564 ถึง ตุลาคม พ.ศ. 2564 ประกอบไปด้วย 1) ระยะเวลาการกำหนดประเด็นปัญหา การทบทวนวรรณกรรม และออกแบบการวิจัย คือ 23 สิงหาคม 2564 ถึง 25 กันยายน 2564 2) ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลบนพื้นที่ออนไลน์ คือ 29 กันยายน 2564 ถึง 9 ตุลาคม 2564 และ 3) ระยะเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการศึกษา คือ 10 ตุลาคม 2564 ถึง 31 ตุลาคม 2564

ประชากรและขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ คนทั่วไปบนอินเทอร์เน็ต ไม่จำกัดเพศ อายุ อาชีพ ที่แสดงออกทางการเมืองด้วยการสนับสนุนการเคลื่อนไหวของมีอบคณะราษฎร 2563-2564 ทั้งการไม่เคยไปชุมนุมมีอบคณะราษฎรแต่แสดงออกทางการเมืองด้วยการสนับสนุนผ่านพื้นที่ออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ หรือเคยไปชุมนุมมีอบคณะราษฎร และแสดงออกทางการเมืองด้วยพื้นที่ออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยส่วนขนาดตัวอย่าง ในงานศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรแน่ชัด ขนาดตัวอย่างจึงคำนวณได้จากสูตรของ W.G. Cochran (1953 อ้างถึงใน ธนภฤต ดีพลักดิ์, 2556, น. 40) กำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 จึงได้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย คือ 384 คน ทั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน ซึ่งผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนดไม่น้อยกว่า 384 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถามออนไลน์ (online survey) ผ่านกูเกิลฟอร์ม (google form) โดยเป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหา (Validity) ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาว่าแบบสอบถามสามารถวัดได้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดคือดัชนีชี้วัดความลงรอยกัน (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงปริมาณ ด้านการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่และผู้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดมีอบคณะราษฎร หลังจากนั้นจะทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือวัด (Reliability) โดยเป็นการตรวจสอบความคงที่หรือความคงเส้นคงวาของแบบสอบถามด้วยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach' Alpha) ซึ่งใช้ข้อมูลจากการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และนำไปเก็บจริงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ในส่วนการวิเคราะห์หรือนำเสนอผลการศึกษาจะใช้วิธีการเทคนิคทางสถิติ (Statistic Technique)

ผลการศึกษา

ประชาชนทั่วไปบนอินเทอร์เน็ตที่แสดงออกทางการเมืองสนับสนุนการเคลื่อนไหวของมีอบคณะราษฎร 2563-2564 ในการศึกษาครั้งนี้ ด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ร้อยละ 56.8 เป็นชาย ร้อยละ 20.5 เกย์ ร้อยละ 14.8 ไม่ประสงค์ระบุเพศ ร้อยละ 6.0 ขณะที่เกย์และเลสเบี้ยน เป็นร้อยละ 1 เมื่อจำแนกตามช่วงอายุ พบว่าส่วนใหญ่ มีอายุ 24 ปี ลงไป หรือเป็นกลุ่ม Generation Z ร้อยละ 62.8 รองลงมาคือ ในช่วงอายุ 25-41 ปี หรือกลุ่ม Generation Y, Millennials ร้อยละ 35.0 ช่วงอายุ 42-56 ปี หรือกลุ่ม Generation X ร้อยละ 2.0 และช่วงอายุ 57-75 ปีหรือกลุ่ม Baby boomers ร้อยละ 0.3 ในส่วนระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า

ส่วนใหญ่แล้วเป็นปริญญาตรี ร้อยละ 76.3 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 10.8 สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 7.5 ขณะที่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและอนุปริญญา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 2.8 และ 2.0 ตามลำดับ ส่วนประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 0.8 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนโดยประมาณส่วนใหญ่แล้ว 10,001-30,000 บาท เป็นร้อยละ 55.6 รองลงมา 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 16.9 ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 12.9 70,001-100,000 บาท ร้อยละ 2.5 50,001-70,000 บาท ร้อยละ 1.7 และมากกว่า 100,000 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 0.6 ส่วนอาชีพ โดยส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 34.8 รองลงมาพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 28.5 อาชีพอิสระ/รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 10.5 เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ/ราชการ ร้อยละ 9.5 เจ้าของกิจการ/ธุรกิจส่วนตัวอื่น ๆ ร้อยละ 7.8 ว่างาน ร้อยละ 4.8 อาจารย์/นักวิชาการ/นักวิจัย ร้อยละ 2.3 บุคลากรสาธารณสุข ร้อยละ 1.8 และตำรวจ/ทหาร ร้อยละ 0.3

ประเภทครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ พบว่า ส่วนใหญ่แล้วเป็นลักษณะครอบครัวเดิม หรือเป็นครอบครัวที่อยู่กับพ่อและแม่ ร้อยละ 61.3 รองลงมาคือครอบครัวสร้างใหม่ โดยแยกออกมาอยู่กับคนรักตามลำพัง ร้อยละ 14.8 ครอบครัวขยาย มีปู่ ย่า ตา ยาย อยู่ร่วมด้วย ร้อยละ 11.0 ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว โดยอยู่กับพ่อ หรือแม่ หรือญาติ หรือลูกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตามลำพัง ร้อยละ 8.3 และอยู่คนเดียว/ยังไม่มีหรือยังไม่สร้างครอบครัว ร้อยละ 4.8 ในส่วนชนชั้นทางสังคม พบว่า ส่วนใหญ่แล้วเป็นชนชั้นกลาง หรือมีฐานะปานกลาง ร้อยละ 62.3 รองลงมาเป็นชนชั้นกลางระดับล่างหรือรายได้น้อยกว่าคนส่วนใหญ่แต่ไม่ถึงกับฐานะดี ร้อยละ 17.8 ชนชั้นกลางระดับบนหรือมีฐานะดีกว่า คนส่วนใหญ่แต่ไม่ถึงกับรวย ร้อยละ 14.0 และชนชั้นที่มีฐานะไม่ดีเท่าไร ร้อยละ 5.3 และชนชั้นทางสังคมที่จัดว่ารวย ร้อยละ 0.8 ในด้านวินัยการอบรมเลี้ยงดู โดยพบว่า ส่วนใหญ่แล้วถูกเลี้ยงดูในลักษณะเคารพความเห็นและหลัก

เหตุผล ร้อยละ 65.0 รองลงมา กวดขันและเข้มงวดโดยไม่ให้เสียงหรือเสนอความคิดเห็นใด ๆ ร้อยละ 15.5 ตามใจทุกอย่าง ที่ต้องการ ร้อยละ 11.8 และครอบครัวไม่สนใจ หรือต่างคนต่างอยู่กันภายในครอบครัว ร้อยละ 7.8 ในส่วนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในพื้นที่ออนไลน์ ภาพรวมเป็นประจำ ในขณะที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองออฟไลน์ ภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ

จากวัตถุประสงค์การศึกษาข้อที่ 1) พบว่า ในด้านความพึงพอใจต่อการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร ภาพรวมแล้วเฉลี่ยพึงพอใจมาก แต่เมื่อจำแนกเป็นรายละเอียดย่อย คือ 1) การใช้ยานพาหนะ (car mob) เป็นมือบในการเคลื่อนไหว และ 2) การที่ผู้เข้าร่วมชุมนุมพากันออกจากสถานที่ทันที เมื่อต้องปะทะกับเจ้าหน้าที่รัฐตอนสลายการชุมนุม ทั้ง 2 ข้อ เฉลี่ยแล้วพึงพอใจมากที่สุด ขณะที่ 3) การให้เพนกวิ้น พรชัฐ, รุ่ง ปันสยา, ทนายอานนท์, ไมค์ ะยอง, ไผ่ ดาวดิน เป็นผู้นำการชุมนุมหรือปราศรัยการชุมนุม 4) การให้ฉันทิมา ไสยเชื้อ นำการชุมนุมหรือปราศรัยการชุมนุมมือบคณะราษฎร 5) การที่ผู้ชุมนุมใช้การด่าทอผ่านข้อความ สัญลักษณ์ หรือท่าทางอย่างเช่นชูนิ้วกลาง และ 6) การที่ผู้เข้าร่วมชุมนุมมือบคณะราษฎร พ่นสีบนถนนหรือเสาตึกร้างของ เพื่อสื่อสารไปยังบุคคลที่ต้องการจะสื่อสาร โดยทั้ง 4 ข้อหลังนี้เฉลี่ยแล้วพึงพอใจมาก

ในด้านความคาดหวังเครื่องมือวิถีทางในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร โดยพบว่าเครื่องมือวิถีทางที่คาดหวังมากที่สุด ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมรูปแบบใด ๆ หรือเนื้อหาการปราศรัยในการชุมนุมต้องไม่ลดทอนคุณค่าทางเพศ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด (4.77 เต็ม 5 คะแนน) รองลงมา 2) การจัดกิจกรรมชุมนุมโดยให้ทุกเพศ ทุกวัย ทุกกลุ่มทางสังคมมีส่วนร่วมในการปราศรัย (4.69 คะแนน) 3) การใช้พื้นที่ออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ร่วมเคลื่อนไหวไปพร้อมกับวันที่มีการจัดชุมนุมของมือบ (4.60 คะแนน) 4) การให้มีกิจกรรมความบันเทิง เช่น ศิลปะ ดนตรี เกิดขึ้นภายในการชุมนุม

ของม็อบคณะราษฎร (4.48 คะแนน) 5) กิจกรรมปราศรัยนอกเหนือจากการเมือง มีการอภิปรายเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ (4.38 คะแนน) 6) การรณรงค์ ไม่สนับสนุนบุคคล/สินค้า/บริการที่สนับสนุนอยู่ฝั่งรัฐบาล (4.35 คะแนน) ซึ่งทั้ง 6 ข้อ เฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับคาดหวังมากที่สุด ในขณะที่ 7) การกดดันให้ดารา นักแสดง คนดัง ในโซเชียลมีเดียร่วมเคลื่อนไหวกับม็อบคณะราษฎร (3.96 คะแนน) คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับคาดหวังมาก ส่วน 8) การจัดชุมนุมเน้นที่กรุงเทพมหานครมากกว่าปริมณฑลหรือต่างจังหวัด (3.41 คะแนน) และ 9) การชุมนุมของม็อบคณะราษฎร จัดชุมนุมแบบค้างคืน (3.18 คะแนน) โดยทั้ง 2 ข้อนี้ อยู่ในระดับคาดหวังน้อย

ความคาดหวังด้านข้อเรียกร้องให้เกิดขึ้นในการเคลื่อนไหวของม็อบคณะราษฎร โดยพบว่าข้อเรียกร้องที่คาดหวังมากที่สุด ได้แก่ การให้นายกรัฐมนตรีลาออก (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) การปฏิรูปการศึกษาและขจัดอำนาจนิยมในสถานศึกษา และการยอมรับสร้างความเป็นธรรมทางเพศ เฉลี่ยแล้วคะแนนเท่ากัน (4.91 เต็ม 5 คะแนน) รองลงมาคือการแก้ไขรัฐธรรมนูญ (4.89 เต็ม 5 คะแนน) และลำดับถัดมาการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ (4.82 เต็ม 5 คะแนน) ทั้งนี้จากทั้ง 5 ข้อ เรียกร้องในภาพรวมทุกข้อเรียกร้องอยู่ในระดับความคาดหวังมากที่สุด แม้คะแนนเฉลี่ยจะต่างกันอยู่บ้างก็ตาม

จากวัตถุประสงค์การศึกษาข้อที่ 2) เมื่อจำแนกกลุ่มคนตามความคาดหวังและอื่น ๆ ที่น่าสนใจในการเคลื่อนไหวทางสังคมของม็อบคณะราษฎร โดยเมื่อจำแนกตามกลุ่มเจนเนอเรชัน คือ กลุ่ม Gen Z กลุ่ม Gen Y กลุ่ม Gen X และ Baby boomer กับความคาดหวังในการเคลื่อนไหวของม็อบคณะราษฎร พบว่า ด้านความคาดหวังข้อเรียกร้องให้เกิดขึ้น ทั้ง 5 ข้อ ไม่ว่าจะอยู่ในกลุ่มเจนเนอเรชันใด คาดหวังมากที่สุดในทุกข้อเรียกร้อง เมื่อเทียบกับความพึงพอใจในการเคลื่อนไหวของม็อบคณะราษฎร พบว่าการที่ผู้เข้าร่วมชุมนุมม็อบคณะราษฎร พ่นสีบนถนนหรือสาดสีใส่สิ่งของเพื่อสื่อสารไป

ยังบุคคลที่ต้องการจะสื่อสาร มีเพียงกลุ่ม Gen Y ที่พึงพอใจน้อย ขณะที่กลุ่ม Gen Z และ กลุ่ม Gen X และ Baby boomer กลับพึงพอใจมาก และในส่วนการที่ผู้เข้าร่วม ชุมชนพากันออกจากสถานที่ทันที เมื่อต้องปะทะกับเจ้าหน้าที่รัฐตอนสลายการชุมนุม จำแนกตามกลุ่มเจนเนอเรชัน พบว่าทั้งกลุ่ม Gen Z กลุ่ม Gen Y และ กลุ่ม Gen X และ Baby boomer โดยภาพรวมแล้วพึงพอใจมากที่สุด

อย่างไรก็ตาม เมื่อใช้สถิติเชิงอนุมานวิเคราะห์สัมพันธ์กลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกตามข้อมูลทั่วไป เพศภาวะ ระดับการศึกษา และอาชีพ กับความพึงพอใจในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร ด้วยสถิติทดสอบ ANOVA พบว่า ระดับการศึกษา และอาชีพที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่าเพศภาวะที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่า 0.05 และเมื่อวิเคราะห์ด้วยการใช้สถิติทดสอบ ANOVA กับประเภทของครอบครัวและชนชั้นทางสังคม พบว่าประเภทของครอบครัวและชนชั้นทางสังคมที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และใช้สถิติทดสอบ Brown-Forsythe กับวินัยการอบรมเลี้ยงดู พบว่า วินัยการอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในส่วนความคาดหวังเครื่องมือวิถีทางในการเคลื่อนไหว วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามข้อมูลทั่วไป เพศภาวะ ระดับการศึกษา และอาชีพ ด้วยการ ใช้สถิติทดสอบ ANOVA พบว่า ระดับการศึกษาและอาชีพที่ต่างกัน มีความคาดหวังเครื่องมือวิถีทางในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่าเพศภาวะที่ต่างกัน มีความคาดหวังเครื่องมือวิถีทางในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่น้อยกว่า 0.05 และเมื่อวิเคราะห์ด้วยการใช้สถิติทดสอบ ANOVA กับประเภทของครอบครัวและชนชั้นทางสังคมที่ต่างกัน มีความคาดหวังเครื่องมือวิถีทางในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่าวินัยการอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกัน มีความคาดหวังเครื่องมือวิถีทางในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่า 0.05

ในส่วนความคาดหวังด้านข้อเรียกร้องให้เกิดขึ้นในการเคลื่อนไหว วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามข้อมูลทั่วไปด้วยการใช้สถิติทดสอบ ANOVA เฉพาะเพศภาวะและอาชีพ พบว่าเพศภาวะและอาชีพที่ต่างกัน มีความคาดหวังข้อเรียกร้องให้เกิดขึ้นในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และใช้สถิติทดสอบ Brown-Forsythe กับระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคาดหวังข้อเรียกร้องให้เกิดขึ้นในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน และเมื่อวิเคราะห์ด้วยการใช้สถิติทดสอบกับประเภทของครอบครัวและชนชั้นทางสังคม พบว่า ประเภทของครอบครัวและชนชั้นทางสังคมที่ต่างกัน มีความคาดหวังข้อเรียกร้องให้เกิดขึ้นในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และใช้สถิติทดสอบ Brown-Forsythe กับวินัยการอบรมเลี้ยงดู พบว่า วินัยการอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกัน มีความคาดหวังข้อเรียกร้องในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (รายละเอียดได้ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคาดหวังของประชาชนในการ
เคลื่อนไหวกทางสังคมของมือบคนระราษฎร 2563-2564 ของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนก
ตามคุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยที่มีต่อความคาดหวัง

ตัวแปรตาม		ความคาดหวังของประชาชนในการเคลื่อนไหวกทางสังคม ของมือบคนระราษฎร 2563-2564					
		ความพึงพอใจ ในการเคลื่อนไหวก		ความคาดหวัง เครื่องมือวิถีทาง ในการ เคลื่อนไหวก		ความคาดหวัง ข้อเรียกร้อง ให้เกิดขึ้น	
		F	B	F	B	F	B
ตัวแปรต้น							
คุณลักษณะส่วนบุคคล							
เพศภาวะ		3.021**	-	3.078**	-	0.679	-
ระดับการศึกษา		0.526	-	1.154	-	-	1.935
อาชีพ		0.645	-	0.390	-	0.700	-

ความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่า 0.01 โดยทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ยิ่งมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งพื้นที่ออนไลน์และไม่ใช้พื้นที่ออนไลน์มากขึ้น ยิ่งมีความพึงพอใจ ความคาดหวังเครื่องมือวิถีทางความคาดหวังข้อเรียกร้องให้เกิดขึ้นในการเคลื่อนไหวของมือบคนระชากรมากขึ้นตามไปด้วย โดยความเข้มข้นของความสัมพันธ์อยู่ในเกณฑ์ปกติ (ต่ำกว่า 0.7) (รายละเอียดดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของประชาชนในการเคลื่อนไหวทางสังคมของมือบคนระชากร 2563-2564 กับคุณลักษณะส่วนบุคคลและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

		ความคาดหวังของประชาชนในการเคลื่อนไหวทางสังคมของมือบคนระชากร 2563-2564		
		ความพึงพอใจในการเคลื่อนไหว	ความคาดหวังเครื่องมือวิถีทางในการเคลื่อนไหว	ความคาดหวังข้อเรียกร้องให้เกิดขึ้น
ตัวแปรตาม				
ตัวแปรต้น				
คุณลักษณะส่วนบุคคล				
-อายุ	ค่าสหสัมพันธ์	-0.006	0.042	-0.016
-รายได้เฉลี่ยต่อเดือนโดยประมาณ	ค่าสหสัมพันธ์	0.045	0.078	0.004

		ความคาดหวังของประชาชนในการเคลื่อนไหวทางสังคมของม็อบคณะราษฎร 2563-2564			
		ตัวแปรตาม	ความพึงพอใจในการเคลื่อนไหว	ความคาดหวังเครื่องมือวิถีทางในการเคลื่อนไหว	ความคาดหวังข้อเรียกร้องให้เกิดขึ้น
ตัวแปรต้น					
พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง					
-ไม่ใช้พื้นที่ออนไลน์	ค่าสหสัมพันธ์	0.421***	0.444***	0.214****	
-ในพื้นที่ออนไลน์	ค่าสหสัมพันธ์	0.506***	0.514***	0.305***	

หมายเหตุ. *** มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่า 0.01

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

ความคาดหวังของประชาชนที่แสดงออกทางการเมืองในการเคลื่อนไหวทางสังคมของม็อบคณะราษฎร 2563-2564 ที่แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ความพึงพอใจในการเคลื่อนไหวของม็อบคณะราษฎร ความคาดหวังในด้านเครื่องมือวิถีทาง และความคาดหวังในด้านข้อเรียกร้องให้เกิดขึ้นในการเคลื่อนไหวของม็อบคณะราษฎร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความคาดหวังในด้านข้อเรียกร้องให้เกิดขึ้นในการเคลื่อนไหวของม็อบคณะราษฎร โดยภาพรวมคาดหวังมากที่สุด และหากเป็นรายข้อเรียกร้อง ทั้ง 5 ข้อเรียกร้องคือ 1) การให้นายกรัฐมนตรีลาออก (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) 2) การแก้ไขรัฐธรรมนูญ 3) การปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ 4) การปฏิรูปการศึกษา

และจัดอำนาจนิยมในสถานศึกษา และ 5) การยอมรับและสร้างความเป็นธรรมทางเพศ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าทุกข้อเรียกร้องคาดหวังมากที่สุด ในประเด็นนี้จึงสอดคล้องหรือเป็นไปตามเป้าประสงค์ของข้อเสนอหลักของการเคลื่อนไหวมีอบคณะราษฎร ในข้อที่ 1 – 3 คือการให้นายกรัฐมนตรีลาออก การแก้ไขรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ ขณะที่อีก 2 ข้อเรียกร้องคือด้านการปฏิรูปการศึกษา (กลุ่มนักเรียนแล้ว) และความเป็นธรรมทางเพศ (กลุ่มเฟมินิสต์ปลดแอก) ที่มาจากข้อเสนอของกลุ่มทางสังคมที่ผนวกเข้าไปรวมกับการเคลื่อนไหวของมีอบคณะราษฎรก็คาดหวังมากที่สุดเช่นกัน

จากที่กล่าวไปจึงสอดคล้องกับงานศึกษาของวิโรจน์ พิมานมาศสุริยา (2560) ที่แสดงให้เห็นถึงวิกฤตทางการเมืองที่ประชาชนคาดหวังในช่วงปี 2557 คือด้านการปฏิรูปการศึกษา และที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ อยู่ในระดับมาก หากแต่ผลการศึกษาครั้งนี้กลับได้ข้อค้นพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบกับได้ข้อค้นพบที่ขยายความเพิ่มจากงานศึกษาของวิโรจน์ พิมานมาศสุริยา (2560) นั่นคือความคาดหวังการให้นายกรัฐมนตรีลาออกไม่ใช่เพียงแค่คาดหวังการปฏิรูปการเมืองหรือปราบทุจริตคอร์รัปชัน ขณะเดียวกันผลการศึกษาครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบที่ต่างออกไปจากงานศึกษาของธงชัย และเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2541) ที่ในช่วงปี 2541 ประชาชนชั้นกลางมีความพอใจในรัฐธรรมนูญ หากแต่ผลการศึกษาครั้งนี้ในบริบทวิกฤตทางการเมือง 2563-2564 ประชาชนที่แสดงออกทางการเมืองในการเคลื่อนไหวของมีอบคณะราษฎร ไม่ได้พึงพอใจกับรัฐธรรมนูญที่เป็นอยู่ โดยถูกแก้ไขจากการเปลี่ยนผ่านอำนาจบริหารประเทศ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า คาดหวังให้แก้ไขรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อเทียบกับผลการศึกษาครั้งนี้ในประเด็นความคาดหวังข้อเรียกร้องให้เกิดขึ้นกับการเคลื่อนไหวของมีอบในอดีต จะพบว่ามีความแตกต่างกันกับการเคลื่อนไหว

ของม็อบในอดีต ทั้งการชุมนุมทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516, 6 ตุลาคม 2519, พฤษภาทมิฬ 2535, การชุมนุมเสื้อเหลืองเสื้อแดง 2548-2553 และกลุ่มกปปส. 2557 ที่เน้นบริบททางการเมืองอย่างเข้มข้นและมุ่งเน้นที่รัฐบาลเป็นสำคัญ แต่จะเห็นว่า แทบไม่มีการกล่าวถึงการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ หากแต่การศึกษาครั้งนี้ ความคาดหวังด้านข้อเรียกร้องการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ในระดับที่มากที่สุด ยังรวมถึงประเด็นความเป็นธรรมทางเพศที่คาดหวังมากที่สุด โดยที่การชุมนุมทางการเมืองในอดีตของไทย ไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องเพศมากนัก

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง 'ไม่ใช่พื้นที่ออนไลน์และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในพื้นที่ออนไลน์ ผลการศึกษาครั้งนี้ สอดคล้องกับงานศึกษาของ Lee, So & Leung (2015) และยังสอดคล้องกับข้อเสนอของวิฑูรย์ ญูช (2548) ที่ชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมทั้งหลายของประชาชน โดยแต่ละบุคคล ที่ต้องการมีอิทธิพลผลักดันให้เกิดผลงานทางการเมืองตามความต้องการก็จะมี ความสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อให้บรรลุผลที่คาดหวังหรือต้องการ เนื่องจาก ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ยิ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ว่าจะในพื้นที่ออนไลน์ หรือไม่ใช่พื้นที่ออนไลน์มากเท่าใด ยิ่งมีความคาดหวังในการเคลื่อนไหวของม็อบ คณะราษฎรมากขึ้นเท่านั้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานศึกษาของเอกพลณัฐ ญัฐพัชรัตน์ (2558) ว่าถ้าหากข้อเรียกร้องให้เกิดขึ้นเป็นไปตามจุดประสงค์ของม็อบอย่างเหนียวแน่นทำให้ผู้ที่แสดงออกทางการเมืองด้วยการสนับสนุนม็อบก็ยังคงคาดหวังมากขึ้นไปตามไปด้วย

ในส่วนปัจจัยที่มีต่อความคาดหวัง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่มีต่อความคาดหวัง ในด้านประเภทของครอบครัวและชนชั้นทางสังคมที่ต่างกันมีความสัมพันธ์กับความคาดหวัง ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อเสนอของ

Hurlock (1974) ที่ว่า ประเภทของครอบครัวโดยที่เป็นครอบครัวขนาดเล็ก หรือ ครอบครัวในอุดมคติพอ แม่ ลูก จะมีผลต่อความคาดหวังที่แตกต่างจากครอบครัวขนาดใหญ่หรือครอบครัวที่ไม่ใช่อุดมคติ แต่ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ไม่ว่าจะเป็ประเภทครอบครัวอย่างใด ไม่ได้มีความต่างนัยสำคัญต่อความคาดหวัง เช่นเดียวกันกับชนชั้นทางสังคม ไม่ว่าจะอยู่ในชั้นทางสังคมใด หรือมีความแตกต่างทางชนชั้น ผลการศึกษานี้กลับแสดงให้เห็นว่าไม่ได้มีผลต่อความคาดหวังที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่วินัยการอบรมเลี้ยงดู ตามข้อเสนอของ Hurlock ที่บุคคลถูกเลี้ยงดูในลักษณะประชาธิปไตยคือเคารพหลักเหตุผล จะมีผลต่อความคาดหวังต่างกับถูกเลี้ยงดูในลักษณะอัตตาธิปไตยหรืออำนาจแบบเสรีอยู่คนเดียว แต่จากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าวินัยการอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกันมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังแตกต่างกัน โดยพบในด้านเครื่องมือวิถีทางในการเคลื่อนไหวของมือบคณระชากร ซึ่งเป็นไปได้ว่าการอบรมเลี้ยงดู อาจไม่ได้มาจากหน่วยทางสังคมอย่างครอบครัวที่ขัดเกลานในวัยเด็กเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากหน่วยทางสังคมอื่น ๆ ยังรวมถึงมิติทางด้านประชากรศาสตร์ จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เพศภาวะที่ต่างกันมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการเคลื่อนไหวทางสังคมของมือบคณระชากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านความพึงพอใจ ในการเคลื่อนไหวของมือบคณระชากร และความคาดหวังเครื่องมือวิถีทาง ซึ่งเป็นไปได้ว่าบางวิธีการอาจเป็นที่คาดหวังให้การเคลื่อนไหวของมือบคณระชากรใช้ในการเคลื่อนไหว หรือการที่มือบคณระชากรเคลื่อนไหวอยู่ความพึงพอใจในกลุ่มเพศภาวะที่ต่างกันอาจมีความพึงพอใจแตกต่างกัน จึงเป็นเรื่องของความละเอียดอ่อนที่มีมิติเพศภาวะเข้ามาเกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาครั้งนี้ ทั้งต่อเจ้าหน้าที่รัฐและกลุ่มทางสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางสังคมของมือบคณระชากร 2563-2564 จากการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นแล้วว่าอย่างในด้านของความพึงพอใจ เช่น การที่ผู้ชุมนุม

ต้องปะทะกับเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะความรุนแรงไม่ว่าจะฝ่ายใดก็ตาม เมื่อตอนสลายการชุมนุม โดยผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าพึงพอใจมากที่สุด ดังนั้นการจัดชุมนุมหรือเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร อาจต้องพิจารณาในส่วนนี้ เพื่อป้องกันความสูญเสียหรือบาดเจ็บเกิดขึ้นทั้งในฝั่งผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง และความคาดหวังในด้านเครื่องมือวิถีทางในการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร อย่างการต้องระบุวัน เวลา และสถานที่ให้ชัดเจนโดยไม่เปลี่ยนแปลงกะทันหันของการจัดชุมนุมมือบ เพราะอาจทำให้เกิดความสับสนต่อผู้มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ ประกอบกับวันที่มีการจัดชุมนุมหรือเคลื่อนไหว การใช้แอปพลิเคชันเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ร่วมเคลื่อนไหวด้วยย่อมเป็นผลดี นอกจากนี้การจัดชุมนุม อาจต้องพิจารณาถึงปัญหาและความต้องการประชาชนที่สนับสนุนการเคลื่อนไหว มือบคณะราษฎรของแต่ละภูมิภาคร่วมด้วย เพื่อการสะท้อนปัญหาและความต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง และในส่วนเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้ที่มีอำนาจในการบริหารประเทศที่ออกมาตรการต่าง ๆ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นแล้วว่าความคาดหวังด้านข้อเรียกร้องของมือบคณะราษฎร 2563-2564 ทั้ง 5 ด้าน คาดหวังมากที่สุดดังนั้นควรพิจารณา หรือหารือร่วมกับผู้ประท้วงทางการเมือง ในการหาทางออก เพื่อป้องกันความสูญเสียและลดทอนความรุนแรง ทั้งในฝั่งผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่รัฐที่อาจเกิดขึ้นไม่ว่าฝ่ายใดก็ตาม

ข้อเสนอแนะในการศึกษาควรถัดไป ควรศึกษาในกลุ่มประชาชนที่แสดงออกทางการเมือง ด้วยการไม่สนับสนุนการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร 2563-2564 สามารถบ่งบอกหรือเป็นนัยเปรียบเทียบกับกลุ่มคนที่แสดงออกทางการเมืองด้วยการสนับสนุนการเคลื่อนไหวของมือบคณะราษฎร 2563-2564 เป็นอย่างไร ด้วยวิธีการผสมผสานทั้งวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ

บรรณานุกรม

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). **สงครามเย็น (ใน) ระหว่าง โบว์ขาว**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). **ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่**. กรุงเทพฯ: วิชาษา.

ณัชจิรา นาคศิริ. (2557). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต วิทยาลัยการบาริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, วิทยาลัยการบาริหารรัฐกิจ, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป.

ธนกฤต ดีพลักดี. (2556). **การเปิดรับสื่อ พฤติกรรม และผลกระทบจากการเล่นเกมออนไลน์ประเภท MMORPG (Massively Multiplayer Online Role-Playing Game) ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสยาม, คณะนิเทศศาสตร์, สาขาการประชาสัมพันธ์.

บีบีซีไทย. (2563). **แฟลชม็อบนักเรียน-นักศึกษา ประกายไฟในกระทะ หรือ เพลิงลามทุ่ง**. ค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-51640629>

ผาสุก และคณะ. (2545). **วิถีชีวิต วิธีสู้ : ขบวนการประชาชนร่วมสมัย**. เชียงใหม่: หจก.สำนักพิมพ์ตรีสวิน (ซิลค์เวอร์มบุคส์).

พิราภรณ์ วิฑูรย์. (2563). พล้งของ ‘แฟลชม็อบ’ จะหยุดแค่รื้อมหา’ลัย หรือก้าว
ออกไปเคลื่อนไหวระดับชาติ?. ค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2564 จาก
<https://thematter.co/social/power-of-flashmob/102385>

พิศมัน วงศ์จำปา. (2560). พลวัตรภาคประชาชนกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองใน
จังหวัดพะเยา. ค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2564 จาก <https://dlink.me/rwlsL>

พิศิษฐ์ ศรีจันทร์. (2544). ระดับความรู้และความคาดหวังขั้นพื้นฐานต่อการจัดตั้ง
ศาลปกครองของเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับชั้นประทวนในสถานีตำรวจ
เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะรัฐศาสตร์.

พีพีทีวีออนไลน์. (2563). วิเคราะห์ "ม็อบดาวกระจาย" คนรุ่นใหม่เลือกใช้แสดงออก
ทางการเมือง. ค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2564 จาก <https://dlink.me/gbj2Z>

พรรณี ตรีรัตน์ประยูร. (2537). อัตมโนทัศน์และความคาดหวังที่มีต่อครอบครัวของ
ผู้ต้องขังวัยหนุ่มก่อนพ้นโทษ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.

ภัทร์ศยา จำราช. (2557). ภาพลักษณ์และความหมายทางวัฒนธรรมของไทยเซเลบ
ในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองยุคหลังทักษิณ. (การศึกษาค้นคว้า
อิสระมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาสื่อ
ศิลปะและการออกแบบสื่อ.

ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2553). รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2564 จาก
<http://ssuir.ssru.ac.th/bitstream/ssuir/322/1/047-53.pdf>

วิโรจน์ พิมานมาศสุริยา. (2560). “ทัศนคติของประชาชนและพรรคการเมืองต่อการ
ปฏิรูปประเทศไทยในระยะเปลี่ยนผ่าน.” วารสารสถาบันพระปกเกล้า 15,2:
5-20.

สมชัย ภัทรธนานนท์. (2560). ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการประท้วง
การเมือง. นนทบุรี: อินทนิล.

อัจฉริยา ประสิทธิ์วงศ์. (2562). การสื่อสารการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของ
พรรคอนาคตใหม่และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเจนเอเรชัน Z.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสาร
ศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาการบริหารสื่อสารมวลชน.

เอกพลณัฐ ณัฐพัชรัตน์. (2558). “การเมืองเสื้อสีกับการศึกษาขบวนการโต้กลับตาม
จารีตการศึกษาขบวนการทางสังคมและการเมือง.” วารสารสังคมศาสตร์
27,1: 85-128.

Lee, P., So, C. & Leung, L. (2015). “Social media and Umbrella Movement:
insurgent public sphere in formation.” *Chinese Journal of
Communication* 8,4: 356-375.

Myanmar People and a Calling for Responsibility to Protect**

Kamonwan Taptimtong *

Abstract

This article studies the claiming about Responsibility to Protect (R2P) of the Burmese. People in Myanmar asked the United Nations to intervene in their country in order to end the violence from the military junta since the junta government had been violently attacking its people who came out to protest the coup. Then the article will consider the UN's criteria of R2P whether it can be applied in the case of Myanmar or not. The conclusion is that R2P is very hard to implement in Myanmar case since it could yet do nothing in the more applicable case like the ethnic cleansing of Rohingya, in which only minimum action was taken by the UN.

Keywords: Responsibility to Protect, Myanmar People, Human Rights

* M. Pol. Sc. Candidate, Faculty of Social Sciences, Naresuan University.

** Received July 30, 2020; Revised September 18, 2020; Accepted September 9, 2021

ประชาชนชาวเมียนมากับการเรียกร้องความรับผิดชอบในการปกป้อง**

กมลวรรณ ทับทิมทอง*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเรียกร้องหลักความรับผิดชอบในการปกป้องของประชาชนชาวเมียนมา โดยมีการเรียกร้องให้สหประชาชาติเข้าไปแทรกแซงเพื่อยุติการใช้ความรุนแรงของคณะรัฐประหาร เนื่องจากสถานการณ์ภายในประเทศเมียนมามีการใช้ความรุนแรงกับประชาชนที่มีการออกมาเรียกร้องหรือต่อต้านการรัฐประหาร จากนั้นจะพิจารณาตามเกณฑ์ของสหประชาชาติว่าข้อเรียกร้องของชาวเมียนมาดังกล่าวเข้าเกณฑ์ของการที่จะใช้หลักการความรับผิดชอบในการปกป้องแล้วหรือไม่ ซึ่งบทสรุปคือการใช้หลักการความรับผิดชอบในการป้องกันนั้นเป็นไปได้ยากในกรณีการรัฐประหารในเมียนมา เพราะแม้แต่เหตุการณ์ในเมียนมาที่เข้าข่ายตามหลักความรับผิดชอบในการปกป้องมากกว่าอย่างวิกฤตการณ์โรฮิงญา ก็ยังไม่มีการแทรกแซงเพื่อยุติความรุนแรงโดยองค์การสหประชาชาติแต่อย่างใด

คำสำคัญ: หลักความรับผิดชอบในการปกป้อง, ประชาชนชาวเมียนมา, สิทธิมนุษยชน

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

** ได้รับบทความ 30 กรกฎาคม 2563; แก้ไขปรับปรุง 18 กันยายน 2563; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 9

กันยายน 2564

บทนำ

ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2020 กองทัพเมียนมาประกาศใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญสหภาพเมียนมา ค.ศ. 2008 ในการยึดอำนาจคืนจากรัฐบาลพลเรือน หลังจากที่มีการถอยให้รัฐบาลพลเรือนได้มีอำนาจในการปกครอง และมีการควบคุมตัวขององ ซาน ซูจีและคณะ และกองทัพเมียนมาร์ที่นำโดยพลเอกอาวุโสมิน อ่อง หล่าย ได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินภายในประเทศเป็นระยะเวลาหนึ่งปี ซึ่งการเคลื่อนไหวของกองทัพ และการจับกุมอง ซาน ซูจี ทำให้ประชาชนภายในประเทศเกิดความตื่นตระหนกเพราะกลัวการกลับไปสู่การปกครองโดยระบบเผด็จการทหาร โดยการจับกุมอง ซาน ซูจี และคณะ มาจากการที่กองทัพกล่าวหาฝ่ายประชาธิปไตยว่ามีการโกงเลือกตั้งที่พรรคเอ็นแอลดีชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงที่มีมากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) ต่อมามินต์ ส่วย ประธานาธิบดีรักษาการ ได้ออกมายืนยันความชอบธรรมในการประกาศภาวะฉุกเฉินของคณะรัฐประหาร และได้มีการตรวจสอบการเลือกตั้งดังกล่าว

เหตุการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความกังวลในสายตาประชาชนชาวเมียนมาว่า อำนาจจะกลับไปตกอยู่ในมือของกองทัพอีกครั้ง การลงทุนกับนานาประเทศจะเกิดการชะงักงัน เนื่องจากถูกตัดความสัมพันธ์ทางการทูตโดยกลุ่มประเทศผู้นำประชาธิปไตยอย่างสหภาพยุโรป (European Union) จนนำไปสู่การเดินขบวนประท้วงของประชาชนชาวเมียนมา โดยประชาชนชาวเมียนมาและประเทศผู้นำประชาธิปไตยต่างมองเหตุการณ์นี้เป็นทางเดียวกันว่าเป็นการ “รัฐประหาร” (coup d'état)

ประชาชนชาวเมียนมาเกิดการลุกฮือทั่วประเทศในการประท้วงการรัฐประหารของกองทัพที่นำโดย มิน อ่อง หล่าย ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของเมียนมา เนื่องจากชาวเมียนมามองว่า อง ซาน ซูจีเป็นตัวแทนสำคัญที่สามารถปกป้องประเทศไม่ให้รัฐบาลทหารกลับมาบริหารประเทศอีกครั้งจึงทำให้ประชาชนชาวเมียนมา

เกิดความไม่พอใจการออกมารัฐประหารที่น่าโดยมิน อ่อง หล่าย จนเกิดการประท้วง การออกมาเคลื่อนไหวของประชาชนชาวเมียนมาเป็นการออกมาเดินขบวนประท้วงเพื่อแสดงถึงการไม่ยอมรับการปกครองของรัฐบาลทหาร โดยการออกมาเคลื่อนไหวของประชาชนเริ่มต้นจากการเคลื่อนไหวอย่างสันติวิธี จึงทำให้ผู้ที่มาเคลื่อนไหวมีหลากหลายช่วงอายุและหลากหลายอาชีพ ซึ่งในตอนแรกรัฐบาลทหารก็ยังไม่ทำอะไร แต่ต่อมาเมื่อการชุมนุมมีแนวโน้มว่าจะยืดเยื้อ รัฐบาลทหารจึงใช้การปราบปราม สลายการชุมนุมด้วยความรุนแรง จนทำให้มีประชาชนและเจ้าหน้าที่เสียชีวิตจากการปะทะกันของประชาชนและเจ้าหน้าที่

ต่อมาคณะรัฐประหารมีการโจมตีกลุ่มผู้ประท้วงด้วยอาวุธ เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตมากถึง 82 ราย ซึ่งทำให้ยอดผู้เสียชีวิตจากการประท้วงรัฐบาลทหารในเมียนมาเพิ่มขึ้นเป็น 701 ราย (Matichon online, 2564) การที่ประชาชนชาวเมียนมาออกมาเดินขบวนประท้วงการรัฐประหารของมิน อ่อง หล่าย ยังมีการเรียกร้องให้สหประชาชาติดำเนินการป้องกันไม่ให้ทหารใช้ความรุนแรงกับประชาชน เนื่องจากการปราบปรามผู้ชุมนุมประท้วงมีการใช้กระสุนจริงและระเบิดเสียงในการสลายการชุมนุม ทำให้ประชาชนชาวเมียนมาได้มีการเปลี่ยนรูปแบบการประท้วงจากการเดินขบวนบนท้องถนน เป็นการประท้วงแบบอารยะขัดขืนที่มีการนัดหยุดงานของประชาชนในหลากหลายอาชีพที่มีการออกมาเคลื่อนไหวอารยะขัดขืนหรือแม้แต่บุคลากรทางการแพทย์ทั่วประเทศก็มีการนัดหยุดงานพร้อมกัน ซึ่งในช่วงเวลานัดหยุดงานนั้นเป็นช่วงของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่มีการแพร่ระบาดอย่างหนัก ซึ่งการต่อต้านของประชาชนชาวเมียนมายังปรากฏขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้คณะรัฐประหารอาศัยสื่อต่าง ๆ ของภาครัฐขอร้องและข่มขู่ประชาชนให้กลับมาทำงาน ซึ่งการนัดหยุดงานของประชาชนชาวเมียนมาส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

ทั้งนี้ การใช้ความรุนแรงของทหารเมียนมาในการเข้าปราบปรามหรือสลายการชุมนุม ประกอบไปด้วย การเข้าบุกยิงประชาชนภายในบ้านโดยที่ไม่เลือกว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ การจับกุมบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นดารา นักร้อง นักแสดง นางแบบ แพทย์ ฯลฯ การเข้าบุกยิงพยาบาลที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ภายในโรงพยาบาลในกรุงย่างกุ้ง โดยอ้างว่าเป็นการไล่ล่าจับกลุ่มผู้ชุมนุม ทำให้ประชาชนชาวเมียนมาทั้งที่อยู่ภายในประเทศ และอยู่ต่างประเทศมีการเรียกร้องถึงหลักความรับผิดชอบในการปกป้องหรือ R2P เพื่อให้สหประชาชาติเข้ามาแทรกแซงและยุติการใช้ความรุนแรงของคณะรัฐประหาร

หลักความรับผิดชอบในการปกป้อง

หลักการความรับผิดชอบในการปกป้อง (Responsibility to Protect—R2P) เป็นปทัสถานระหว่างประเทศใหม่ที่เกิดจากอดีตเลขาธิการสหประชาชาติ นายโคฟี อันนัน โดยมีหัวใจสำคัญว่า อธิปไตยของรัฐครอบคลุมถึงการที่รัฐต้องปกป้องและคุ้มครองประชากรภายในรัฐไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใดจากอาชญากรรมร้ายแรงต่อมวลมนุษย์ (atrocities crimes) 4 ประเภท ได้แก่ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (genocide) อาชญากรรมสงคราม (war crimes) อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ (crimes against humanity) และการชำระล้างเผ่าพันธุ์ (ethnic cleansing) โดยรัฐมีความรับผิดชอบหลัก แต่ถ้าหากรัฐไม่สามารถปกป้องประชากรของตนเองได้แล้ว ก็เป็นหน้าที่ของประชาคมระหว่างประเทศที่มีพันธะในการช่วยเหลือรัฐให้รัฐสามารถให้ความคุ้มครองประชาชนจากภัย 4 ประเภทนี้ แต่การให้ความช่วยเหลือนั้นมีได้หมายความว่าให้เข้าไปแทรกแซงโดยใช้กำลังทหารเพียงอย่างเดียว เพราะจากพัฒนาการของหลักการนี้ที่เกิดขึ้นในสมัยบับคิมุน หลักการดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในเชิงป้องกันมากกว่าที่จะเอามา

ใช้เมื่อเกิดอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติไปแล้ว (ไชยวัฒน์ คำชู และปราณี ทิพย์รัตน์, 2564)

อาชญากรรม 4 ประเภท มีดังนี้

1. การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ คือ การฆ่าอย่างเป็นระบบ การฆ่าโดยนโยบาย หรือมีการวางแผนการมาก่อนที่จะฆ่าคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

2. อาชญากรรมสงคราม คือ การกระทำที่มีการฝ่าฝืนกฎหมายสงคราม เช่น การใช้อาวุธเคมี อาวุธชีวภาพ การโจมตีพลเรือน การโจมตีโรงพยาบาล ฯลฯ หรือการกระทำอาชญากรรมต่อผู้ที่เป็นศัตรูพลเรือนหรือบุคคลที่อยู่ในเวลาสงครามที่มีการใช้ความรุนแรงที่ขัดต่อข้อตกลงสากล

3. อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ ได้แก่ การกระทำที่ทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การเอาคนมาเป็นทาส การเนรเทศหรือการกระทำอันไร้ซึ่งมนุษยธรรม และการสังหารแพทย์สนาม

4. การกำจัดชาติพันธุ์ เป็นสถานการณ์ที่กลุ่มสังคมทางชาติพันธุ์หรือกลุ่มเชื้อชาติถูกทำให้ไม่สามารถดำรงรักษาความบริสุทธิ์ทางชาติพันธุ์หรือเชื้อชาติของตนเอง โดยมีการขับไล่หรือสร้างความกดดันให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่กลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง

หลักรับผิดชอบเพื่อปกป้อง (Responsibility to Protect – R2P, RtoP) พัฒนามาจากแนวคิดเรื่องการแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม (humanitarian intervention) ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว การแทรกแซงกิจการภายในของรัฐใดรัฐหนึ่งถือว่าการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของความ เป็นรัฐได้แก่ อำนาจอธิปไตย (sovereignty) รวมถึงกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการไม่แทรกแซง (non-intervention) องค์กรประกอบทั้งสองเป็นผลจากพัฒนาการระบบรัฐชาติในช่วงศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา นอกจากนี้

ประสบการณ์สงครามโลกทั้งสองครั้งได้พิสูจน์ว่าการแทรกแซงการเมืองภายในเพื่อขยายอำนาจ หรือพิทักษ์ผลประโยชน์แห่งชาติกลายเป็นภัยคุกคามสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ กฎบัตร สหประชาชาติสะท้อนเจตจำนงในการป้องกันมิให้สงครามโลกกลับมาอีกครั้งโดยระบุในมาตราที่ 2.4 ว่า “ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐทั้งหลายควรหลีกเลี่ยงการใช้กำลังแทรกแซงบูรณาภาพแห่งดินแดน หรืออิสรภาพทางการเมืองของรัฐใดๆ หรือในรูปแบบใดๆ ที่ไม่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของสหประชาชาติ” มีเพียงสองเงื่อนไขที่อนุญาตให้ประเทศต่างๆ ระดมกำลังรบได้ คือ การป้องกันตน (self-defense) ตามมาตรา 51 ของกฎบัตรสหประชาชาติ และ บทบัญญัติที่ 7 ว่าด้วยการใช้กำลังเมื่อพิสูจน์ได้ว่ามีภัยคุกคาม สันติภาพและความมั่นคงต่อประชาคมนานาชาติ (threat to international peace and security) ทว่าการใช้กำลังทางทหารในกรณีนี้ต้องได้รับอนุมัติด้วยฉันทามติจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งประชาชาติ (จินจิรา สมบัติพูนศิริ, 2558, น.5)

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันบรรทัดฐานของหลักความรับผิดชอบในการปกป้องจะยังไม่สมบูรณ์แต่ก็ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ ถึงแม้ว่าหลักความรับผิดชอบในการปกป้องจะเป็นบรรทัดฐานแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าบรรทัดฐานนี้จะได้รับการยอมรับเสมอไปด้วยเช่นกัน ซึ่งบรรทัดฐานของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันในเรื่องของระเบียบและองค์ประกอบจึงทำให้หลักความรับผิดชอบในการปกป้องอาจเป็นบรรทัดฐานที่ไม่สามารถสรุปได้ว่ามีความหมายเดียวกันทั้งหมด และถึงแม้ว่าในหลายๆ ประเทศให้การยอมรับกับหลักความรับผิดชอบในการปกป้อง แต่การยอมรับอาจไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในรัฐก็ได้เนื่องจากหลักความรับผิดชอบในการปกป้องยังเป็นเพียงบรรทัดฐานที่มีการร่วมกันของประเทศสมาชิกซึ่งยังเป็นแค่บรรทัดฐานระหว่างประเทศยังไม่ใช่อำนาจระหว่างประเทศที่มีการบังคับใช้ ซึ่งบรรทัดฐานที่สร้าง

ขึ้นจะขึ้นอยู่กับความละเอียดต่อสังคม เนื่องจาก เป็นบรรทัดฐานที่คนส่วนใหญ่ให้การยอมรับและนำไปปฏิบัติ (Aidan Hehir, 2019)

เสาหลัก 3 ประการ ของหลักความรับผิดชอบในการปกป้อง (ภาสกร ฐีนาง, 2564)

1. รัฐแต่ละรัฐมีความรับผิดชอบเบื้องต้นในการปกป้องคุ้มครองประชาชนของตนจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การกำจัดชาติพันธุ์ อาชญากรรมสงคราม และการก่ออาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ

2. ประชาคมระหว่างประเทศมีความรับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือรัฐเพื่อให้ทำหน้าที่ดังกล่าว

3. ในกรณีที่รัฐได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ไม่สามารถและ/หรือไม่เต็มใจที่จะให้การปกป้องและคุ้มครองพลเมืองของตนจากอาชญากรรมทั้งสี่ประการนั้นได้ ประชาคมระหว่างประเทศมีความรับผิดชอบร่วมกันในการรับภาระหน้าที่ดังกล่าวโดยไม่ลังเลและอย่างทันการ โดยยึดหลักกฎหมายระหว่างประเทศและกฎบัตรสหประชาชาติ

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้หลักความรับผิดชอบในการปกป้องจึงเป็นเสมือนทางออกของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในเมียนมา ประชาชนชาวเมียนมาทั้งที่อยู่ภายในประเทศและภายนอกประเทศได้มีการออกมาเรียกร้องให้สหประชาชาติเข้ามาใช้หลักความรับผิดชอบในการปกป้องกับประเทศเมียนมา

การเรียกร้องของประชาชนภายในประเทศ

ประชาชนชาวเมียนมาได้มีการออกมาเรียกร้องให้สหประชาชาติเข้ามาแทรกแซง เนื่องจากคณะรัฐประหาร หรือทหารพม่าได้มีการใช้อาวุธทำร้ายร่างกายและสังหารประชาชน โดยมีการใช้ปืนยิงใส่ประชาชนที่มุ่งเป้าตรงศีรษะโดยไม่มีการเตือน และยังมีการทุบตี ทุบถาและคุกคามประชาชนในยามวิกาล ซึ่งตั้งแต่เกิดการรัฐประหารเป็นต้นมาคณะรัฐประหารหรือฝ่ายความมั่นคงของเมียนมาได้มีการสังหารผู้คนไปเป็นจำนวนมากและจับกุมตัวประชาชนโดยพลการ การใช้ความรุนแรงของคณะรัฐประหารมีการใช้ปืนกราดยิงไปที่บ้านของประชาชนโดยที่ไม่แยกแยะว่ามีความผิดหรือไม่ จึงทำให้ประชาชนชาวเมียนมารู้สึกถึงการละเมิดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการชุมนุมประท้วงของประชาชนที่เป็น การลิดรอนสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และยังเป็นการทำลายกรอบการคุ้มครองทางกฎหมายของประชาชน จึงทำให้การชุมนุมประท้วงของชาวเมียนมามีความรุนแรงมากขึ้น แต่ต่อมาประชาชนชาวเมียนมามีการเปลี่ยนรูปแบบการชุมนุมหรือต่อต้านมาเป็นการประท้วงเงียบหรืออารยะขัดขืนต่อคณะรัฐประหาร ซึ่งส่งผลให้คณะรัฐประหารเกิดความไม่พอใจและมีการใช้ความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ประชาชนชาวเมียนมาร์จึงมีการขอความช่วยเหลือจากสหประชาชาติในการใช้หลักความรับผิดชอบในการปกป้องหรือ R2P เข้ามาช่วยประชาชนชาวเมียนมา

การเรียกร้องหลักความรับผิดชอบในการปกป้องของประชาชนชาวเมียนมาภายในประเทศได้มีการเรียกร้องควบคู่ไปกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองจากการเดินชุมนุมประท้วงหรือต่อต้านการรัฐประหาร ซึ่งการเรียกร้องหลักความรับผิดชอบในการปกป้องของประชาชนชาวเมียนมาจะเป็นการขอความช่วยเหลือกับนานาประเทศ และเป็นการชี้ให้เห็นถึงการใช้ความรุนแรงของคณะรัฐประหารหรือกองกำลังทหารที่มี

การใช้ความรุนแรงกับประชาชน โดยไม่คำนึงถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับประชาชน ที่มีการละเมิดในเรื่องของสิทธิมนุษยชนที่ประชาชนทุกคนพึงมี จึงทำให้ประชาชนชาวเมียนมาต้องการความช่วยเหลือจากประชาคมระหว่างประเทศอย่างเร่งด่วนเพื่อช่วยชาวเมียนมาจากอาชญากรรมที่เกิดจากคณะรัฐประหารหรือกองกำลังทหารและความมั่นคง ที่มีการใช้ความรุนแรงไร้ซึ่งมนุษยธรรมและความโหดร้ายที่มาจากคณะรัฐประหาร จึงต้องการให้ประชาคมระหว่างประเทศมีการขยายความคุ้มครองและความช่วยเหลือด้านสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนที่ต้องการความช่วยเหลือจากการกระทำอันโหดร้ายของผู้นำประเทศ

การเรียกร้องของประชาชนภายนอกประเทศ

จากการเกิดรัฐประหารภายในประเทศเมียนมา และเกิดการใช้ความรุนแรงกับประชาชนภายในประเทศจนนำไปสู่การเรียกร้องให้สหประชาชาติใช้หลักความรับผิดชอบในการปกป้อง ซึ่งการเรียกร้องก็มีทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ ซึ่งการเรียกร้องของชาวเมียนมาในต่างประเทศที่เห็นได้ชัด คือ การแสดงอารยะขัดขืนของทูตเมียนมาในประเทศและเมืองต่าง ๆ เช่น กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา และกรุงเบอร์ลินของเยอรมนี ที่มีท่าทีชัดเจนว่าเจ้าหน้าที่ของสถานทูตเมียนมาที่ประจำอยู่ที่ประเทศต่าง ๆ ได้มีการร่วมอารยะขัดขืนไม่รับคำสั่งจากกองทัพ และมีการประกาศรับใช้บ้านเมืองแต่ไม่รับใช้กองทัพ รวมไปถึงแสดงจุดยืนให้กองทัพปล่อยอง ซาน ซูจี (ไทยรัฐออนไลน์, 2564)

นอกจากคณะทูตของเมียนมาภายในประเทศต่าง ๆ ที่มีการเรียกร้องให้เกิดการใช้หลักความรับผิดชอบในการปกป้องยังมีประชาชนที่เป็นชาวเมียนมาที่อยู่ต่างประเทศก็ได้มีการออกมาเรียกร้องให้สหประชาชาติใช้หลักความรับผิดชอบใน

การปกป้อง เช่น คุณสุรัช ชาวเมียนมาในประเทศไทย ที่มีการออกมาเรียกร้อง จากการใช้ความรุนแรงของคณะรัฐประหารกับประชาชนชาวเมียนมาที่มีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ เขาจึงมองว่าองค์กรสหประชาชาติจะเป็นตัวช่วยประชาชนชาวเมียนมาให้หลุดพ้นจากการใช้ความรุนแรงของคณะรัฐประหาร และยังหวังให้ประชาคมอาเซียนเข้ามาช่วยเหลือด้วยเช่นกันแต่ยังหวังกับการเข้ามาช่วยเหลือของสหประชาชาติมากกว่า และยังเชื่อในองค์กรสหประชาชาติในการเข้ามาแทรกแซงเพื่อให้ประเทศเมียนมาเกิดความสงบและจัดการกับเผด็จการของเมียนมา เนื่องจากเขามองว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับประชาชนชาวเมียนมาเป็นเหตุการณ์ที่ยิ่งกว่าการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ จึงต้องการให้เกิดการแทรกแซงของสหประชาชาติ ซึ่งการเข้ามาแทรกแซงเมื่อเหตุการณ์ได้ยุติลงเขาคิดว่าองค์กรสหประชาชาติและประชาชนชาวเมียนมาสามารถเจรจาต่อรองกันได้ จึงอยากให้สหประชาชาติเข้ามาแทรกแซงให้เร็วที่สุด (Thai TBS, 2564)

ฮาน เลย์ มิสแกรนเมียนมา ก็ได้มีการออกมาเรียกร้องให้สหประชาชาติเข้ามาช่วยเหลือประชาชนชาวเมียนมา เนื่องจากสถานการณ์ภายในประเทศเมียนมาในทุก ๆ วันมีประชาชนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากการเข้าช่วยเหลือประชาชนชาวเมียนมาขึ้นตอนที่ซับซ้อน ฮาน เลย์จึงไม่เข้าใจว่าทำไมจึงต้องรอในการเข้าช่วยเหลือประชาชนชาวเมียนมา จึงได้มีการออกมาเรียกร้องให้นานาประเทศและสหประชาชาติเข้าช่วยเหลือประชาชนชาวเมียนมา (Thai TBS, 2564)

ตูซาร์ นวย ชาวเมียนมาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย มีความกังวลเกี่ยวกับการให้สหประชาชาติใช้หลักความรับผิดชอบในการปกป้อง เนื่องจากยังมีความกังวลจากการที่สหประชาชาติมีการใช้หลักความรับผิดชอบในการปกป้องกับซีเรีย ซึ่งการเข้าไปแทรกแซงของสหประชาชาติในซีเรียทำให้ซีเรียกลายเป็นรัฐล้มเหลว และเมื่อเป็นรัฐล้มเหลวแล้วจะฟื้นฟูตัวได้ยาก ซึ่งถ้าสหประชาชาติมีการใช้หลักความรับผิดชอบใน

การปกป้องกับเมียนมาก็อาจตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับซีเรีย และยังหวังว่าประเทศไทยจะยื่นมือเข้าช่วยเหลือในเรื่องใดเรื่องหนึ่งยกเว้นเรื่องของกองกำลังอาวูธ และยังอยากให้ประเทศเมียนมามีความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

แรงงานเมียนมาในประเทศญี่ปุ่นได้มีการรวมตัวกันเรียกร้องที่สำนักงานสหประชาชาติในกรุงโตเกียว เพื่อคัดค้านเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศ ซึ่งเป็นการที่แรงงานชาวเมียนมาขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลญี่ปุ่นและประชาคมระหว่างประเทศในการเข้าแทรกแซงและฟื้นฟูความสงบและเรียกร้องให้ปล่อยตัวออง ซาน ซูจีและผู้นำคนอื่น ๆ และแรงงานชาวเมียนมาในประเทศญี่ปุ่นขอให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกกดดันกองกำลังทหารของเมียนมาให้เลิกใช้ความรุนแรงกับประชาชน รวมไปถึงมีการกดดันกองทัพของสหประชาชาติให้เข้ามาแทรกแซงตามหลักความรับผิดชอบในการปกป้อง (Tint Zaw Tun, 2021)

ผลตอบรับของการที่ประชาชนชาวเมียนมาทั้งที่อยู่ภายในประเทศและภายนอกประเทศที่ได้มีการออกมาเรียกร้องให้นานาประเทศและสหประชาชาติได้มีการนำหลักความรับผิดชอบในการปกป้องเข้ามาใช้กับประเทศของตนเองนั้น ทำให้นานาประเทศและสหประชาชาติได้มีการประณามคณะรัฐประหารหรือกองกำลังทหารของเมียนมาในการใช้ความรุนแรงต่อประชาชน รวมไปถึงการคว่ำบาตรทางการค้ากับประเทศเมียนมา เพื่อเป็นการแสดงการไม่ยอมรับการรัฐประหารของกองกำลังทหารเมียนมา และยังเป็น การแสดงถึงการไม่ยอมรับในการใช้ความรุนแรงของคณะรัฐประหารที่มีการใช้ความรุนแรงกับประชาชนภายในประเทศของตนเอง ถึงแม้ว่าสหประชาชาติจะไม่ได้เข้าแทรกแซงโดยตรงเนื่องจากรอดูท่าทีความรุนแรงของคณะรัฐประหารที่ใช้กับประชาชนก่อน จึงทำได้เพียงเฝ้ามองอยู่ห่าง ๆ และใช้รูปแบบหรือมาตรการในการคว่ำบาตรแทนเข้ามาแทรกแซงเพื่อลดความสูญเสียที่จะเกิดขึ้น

หลักความรับผิดชอบในการปกป้องกับการเรียกร้องของประชาชนชาวเมียนมา

จากเหตุการณ์ที่ประชาชนชาวเมียนมามีการเรียกร้องให้สหประชาชาติได้เข้ามาแทรกแซงโดยการใช้หลักความรับผิดชอบในการปกป้องที่มีการทำร่วมกันของประเทศสมาชิก เพื่อช่วยเหลือประชาชนชาวเมียนมาที่ตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดจากการรัฐประหารจากกองทัพกำลังของทหารที่นำโดยมิน อ่อง หล่าย ซึ่งจากการที่ประชาชนชาวเมียนมาได้มีการออกมาเรียกร้องให้สหประชาชาติมีการใช้หลักความรับผิดชอบในการปกป้องจะเห็นได้ว่าการเข้ามาแทรกแซงนั้นมีกระบวนการที่ซับซ้อนและเป็นไปได้ยาก การจะเข้ามาแทรกแซงเพื่อยุติการใช้ความรุนแรงของสหประชาชาติต้องมีขั้นตอนหลายขั้นตอน ซึ่งการพิจารณาเสาหลัก 3 ประการ ของหลักความรับผิดชอบในการปกป้องจะเป็นปัญหาสำคัญต่อการใช้หลักความรับผิดชอบในการปกป้องในกรณีเมียนมาดังต่อไปนี้

เสาหลักที่หนึ่ง เป็นการที่รัฐแต่ละรัฐต้องมีความรับผิดชอบในการปกป้องคุ้มครองประชาชนของตนจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การก่อกองทัพพันธุ อาชญากรรมสงคราม และอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ ซึ่งการรัฐประหารของประเทศเมียนมาใช้กำลังปราบปรามผู้ชุมนุมนั้นยังไม่เข้าข่ายอาชญากรรมสงคราม เนื่องจากอาชญากรรมสงครามจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเกิดคู่ขัดแย้งสองฝ่ายที่ชัดเจน และมีการกระทำความผิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศที่ว่าด้วยข้อห้ามในการทำสงคราม ในขณะที่เดียวกันก็ยังไม่มีความเห็นที่เพียงพอว่า รัฐบาลทหารของเมียนมานั้นได้ทำการจับเชลยหรือมีการปฏิบัติต่อผู้ถูกจับกุมอย่างมีมนุษยธรรมหรือไม่ ซึ่งก็เป็นประเด็นที่ควรต้องติดตามกันต่อไป

เสาหลักที่สอง การที่ประชาคมระหว่างประเทศมีความรับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือภายในภูมิภาคของตนเอง ซึ่งประเทศเมียนมาซึ่งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีอาเซียนเป็นองค์การระหว่างประเทศระดับภูมิภาค ซึ่งอาเซียนยึด

หลักการไม่แทรกแซงกิจการภายใน และถึงแม้ว่าอาเซียนจะมีความพยายามในการหาทางออกไม่ว่าจะเป็นผ่านการเสนอแนวทาง 5 ข้อ หรือการไม่เชิญผู้นำคณะรัฐประหารของเมียนมาเข้าร่วมประชุม แต่เมื่อมีการเปลี่ยนประธานอาเซียนซึ่งก็เป็นการหมุนเวียนไปตามปี ในปี ค.ศ. 2022 จะเป็นปีที่กัมพูชาที่มีความสัมพันธ์อันดีกับจีนเป็นประธานอาเซียน ก็ยังทำให้กลไกอาเซียนนั้นมีความหวังที่ริบหรี่ลงไปอีก

เสาหลักที่สาม จะเป็นหน้าที่ของประชาคมระหว่างประเทศในการปกป้องและคุ้มครองพลเมือง จากอาชญากรรมการค้ามนุษย์ การก่อกวนชาติพันธุ์ อาชญากรรมสงคราม และอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ จากการที่รัฐแสดงให้เห็นว่าไม่สามารถดูแลปกป้องคุ้มครองพลเมืองของตนเองได้ ประชาคมระหว่างประเทศจะเข้าไปร่วมกันรับภาระหน้าที่อย่างทันที อย่างไรก็ตาม การใช้หลักความรับผิดชอบในการปกป้องของสหประชาชาติยังเป็นเพียงบรรทัดฐานที่ทำร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกหรือผู้ที่เข้าร่วม ซึ่งการเข้าร่วมอาจเป็นการเข้าร่วมเพียงในนามให้ประเทศต่าง ๆ ยอมรับ และไม่ผิดแปลกไปจากประเทศอื่น และหลักความรับผิดชอบในการปกป้องยังเป็นเพียงบรรทัดฐานที่ตั้งขึ้นยังไม่ใช่นโยบายระหว่างประเทศที่บังคับใช้อย่างจริงจัง

ดังนั้น ความเป็นไปได้ของการเข้าแทรกแซงของหลักความรับผิดชอบในการปกป้องจากสภาวะความรุนแรงของการใช้กำลังทหารกับประชาชนชาวมียนมานั้น เป็นไปได้ยาก เนื่องจากประเทศชาวมียนนามีเหตุการณ์ที่มีความรุนแรงกว่าการใช้ความรุนแรงของกำลังทหารกับประชาชน คือ เหตุการณ์ของชาวโรฮิงญาที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มุสลิมที่อาศัยอยู่กับประชากรส่วนใหญ่ในรัฐยะไข่ซึ่งเป็นชาวพุทธ ทำให้ทั้งสองเกิดความขัดแย้งกันส่งผลให้เกิดการจลาจลเป็นเหตุให้ประชาชนชาวโรฮิงญาดองมีการทิ้งบ้านเรือนไปอาศัยอยู่ในค่ายกักกันที่มีสภาพแวดล้อมเลวร้าย รวมถึงไม่ได้รับอนุญาตให้มีการเดินทางอย่างเสรีและการเข้าถึงการรักษาพยาบาล การศึกษาหรือการมี

งานทำ ซึ่งการกระทำเช่นนี้ถือเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ต่อมาเกิดการปะทะกันระหว่างกลุ่มติดอาวุธชาวโรฮิงญากับตำรวจทำให้งองทัพของเมียนมาเริ่มปราบปรามโดยพุ่งเป้าไปที่ชุมชนของชาวโรฮิงญา โดยมีการใช้กำลังในการสังหารอย่างไม่ชอบด้วยกฎหมายการจับกุมโดยพลการ การข่มขืนและทำร้ายผู้หญิงและเด็กผู้หญิง การเผาบ้านเรือนรวมทั้งอาคารเรียนและมัสยิด ซึ่งการกระทำของกองกำลังทหารเมียนมาเป็นการใช้ความรุนแรงที่อาจถึงขั้นเป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ซึ่งก็สอดคล้องกับรัฐไม่มีความรับผิดชอบในการปกป้องคุ้มครองประชาชนจากการเกิดอาชญากรรมที่มีผลต่อมวลมนุษยชาติ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับแล้วเหตุการณ์ของชาวโรฮิงญาที่มีความรุนแรงมากกว่าเหตุการณ์สลายการชุมนุมหรือเหตุการณ์จากกองกำลังทหารเมียนมาที่มีการใช้ความรุนแรงกับประชาชน ซึ่งอาจทำให้สหประชาชาติอาจมองว่าการใช้ความรุนแรงของกองกำลังทหารยังไม่รุนแรงพอที่สหประชาชาติจะเข้ามาแทรกแซงช่วยเหลือประชาชนชาวเมียนมา

บรรณานุกรม

กิตติคุณ, ไชยวัฒน์ คำชู และปราณี ทิพย์รัตน์. (3 เมษายน 2564). **อนาคตการเมืองเมียนมาอาจพลิกผัน(?) จากกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ | มหาอำนาจฝ่ายประชาธิปไตยหรือฝ่ายอิตาลีไปโดยจะเป็นผู้นำในการกำหนดระเบียบโลก** [Video file]. ค้นจาก <https://curadio.chula.ac.th/Program-Detail.php?id>

กองศึกษาวิจัยทางยุทธศาสตร์และความมั่นคงฯ. (2556). **หลักการความรับผิดชอบต่อในการปกป้อง “Responsibility to Protect (RtoP)”**. ค้นเมื่อ 30 กันยายน

2564 จาก https://www.sscthailand.org/uploads_ssc/033-SWF%20P033%2027May-2%20june

จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2558). **หลักรับมือตบเพื่อปกป้องและผลต่อการก่อร่างองค์ความรู้การเมืองระหว่างประเทศร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไทยรัฐออนไลน์. (8 มีนาคม 2564). **ปรากฏการณ์ "ทูตอารยะขัดขืน" ในวิกฤติรัฐประหารเมียนมา จากเวทีUNสู่ทั่วโลก**. ค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/foreign/204500>

มติชนออนไลน์.(11 เมษายน 2564). **ความรุนแรงในเมียนมายกระดับ ประชาชนเริ่มตอบโต้ทหาร ผวาเกิดสงครามกลางเมือง**. ค้นจาก https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_2669644

ภาสกร ญี่นาง. (2564). **การต่อต้านรัฐประหารในประเทศเมียนมาของคนภายนอกไม่เท่ากับ ‘การไปยุ่งกิจการภายใน’**. ค้นเมื่อ 30 กันยายน พ.ศ.2564 จาก <https://themomentum.co/thinktank-myanmar-coup/>

Thai TBS. (2 เมษายน 2564). **เสียงจาก "เมียนมา" 60 วัน "ยึดอำนาจ" ออง ซาน ซู จี : ตอบโจทย์** [Video file]. ค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=xi7PLtAXg7I>

Thai TBS. (8 มีนาคม 2564). **จับตา "ข้อเรียกร้อง R2P" กองกำลังต่างชาติ "ปกป้องเมียนมา" : ตอบโจทย์** [Video file]. ค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=SKvzRxz3GEA>

Aidan Hehir. 2019. **Hollow Norms and the Responsibility to Protect.**

UK: Department of Politics and International Relations University
of Westminster London

Global centre for the responsibility to protect. (n.d.). **WHAT IS R2P?**

Cited 5 Oct 2021. Available from

<https://www.globalr2p.org/what-is-r2p/>

Tint Zaw Tun. (2021). Myanmar workers in Japan protest against

Tatmadaw's actions. Cited 1 Feb 2021. Available from

<https://www.mmmtimes.com/news/myanmar-workers-japan-protest-against-tatmadaws-actions.html?>

**Social Media and New Form of Protest:
A Case of the Thailand's 2020 Political Movements****

Thanakorn Intorn*

Abstract

This article presents the changes in Thai political protest movements in 2020, especially the use of social media in protest movements. It was found that social media is a form of communication developed from the Internet. And as an alternative to creating change in the political protest movement in Thailand during that period as well, such as expressing opinions, interactive communication, the mobilization of people and activities in parallel with the normal activities of the protest movement. It has become a new area of political protest for people online. However, the adoption of social media also faces problems that may not be successful when used as a form of the political protest movement. For example, it is seen as a tool by individuals who are separated from society. The use of language can change society and politics and mismanagement of movement strategies, etc.

* Independent Scholar, Email: zakakim59@gmail.com.

** Received November 18, 2021; Revised December 12, 2021; Accepted December 16, 2021

Keywords: Social Media, Social Movements, Thailand' s Political Movements

**สื่อสังคมออนไลน์กับการประท้วงรูปแบบใหม่ :
กรณีขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทย 2563****

ธนากรณ อินทร*

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอถึงความเปลี่ยนแปลงของขบวนการประท้วงทางการเมืองของไทยในช่วงปี 2563 โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในขบวนการประท้วง ซึ่งพบว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นรูปแบบการสื่อสารที่พัฒนาจากระบบอินเทอร์เน็ต และเป็นทางเลือกในการสร้างความเปลี่ยนแปลงในขบวนการประท้วงทางการเมืองในประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นด้วย อาทิ การแสดงความคิดเห็น การสื่อสารอย่างมีปฏิสัมพันธ์ การระดมผู้คนและ ทำกิจกรรมคู่ขนานกับการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ของขบวนการประท้วงตามปกติทั่วไป กลายเป็นพื้นที่ใหม่ของขบวนการประท้วงทางการเมืองสำหรับผู้คนในโลกออนไลน์ อย่างไรก็ตามการนำสื่อสังคมออนไลน์ยังเผชิญกับปัญหาที่อาจไม่ประสบความสำเร็จเมื่อนำมาใช้ในรูปแบบของขบวนการประท้วงทางการเมือง เช่น

* นักวิชาการอิสระ อีเมลล์ zakakim59@gmail.com

** ได้รับบทความ 18 พฤศจิกายน 2564; แก้ไขปรับปรุง 12 ธันวาคม 2564; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 16 ธันวาคม 2564

มองว่าเป็นเครื่องมือโดยปัจเจกบุคคลที่แบ่งแยกจากสังคม การใช้ถ้อยภาษาซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองได้ และการดำเนินยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวที่ผิดพลาด เป็นต้น

คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ขบวนการประท้วงทางการเมืองไทย

บทนำ

ปรากฏการณ์ของขบวนการประท้วงในประเทศไทยช่วงปี 2563 (ปีปีซีไทย, 2020) ท่ามกลางสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 และมาตรการของการควบคุมโรคโดยรัฐบาลซึ่งอาจเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับผู้ที่เข้าร่วมการประท้วง อย่างไรก็ตามขบวนการประท้วงดำเนินต่อไปตั้งแต่ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ หลังศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคอนาคตใหม่ จนเกิดแฟลชม็อบ (Flash Mob) ในสถานศึกษาหลายแห่ง ต่อมา กลุ่ม “เยาวชนปลดแอก” (Free Youth) เกิดขึ้นและนัดชุมนุมช่วงเดือนกรกฎาคมพร้อมกับข้อเรียกร้อง 3 ข้อ คือหยุดคุกคามประชาชน ให้รัฐบาลยุบสภา และร่างรัฐธรรมนูญใหม่ รวมทั้งการปราศรัยของนายอานนท์ นำภา ในการชุมนุมของกลุ่ม “มหานครเพื่อประชาธิปไตย” และ “มอกะเสด” เมื่อเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นครั้งแรกของการสร้างแรงกระเพื่อมในสังคมไทยจากการนำเสนอต่อประเด็นสถาบันฯ และนำไปสู่ปรากฏการณ์ “ทะลุเพดาน” จากการปราศรัยในการชุมนุมของกลุ่ม “แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม” ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เมื่อเดือนสิงหาคมซึ่งมีการนำประเด็นเกี่ยวกับการปฏิรูปสถาบันฯ นอกจากนี้ยังเกิด

ขบวนการนักเรียนมัธยมและนักศึกษาในหลายจังหวัดอีกด้วย จนในที่สุดช่วงเดือนตุลาคมเกิดกลุ่ม “คณะราษฎร 2563” ซึ่งเป็นการรวมตัวกับของหลาย ๆ กลุ่ม พร้อมกับข้อเรียกร้อง คือ ให้นายกรัฐมนตรีลาออก ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และปฏิรูปสถาบันฯ ในขณะที่เดียวกันกระแสของขบวนการประท้วงหลากหลายกลุ่มดังกล่าวทำให้เกิดการต่อต้านและตอบโต้โดยกลุ่มอาชีวะช่วยชาติ และกลุ่มไทยภักดี ซึ่งมองว่าขบวนการประท้วงต่าง ๆ เหล่านี้กระทำการทำลายและมีความพยายามล้มล้างสถาบันฯ ดังจะเห็นได้จากการทำกิจกรรมคู่ขนานและอยู่ใกล้บริเวณกับกิจกรรมของขบวนการประท้วงนั้นเสมอ

นอกจากกระแสขบวนการประท้วงที่เกิดขึ้นมากมายแล้ว ยังทำให้เห็นถึงการใช้สื่อสังคม (Social Media) ในพื้นที่ของขบวนการประท้วง และเป็นพื้นที่ในโลกออนไลน์หลากหลายช่องทาง เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook), ทวิตเตอร์ (Twitter) และช่องทางอื่น ๆ มากมาย ช่องทางเหล่านี้ถูกนำมาใช้ปฏิบัติการสำหรับขบวนการประท้วงในช่วงเวลาดังกล่าว เช่น การแสดงความคิดเห็นในเนื้อหา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และนำไปสู่การเชิญชวนผู้คนเข้าร่วมการประท้วง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ในการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ดังเช่นการติดเครื่องหมายแฮชแท็ก (Hashtag) เช่น #เยาวชนปลดแอก #มือบไม่มุ้งแต่ตั้งตึ่งค่ะคุณรัฐบาล และ #วิ่งกันนะแสมทาโร่ ทั้งนี้เป็นลักษณะของวัฒนธรรมสมัยนิยมหรือป๊อปคัลเจอร์ (Popular Culture) มาใช้ในการประท้วงมากขึ้น (Workpointtoday, 2020) นอกจากนี้ยังปรากฏการณ์ติดแฮชแท็กอื่น ๆ เพื่อแสดงจุดยืนต่อการประท้วงอีกด้วย ซึ่งสามารถสร้างฐานอำนาจโดยจำนวน (Power of Numbers) ได้มากมาย แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวทั้งในโลกออนไลน์และขบวนการประท้วงบนท้องถนนมีความเกี่ยวพันกันและไม่ได้แยกออกจากกัน แม้ว่ามันอาจไม่ใช่สิ่งเดียวกันในบางครั้งก็ตาม (The101.World, 2020) จากการใช้สื่อสังคมกับขบวนการประท้วงในโลกออนไลน์ที่เปรียบเป็นเหรียญสองซึ่งวัดความสำเร็จและความล้มเหลวที่

ไม่แตกต่างจากขบวนการประท้วงบนท้องถนน ทั้งในแง่การระดมทรัพยากรและโครงสร้างโอกาสทางการเมืองบนพื้นฐานของการตัดสินใจเข้าร่วมการประท้วงไม่แตกต่างกับขบวนการประท้วงโดยปกติทั่วไป หรือบางครั้งอาจเป็นหนึ่งในทางเลือกของการประท้วงยุคปัจจุบันนอกเหนือจากการเข้าร่วมขบวนการประท้วงบนท้องถนน

สื่อสังคมกับขบวนการประท้วง : จากรูปแบบเก่าสู่ทางเลือกใหม่ของโลกออนไลน์

ความสำคัญของสื่อกับขบวนการประท้วงมีที่มาจากบทบาทของสื่อสารมวลชนกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม รวมทั้งในการศึกษาการสื่อสารทางการเมือง กล่าวคือ สื่อมวลชนเปรียบเสมือนเป็นตัวแสดงในพื้นที่การเมืองตรงกลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาล โดยสื่อมวลชนทำหน้าที่ถ่ายทอดและรายงานข่าว ซึ่งนำเสนอความไม่พอใจของผู้คนต่อปัญหาเชิงโครงสร้างการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของรัฐ ผ่านการนำเสนอข่าวทั้งหมดหรือบางส่วน (นันทนา นันทวโรภาส, 2558, น. 119-120) ขณะเดียวกันบทบาทสื่อมวลชนนำไปสู่การระดมทางการเมืองและเกิดขบวนการประท้วง ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งสัญญาณการเรียกร้องถึงรัฐบาล และส่งข้อมูลข่าวสารจากขบวนการประท้วงไปยังประชาชนซึ่งเป็นผู้รับสาร จนกล่าวได้ว่าเป็น “ฝ่ายที่สาม” (Third Parties) ในฐานะผู้สนับสนุนซึ่งมีหน้าที่รายงานสถานการณ์ขบวนการประท้วงนั้น ๆ (พจิตรรา สีกาโมไต, 2564, น. 45-48) นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนยังมีส่วนช่วยให้เกิดการขยายตัวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และเป็นปากกระบอกเสียงของขบวนการประท้วงไปในวงกว้างจนกลายเป็นพื้นที่เสมือนของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในสื่อสารมวลชนด้วย โดย Gamson และ Wolfsheid ได้ระบุถึงคุณสมบัติของสื่อมวลชนต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง

หลัก 3 ประการ (Gamson and Wolfsfeld, 1993, p. 116-117. และ พิจิตรา สีคามโด้, 2564, น. 49) คือ

1) สื่อมวลชนช่วยขยายการสนับสนุนและเกิดการระดมผู้คนและทรัพยากรใน ขบวนการเคลื่อนไหวอย่างกว้างขวางมากขึ้น

2) สื่อมวลชนมีส่วนในการผลักดันข้อเรียกร้องของขบวนการเคลื่อนไหวและ สร้างความชอบธรรมเพื่อให้เป็นที่ยอมรับจนกลายเป็นความคิดทางสังคมกระแสหลัก และ

3) สื่อมวลชนยังช่วยให้บรรยากาศความขัดแย้งของขบวนการเคลื่อนไหวออกสู่สังคมในวงกว้างมากขึ้น เนื่องด้วยบทบาทในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

ข้อสังเกตของบทบาทของสื่อมวลชนต่อขบวนการการประท้วงนั้นยังปรากฏ ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและสถานการณ์จากสื่อมวลชนกระแสหลักเท่านั้น ในที่นี้ เช่น สื่อประเภทโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ ซึ่งยังคงเป็น รูปแบบการสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) และยังไม่เกิดการแสดง ความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารซึ่งกันและกันมากนัก

กระทั่งการเกิดขึ้นของสื่อสารมวลชนรูปแบบใหม่ หรือสื่อดิจิทัลในปัจจุบัน ซึ่ง เกิดขึ้นจากการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงการสื่อสารเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ดังเช่นการเติบโตของระบบอินเทอร์เน็ตที่สามารถสื่อสารได้ทั้งภาพและเสียงได้ หรือใน ยุค “เว็บ 1.0” (Web 1.0) ซึ่งแต่เดิมจะทำการณรงค์การประท้วงในเว็บไซต์ต่าง ๆ (Web Protest Campaign) (Gurak and Logie in Caughey and Ayers, 2003, p. 25-30) ที่นักกิจกรรมเป็นผู้ริเริ่มขึ้นและการจัดทำเนื้อหาเท่านั้นตั้งแต่ช่วงปี 1990 เป็นต้นมา ด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารของระบบอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน

ทันสมัยและรวดเร็ว ทำให้มีผู้เข้าถึงและเกิดผู้ใช้ที่เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น รวมทั้งการเติบโตของสื่อในยุค “เว็บ 2.0” (Web 2.0) หรือยุคสื่อสังคม (Social Media) มากมาย เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook), ทวิตเตอร์ (Twitter), อินสตาแกรม (Instagram), ยูทูบ (YouTube) และเทเลแกรม (Telegram) ช่องทางการสื่อสารรูปแบบใหม่เหล่านี้มีคุณสมบัติในการแสดงความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะเดียวกันการสื่อสารในระบบอินเทอร์เน็ตถือเป็นสื่อใหม่ที่ทำให้เกิดการสื่อสารแนวระนาบจนนำไปสู่การเกิดกลุ่มทางสังคมขนาดใหญ่ เกิดรูปแบบวัฒนธรรมและสังคม รวมทั้งเกิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) รูปแบบใหม่ด้วย (นันทนา นันทวโรภาส, 2558, น. 183-185) ปรากฏการณ์ของสื่อใหม่ดังเช่นระบบอินเทอร์เน็ตที่ทำให้เกิดการแสดงความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์ และทำให้เกิดกลุ่มทางสังคม ซึ่งในที่นี้หมายถึงขบวนการประท้วงที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ ปรากฏการณ์อาหรับสปริง (Arab Spring) ซึ่งผู้เข้าร่วมการในขบวนการประท้วงโดยเฉพาะในประเทศอียิปต์ มีการใช้สื่อสังคมไม่ว่าจะเป็น Facebook และ Twitter แสดงความคิดเห็นและเป็นเครื่องมือชักชวนเข้าร่วมขบวนการประท้วงอีกด้วย

Laer และ Aelst (Laer and Aelst, 2010, p. 18-20) อธิบายลักษณะของปฏิบัติการทางอินเทอร์เน็ตต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมว่า 1) ระบบอินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของผู้คนอื่นเนื่องจากการเข้าถึงได้ง่ายและก่อให้เกิดการระดมคนและทรัพยากร เช่น การระดมเงินบริจาคและทรัพย์สินอื่น ๆ และ 2) ระบบอินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งของความริเริ่มสร้างสรรค์สำหรับนักกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมการ จนกลายเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองในระบบอินเทอร์เน็ต อีกทั้งการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองบนโลกอินเทอร์เน็ตจึงเป็นพื้นที่ของการสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อสื่อใหม่หรือสื่อ

อิเล็กทรอนิกส์โดยตรงซึ่งสามารถสร้างชุมชน สร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน สร้างพื้นที่เป็นประชาธิปไตยอย่างมีส่วนร่วม และสร้างยุทธศาสตร์ทางการเมืองได้อีกด้วย โดยที่ นักกิจกรรมและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองจะใช้วิธีการสื่อสารเหล่านี้สร้างความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันระหว่างประชาชนและเยาวชน

การใช้สื่อสังคมในฐานะสื่อใหม่บนโลกอินเทอร์เน็ตดังที่กล่าวไปแล้วนี้ อาจทำให้เป็นหนึ่งในทางเลือกของขบวนการประท้วงได้ หรือเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมโลกออนไลน์ (Online Social Movements) กล่าวคือ การเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technologies : ICTs) ซึ่งเป็นส่วนช่วยที่ทำให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดขึ้นในพื้นที่ออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นปรากฏการณ์โดยการแสดงความคิดเห็น การส่งข้อความ ส่งภาพ เสียง และวิดีโอ ดังที่กล่าวไปแล้ว อีกทั้งทำให้เกิดรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในโลกอินเทอร์เน็ตอีกด้วย Hara และ Huang ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นส่วนสำคัญในฐานะเครื่องมือที่เอื้อต่อ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในโลกออนไลน์ (Hara and Huang, 2011, p. 496-506) คือ

1. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นทรัพยากร (ICTs as Resources) ในแง่ของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ถือเป็นทรัพยากรประเภทหนึ่งในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม นอกเหนือจากคน เงิน และทรัพยากรอื่น ๆ ซึ่งสามารถสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความชอบธรรมได้ อีกทั้งระบบสารสนเทศและการสื่อสารช่วยให้เกิดการระดมผู้คนและทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับขบวนการเคลื่อนไหวอีกด้วย

2. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นรูปแบบของวงจรอบโครง (ICTs as Resources) เป็นการสะท้อนถึงปรากฏการณ์ขบวนการเคลื่อนไหว โดยการนำเสนอ

กรอบของการรวมหมู่ของผู้คนในขบวนการเคลื่อนไหวในประเด็นต่าง ๆ ผ่านการนำรูปภาพและบรรยากาศซึ่งรวบรวมไว้แล้ว จากนั้นนำเสนอตามช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ มากมาย

3. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นตัวช่วยให้เกิดอัตลักษณ์รวมหมู่และความเป็นหนึ่งเดียวกัน (ICTs to Support Collective Identity and Solidarity) การเคลื่อนไหวในระบบอินเทอร์เน็ตมีกระบวนการที่สนับสนุนการสร้างอัตลักษณ์รวมหมู่และสร้างการมีส่วนร่วมขึ้นในวงกว้าง รวมทั้งกระบวนการที่สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movements) ซึ่งเคลื่อนไหวในประเด็นต่าง ๆ เช่น ความหลากหลายทางเพศ สิ่งแวดล้อม สันติภาพ ฯลฯ

4. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการระดมผู้คน (ICTs as Mobilization Tools) ซึ่งให้เห็นว่าระบบอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับระดมผู้คนและทรัพยากรทั้งในเชิงการสร้างฉันทามติของสังคมและเชิงปฏิบัติการ ซึ่งสามารถควบคุมการระดมผู้คนที่มีส่วนร่วมได้โดยตรงผ่านนักกิจกรรมที่เคลื่อนไหวในโลกอินเทอร์เน็ต

5. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นพื้นที่หนึ่ง ๆ (ICTs as Spaces) ระบบอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดพื้นที่ของนักกิจกรรมที่เคลื่อนไหวในโลกออนไลน์ ในที่นี้ เช่นนักกิจกรรมบนโลกไซเบอร์ (Cyberactivism) โดยการทำงานของนักกิจกรรมโลกออนไลน์โดยทั่วไปแล้วจะไม่สร้างความปั่นป่วน และเน้นในการประสานงาน เปลี่ยนถ่ายข้อมูล และการสื่อสารเท่านั้น

อย่างไรก็ตามการใช้สื่อสังคมกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมอาจมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ต้นทุนของผู้คนในการเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตเนื่องด้วยค่าใช้จ่ายใน

การใช้ระบบอินเทอร์เน็ตที่สูง ปัญหาเรื่องเสถียรภาพของระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งมีผลต่อการจัดการ การทำกิจกรรม และการระดมผู้คนบนอินเทอร์เน็ต รวมทั้งระบบอินเทอร์เน็ตอาจเป็นระบบที่ทำหน้าที่จับตาสอดส่องโดยรัฐและนำไปสู่การใช้กฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงจากการคุกคามไซเบอร์ (Hara and Huang, 2011, p. 496-506) ข้อจำกัดดังที่กล่าวไปนี้อาจจะเป็นอุปสรรคต่อโอกาสของขบวนการประท้วงในโลกออนไลน์ที่กำลังเกิดขึ้นมาได้

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองจนกลายเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมออนไลน์ดังที่กล่าวไปนี้ Poell และ Dijck (Poell and Dijck, 2018, p. 547) สะท้อนว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นหนึ่งในรูปแบบของขบวนการประท้วงรูปแบบใหม่ เนื่องจากมีรูปแบบการสื่อสาร การกระจายข้อมูลข่าวสาร การจัดการโครงสร้างขององค์กร และการระดมผู้คนและทรัพยากรที่แตกต่างไปจากขบวนการประท้วงลงถนน ทั้งนี้ปัจจุบันไม่ว่าเราจะมีโทรศัพท์มือถือหรือเครื่องมีสื่อสารประเภทใดก็ตามที่รองรับการสื่อสารรูปแบบออนไลน์ได้ มักจะใช้พื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นช่องทางในการเนื้อหา การสังเกตการณ์ในเหตุการณ์การประท้วง รวมทั้งการจัดรูปแบบขบวนการประท้วงอีกลักษณะหนึ่ง สอดคล้องกับ Castells (Castells, 2015, p. 249-252) แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของการสร้างเครือข่ายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Network Social Movements) โดยเฉพาะโลกออนไลน์ในปัจจุบันสร้างทางเลือกของรูปแบบการเคลื่อนไหว และอาจเกิดขึ้นในกระบวนการระดมผู้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวบนท้องถนนควบคู่กัน ซึ่งประกอบด้วยระบบอินเทอร์เน็ตหรือเครื่องมือสื่อสารดังเช่นโทรศัพท์มือถือ ขณะเดียวกันการเคลื่อนไหวในระบบอินเทอร์เน็ตสามารถกระจายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงการ

สื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล และเชื่อมโยงนั้น ๆ จากพื้นที่ของส่วนตัวของปัจเจกไปยังพื้นที่ของขบวนการประท้วงบนท้องถนน รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงไปยังทั่วทุกมุมของโลกในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งได้ นอกจากนี้ การสื่อสารออนไลน์ยังเป็นการสร้างความหวังในการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงทางสังคมสำหรับปัจเจกที่เข้ามามีส่วนร่วม และไม่จำเป็นต้องมีแกนนำ (Leaderless) แต่อย่างใด

การเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมอาจสร้างอำนาจของจำนวน (Power of Number) ได้โดย Tufekci (Tufekci, 2014, p. 1 และ ธนศักดิ์ สายจำปา, 2559, น. 90) ชี้ว่าการสื่อสารในระบบดิจิทัลมีส่วนช่วยในการเพิ่มพูนอำนาจให้กับขบวนการประท้วง รวมทั้งสามารถระดมผู้คนในการประท้วงได้เป็นจำนวนมาก เช่น ในปรากฏการณ์อาหรับสปริง (Arab Spring), กรีซ และสเปน ทั้งนี้จากการได้รับความสนใจในที่สาธารณะ การหลีกเลี่ยงจากการถูกตรวจสอบ และการประสานงานเนื่องจากประชาชนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ออนไลน์ได้มากขึ้นจากการถูกปิดกั้นโดยรัฐบาล ขณะเดียวกันข้อสังเกตจากการเคลื่อนไหวทางสังคมในโลกออนไลน์ถูกมองว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ไร้โครงสร้างที่ชัดเจน ซึ่งทำให้เกิดข้อถกเถียงว่าการเคลื่อนไหวในโลกออนไลน์เป็นการเพิ่มทางเลือกสำหรับนักกิจกรรม หรือการเคลื่อนไหวในโลกออนไลน์จะทำให้เกิดการแยกตัวออกจากสังคมและปกปิดตัวตนมากขึ้น โดยเฉพาะการสร้างสังคมเสมือนจริง (Virtual Community) ที่ผู้คนในโลกออนไลน์สามารถปฏิสัมพันธ์กันได้โดยไม่ต้องพบปะกันในโลกความเป็นจริง

ในส่วนของการปฏิบัติการของการใช้สื่อสังคมในขบวนการเคลื่อนไหวผ่านนักกิจกรรมบนโลกออนไลน์ในปัจจุบัน หรือที่เรียกว่า “Slacktivism” (ย่อมาจาก slacker+activism) (เดอะแมทเทอร์. 2020 กับ Madison and Klang, 2020, p. 33-35) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำหน้าที่สร้างตัวตนและการมีส่วนร่วมบนพื้นที่สื่อสังคมต่าง ๆ ทั้ง

การคลิกไลค์ การแชร์เนื้อหาข่าวสาร การวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นทางสังคมการเมือง และการร่วมลงชื่อในแคมเปญรณรงค์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมองว่านักกิจกรรมในโลกออนไลน์ดำเนินงานผ่านเครือข่ายออนไลน์ได้อย่างสะดวกสบาย เป็นผู้สร้างความนิยมชมชอบ มีการสื่อสารที่ไร้ข้อจำกัด หลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อันตราย รวมทั้งสามารถเป็นหน่วยหนึ่งของขบวนการประท้วงได้ จนอาจได้สมญานามว่าเป็น “นักกิจกรรมจอมอุ้งงาน” แตกต่างจากนักกิจกรรมในขบวนการประท้วงบนท้องถนนที่มีรูปแบบการดำเนินการและการรับมืออย่างมีแบบแผน อย่างไรก็ตาม ไรท์ดี Madison และ Klang (2020. p. 36-38) อธิบายว่ารูปแบบการทำกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักกิจกรรม “Slacktivism” ดังที่กล่าวไปนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของดำเนินยุทธศาสตร์และการปฏิบัติการเคลื่อนไหวทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในชั้นต่ำที่สุด เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม สร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนข่าวสาร และสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันผ่านการเข้าถึงเทคโนโลยีสื่อสารออนไลน์ต่อไป

โลกออนไลน์จากการพัฒนาของระบบอินเทอร์เน็ตแสดงให้เห็นถึงการสร้างความสนใจใน “มิติใหม่” ของการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาจากทฤษฎีกระแสหลัก เช่น Turner (2013, p. 379) ชี้ให้เห็นว่าการใช้ระบบอินเทอร์เน็ตมาเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการประท้วงนั้น ในกรอบทฤษฎี การระดมทรัพยากร (Resource Mobilization Theory) ซึ่งอธิบายถึงการระดมผู้คนและทรัพยากรอื่น ๆ ในโลกออนไลน์ ทั้งนี้เพราะลักษณะของการใช้อินเทอร์เน็ตในขบวนการประท้วงถือเป็นการลดต้นทุน มีความสะดวกรวดเร็ว ง่ายต่อการระดมผู้คนและทรัพยากรอื่น และเป็นการสร้างขอบข่ายทางการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสร้างพื้นที่และวาทกรรม และ Sriyai (2018, p. 35-38) ชี้ให้เห็นว่าการจัดกิจกรรม

เคลื่อนไหวทางการเมืองบนพื้นที่ของสื่อสังคมออนไลน์ที่ในกรอบของทฤษฎีโครงสร้างโอกาสทางการเมือง (Political Opportunity Structure Theory) อธิบายถึงการเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคอินเทอร์เน็ตอยู่ในบรรยากาศของโครงสร้างอำนาจทางการเมืองที่เอื้อต่อการเกิดขึ้นของขบวนการประท้วงดังเช่นขบวนการประท้วงในประเทศที่เป็นประชาธิปไตย รวมทั้งการพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ เช่น เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ เงื่อนไขทางสังคมและเงื่อนไขทางการเมือง รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นของพลเมือง สิทธิเสรีภาพ และการแลกเปลี่ยนข่าวสารสารสนเทศอย่างเท่าเทียมกันในประเทศประชาธิปไตย สิ่งเหล่านี้สามารถสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในโลกออนไลน์จนประสบความสำเร็จได้

โดยสรุปแล้ว สื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำหรับการสื่อสารและระดมผู้คนในโลกออนไลน์ในช่องทางต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมเสมือนว่าเป็นส่วนหนึ่งในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นวิธีการใด ๆ ก็ตาม เช่น การแสดงออกความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการออกแบบกิจกรรมคู่ขนานกับการจัดกิจกรรมในขบวนการเคลื่อนไหวบนท้องถนน ขณะเดียวกันสื่อสังคมออนไลน์ที่ปรากฏการณ์ในอุปกรณ์เครื่องมือสื่อสารของแต่ละบุคคล ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกกับการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองนั้นได้ จนกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมรูปแบบใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของผู้คนโดยเฉพาะในยุคดิจิทัลปัจจุบัน

สื่อสังคมออนไลน์ในขบวนการประท้วงทางการเมืองไทย ปี 2563

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างกรณีบางกิจกรรมในขบวนการประท้วงทางการเมืองไทย ในช่วงเวลาปี 2563 ดังต่อไปนี้

1. ปรากฏการณ์แฮชแท็กในทวิตเตอร์ (Hashtag in Twitter) ภายหลังการยุบพรรคอนาคตใหม่กับปรากฏการณ์ “แฟลชม็อบ” ปรากฏการณ์ของสื่อสังคมในโลกออนไลน์ในช่วงของขบวนการประท้วงทางการเมืองในประเทศไทย โดยเฉพาะช่วงปี 2563 ซึ่งสร้างแรงกระเพื่อมทางสังคมแก่ผู้สนับสนุนอย่างมาก ตั้งแต่การเกิดปรากฏการณ์ “แฟลชม็อบ” (Flash Mob) หลังการตัดสินใจยุบพรรคอนาคตใหม่ของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 บริเวณสกายวอล์คแยกปทุมวัน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และในพื้นที่สถานศึกษาทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เพื่อแสดงให้เห็นถึงผู้คนเช่นนักศึกษาและประชาชนทั่วไปที่ไม่เห็นด้วยกับการยุบพรรคจากการตัดสินใจที่ไม่มีความเป็นธรรม นอกจากนี้ยังเกิดปรากฏการณ์การรายงานสถานการณ์แฟลชม็อบในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งเทรนด์ติดแฮชแท็ก “#ยุบพรรคอนาคตใหม่” และ “#Saveอนาคตใหม่” ในช่วงเวลาหลังการยุบพรรคฯ (มติชนออนไลน์. 2563) ไปจนถึงการติดแฮชแท็กในกิจกรรมการประท้วงในรูปแบบแฟลชม็อบตามสถานที่ต่าง ๆ ตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์เป็นต้นมา (ไอลอร์. 2020) เช่น “#ขบถบางแสน กับ #บูรพามาแล้ว” ของมหาวิทยาลัยบูรพา, “#เสาหลักจะไม่หักอีกต่อไป กับ #จุฬารวมพล” ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, “#kuไม่ใช่ขนมหวานราดกะทิ” ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, “#ข้างเผือกจะไม่ทน” ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, “#munedsdemocracy กับ #ศาลายางดกินของหวานหลายสี” ของมหาวิทยาลัยมหิดล, “#สวที่อยู่ข้างประชาธิปไตย” ของโรงเรียนสตรีวิทยา, “#มข

พอกันที” ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น, “#เยี่ยมอุดมไม่ก้มหัวให้เผด็จการ” ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา, “#spuไม่กล้าขยับอยู่ใกล้รบ11 กับ #บัวบานต่อต้านรัฐบาลโง่” ของมหาวิทยาลัยศรีปทุม, “#เด็กSNRUร่วมสู้ยุติธรรม” ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, “#อิงโง่งไม่อิงเผด็จการ” ของมหาวิทยาลัยนครพนม, “#ลูกพ่อขุนไม่รับใช้เผด็จการ” ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง, “#ฝุ่น6ล้านหรือจะสู้นาน9เสียง” ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่, “#ถึงจะอยู่ไกลขอส่งใจที่ลานแปดเหลี่ยม” ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, “#รังสิตขับไล่เผด็จการ กับ #บุญบานเย็นไม่ได้เป็นขนมหวาน” ของมหาวิทยาลัยรังสิต, “#สวนสุนันทาไม่เป็นข้าเผด็จการ” ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, “#อ่านหนังสือรู้เผด็จการ” ของมหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, “#สอนอไม่พอใจเผด็จการ” ของโรงเรียนศึกษานารี, “#ประชาธิปไตยจะแบ่งบานบนลานดาว” ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, “#ปักขามบักมีกลิ่น” ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, “#ฟ้ามุ่ยไม่คุยกับเผด็จการ” ของมหาวิทยาลัยพะเยา, และ “#ราชชมคลไม่ทนอีกต่อไป” ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครเหนือ นอกจากนี้ยังมีปรากฏการณ์แฮชแท็กในช่วงกิจกรรมการเคลื่อนไหวอื่น ๆ เช่น “#ไฉนเดียออกมือบ” “#มือบไม่มั่งแต่ตั้งตาคู่คุณรัฐบาล” “#วังกันนะแฮมทาโร่” “#ขีดเส้นตายไล่เผด็จการ” “#SaveThaiDemocracy” “#MilkTeaAlliance” รวมทั้งเหล่าแฮชแท็กที่กลายเป็นเทรนด์บนทวิตเตอร์ เช่น “#แท็กเพื่อนไปมือบ” ซึ่งมีผู้ทวีตกว่า 1 ล้านทวีต “#ให้มีจับที่รุ่นเรา” ซึ่งมีผู้ทวีตกว่า 5 หมื่นทวีต และ “#WhatsHappeningInThailand” ซึ่งมีผู้ทวีตกว่า 1 แสนทวีต (วอยซ์ทีวี, 2020 และ บีบีซีไทย, 2020) เป็นต้น

3. การตั้งเพจของขบวนการเคลื่อนไหวในเฟซบุ๊ก (Facebook Page) ในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเริ่มมีการสร้างช่องทางในการสื่อสารของสื่อสังคมดังเช่นเฟซบุ๊ก (Facebook) ของแต่ละกลุ่มเพื่อรับข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ และ

ชักชวนให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ออนไลน์เข้าร่วมกิจกรรมทั้งการจัดกิจกรรมตามสถานที่ต่าง ๆ และในโลกออนไลน์ควบคู่กัน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการแสดงจุดยืนร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากการทำเพจในเฟซบุ๊กของกลุ่มขบวนการ ประท้วงหลากหลายกลุ่ม ทั้งเพจของเยาวชนปลดแอก (Free Youth) ซึ่งมีผู้เข้าร่วม ติดตามกว่า 1 ล้านคน, แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมติดตามกว่า 4 แสนคน และกลุ่มของนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศ

4. “เทเลแกรม” (Telegram): ช่องทางสื่อสารสังคมใหม่ ปรากฏการณ์ใหม่ของ สื่อสังคมบนโลกออนไลน์ในไทย คือ การนำแอปพลิเคชัน “เทเลแกรม” (Telegram) มาใช้ในการประท้วง ซึ่งมีต้นกำเนิดจากประเทศรัสเซีย ซึ่งมีคุณสมบัติที่ใช้สำหรับการ พูดคุยสนทนาหรือการแชต (Thai PBS. 2563) อีกทั้งเทเลแกรมยังเป็นแอปพลิเคชันที่สามารถรักษาความเป็นส่วนตัวเพื่อปกปิดตัวตนอีกด้วย (ไทยรัฐออนไลน์. 2563) ทำให้ ขบวนการประท้วงในหลายแห่ง เช่น อิหร่าน เบลารุส และฮ่องกง เลือกใช้เทเลแกรม เป็นเครื่องมือสื่อสารในการประท้วงต่อต้านอำนาจรัฐ ในรูปแบบ “ดาวกระจาย” โดยเฉพาะกรณีของฮ่องกงที่ใช้เทเลแกรมเป็นตัวแพร่กระจายข้อมูลข่าวสาร ใช้ใน การพูดคุยสนทนาและการสำรวจความคิดเห็นกับผู้ชุมนุม และเป็นช่องทางใน การประชาสัมพันธ์การเคลื่อนไหวได้ในพื้นที่ที่เทเลแกรม นอกเหนือไปจากการแจกจ่าย โปสเตอร์และใบปลิวตามที่สาธารณะอีกด้วย (บีบีซีไทย, 2563) ส่วนกรณีการใช้เทเลแกรม ในขบวนการประท้วงในประเทศไทย พบว่ามีเพียงช่องทาง Free Youth Channel ที่มี ผู้ติดตามกว่า 7 หมื่นคน และแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมที่มีผู้ติดตามกว่า 3 หมื่นคน ซึ่งมีรูปแบบการใช้งาน เช่นการกระจายข้อมูลข่าวสาร การสนทนา

การสำรวจความคิดเห็น และการประชาสัมพันธ์การเคลื่อนไหวของขบวนการประท้วง เหมือนกันกับกรณีของฮ่องกงเช่นกัน

สื่อสังคมกับการประท้วงทางการเมืองรูปแบบใหม่ : ภาพสะท้อนของ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

การใช้สื่อสังคมเป็นเครื่องมือการสื่อสารสำคัญในขบวนการประท้วงทางการเมืองตลอดปี 2563 สะท้อนถึงการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ผู้เขียนจึงขออธิบายดังต่อไปนี้

1. สื่อสังคมในฐานะ “พื้นที่ของปัจเจก” เนื่องด้วยช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ที่ทันสมัย มีความหลากหลายและเข้าถึงง่าย เนื่องด้วยการใช้สื่อสังคมออนไลน์เหมาะกับผู้ใช้ของแต่ละคนที่แตกต่างกัน และอาจใช้งานมากกว่าหนึ่งช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ โดยแต่ละคนมักใช้เป็นพื้นที่แสดงออกทางการเมือง เช่น การแสดงเนื้อหาและแชร์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขบวนการประท้วงนั้น ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวนั้น ๆ ได้ เสมือนอยู่ในพื้นที่ขบวนการเคลื่อนไหวบนท้องถนน จะเห็นได้จากเด็กนักเรียนและผู้สนับสนุนขบวนการประท้วงมีพื้นที่ในช่องทางต่าง ๆ ทั้งเฟซบุ๊ก (Facebook), ทวิตเตอร์ (Twitter) และเทเลแกรม (Telegram) เป็นต้น

2. สื่อสังคมที่สร้างความเปลี่ยนแปลงด้วย “พลังด้วยจำนวนผู้เข้าร่วม” (Power of Number) เปรียบเทียบได้กับการสร้างพลังของผู้คนในขบวนการประท้วงบนท้องถนน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการสร้างเนื้อหาของผู้ใช้แต่ละคน และการสร้างพื้นที่ผ่านการทำเพจของขบวนการเคลื่อนไหวแต่ละกลุ่มในเฟซบุ๊ก (Facebook) ให้ผู้ใช้ได้เข้าร่วม แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์กิจกรรม รวมทั้งการระดมคนและทรัพยากร เช่น การระดมทุนทรัพย์ เป็นต้น ในส่วนแต่ละบุคคลจะเห็นได้จาก

“ปรากฏการณ์แฮชแท็ก” บนทวิตเตอร์ในขบวนการประท้วงไทย กลายเป็นลักษณะของความเป็นสมัยนิยมของการใช้ลูกเล่นของสื่อสังคมกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมสำหรับผู้ใช้ช่องทางสื่อสังคมนั้น ๆ ในการเมืองโลกด้วย ทั้งนี้ นอกเหนือไปจากช่องทางที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย สามารถสร้างเนื้อหา การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในชั้นเริ่มต้นจนสามารถสร้างพลังอำนาจของผู้คนในโลกออนไลน์ได้ (The Conversation, 2018) นอกจากนี้ “ปรากฏการณ์แฮชแท็ก” ดังเช่น #เยาวชนปลดแอก ในการศึกษาของ Sinpeng (2021, p. 6-12) ชี้ให้เห็นว่า การเคลื่อนไหวของกลุ่มเยาวชนปลดแอก (Free Youth) ประสบความสำเร็จอย่างมากจากการใช้สื่อสังคมดังเช่นทวิตเตอร์เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการเคลื่อนไหว ดังที่เห็นได้จากจำนวนของผู้ใช้ทวิตเตอร์ราว 20,000 กว่าผู้ใช้ที่ติดแฮชแท็กพร้อมกับการแสดงเนื้อหาสนับสนุนกลุ่มเยาวชนปลดแอก อาจรวมถึงการติดแฮชแท็กและเนื้อหาอื่น ๆ ซึ่งสนับสนุนขบวนการประท้วงในช่วงเวลานั้น ๆ ประกอบกันด้วย ขณะเดียวกัน การเคลื่อนไหวใน “ปรากฏการณ์แฮชแท็ก” สะท้อนต่อถึงการวิพากษ์วิจารณ์และข้อเรียกร้องในประเด็นต่าง ๆ เช่น ให้รัฐบาลยุบสภา แก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพของเยาวชน การศึกษา ปัญหาเศรษฐกิจ และการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อสังคมในการประท้วงนั้นทำให้เกิดข้อถกเถียงและข้อจำกัดที่เป็นปัญหาสำคัญอยู่หลายประการ อาทิ

1. การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในช่องทางต่าง ๆ อาจสร้างความเปลี่ยนแปลงได้ไม่มากนัก เนื่องจากเป็นการสร้างพลังที่ไร้อำนาจและ ไม่ทรงพลังเท่ากับการประท้วงบนท้องถนน (Jacobin Magazine, 2020) เพราะเป็นการแสดงออกผ่านการสร้าง

ข้อความและเนื้อหา รวมทั้งเป็นการเบี่ยงเบนความสนใจและการแยกตัวออกห่างจากสังคม อีกทั้งพลังจากสื่อสังคมโลกออนไลน์อาจไม่ยั่งยืนเท่ากับการเรียกร้องของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมบนท้องถนนที่มีผลต่อเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองได้

2. การใช้สื่อสังคมออนไลน์อาจสร้างผลดีหรือผลเสียต่อการมีส่วนร่วมในการประท้วง (ชนศักดิ์ สายจำปา, 2555, น. 92) เพราะการมีปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์นี้ทำให้เกิดการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในวงกว้างและรวดเร็ว แต่ในบางครั้งนำไปสู่การได้รับข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาดซึ่งส่งผลต่อการไตร่ตรองและการตัดสินใจต่อการมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหว หากมีความผิดพลาดจากการสื่อสารและการรับข้อมูลข่าวสารแล้วจะส่งผลเสียต่อการเคลื่อนไหวนั้นได้ ดังที่เห็นจากยุทธศาสตร์ “แกง” โดยนักกิจกรรมที่อาจสร้างความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและกระทบสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมการประท้วงได้

3. การใช้สื่อสังคมออนไลน์สามารถสร้างข่าวปลอมและเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งเป็นการลดทอน และสร้างความเกลียดชังเพิ่มขึ้นไปด้วย (The Conversation, 2018) อีกทั้งทำให้บทบาทของรัฐสามารถสร้างความชอบธรรมผ่านการควบคุมและตรวจสอบการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการดำเนินคดีกับผู้ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าข่ายผิดตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ เมื่อวันที่ 19-20 กันยายน 2563 ที่ผ่านมา (ประชาชาติธุรกิจ, 2563)

บทสรุป

ปรากฏการณ์ขบวนการเคลื่อนไหวการประท้วงทางการเมืองในปี 2563 ถือว่าเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ประกอบด้วยเยาวชนทั้งนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนจำนวนมากที่สุดในช่วงเวลาหนึ่ง ขณะเดียวกันกลุ่มคนเหล่านี้

เป็นผู้ที่เข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตและเครื่องมือสื่อสารดังเช่น “มือถือ” ดิดตัวของเขาเหล่านั้นพร้อมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ทั้งเฟซบุ๊ก (Facebook), ทวิตเตอร์ (Twitter) และเทเลแกรม (Telegram) ซึ่งเป็นเครื่องมือของปัจเจกบุคคลนำมาใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในพื้นที่ออนไลน์ เช่น การแสดงออกทางการเมืองเชิงเนื้อหา การสร้างพลังการสนับสนุน และดำเนินกิจกรรมที่ควบคู่กับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ขบวนการประท้วงบนท้องถนน สะท้อนถึงวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคสมัย “ดิจิทัล” กลายเป็นขบวนการประท้วงทางการเมืองรูปแบบใหม่ที่ต่อรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทั้งการระดมทรัพยากรและโครงสร้างโอกาสของการเมือง อย่างไรก็ตามการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการประท้วงทางการเมืองอาจไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากความเป็นปัจเจกบุคคลที่มองว่าโดดเดี่ยวจากสังคมของขบวนการประท้วงบนท้องถนน การสื่อสารด้วยถ้อยภาษาที่ไม่อาจสร้างความเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง และดำเนินยุทธศาสตร์ในสื่อสังคมออนไลน์เกิดความผิดพลาด ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงพัฒนาการของปรากฏการณ์ขบวนการประท้วงทางการเมืองแห่งยุคสมัยโลกดิจิทัลต่อไป

บรรณานุกรม

- นันทนา นันทวโรภาส. (2558). สื่อสารการเมือง: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สภาพริคส์.
- บีบีซีไทย. (2563). แพลตฟอร์มนักศึกษา ถึง ชุมชนใหญ่ของ "คณะราษฎร 2563" ลำดับเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองปี 2563. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-54741254>.

บีบีซีไทย. (2563). **เยาวชนปลดแอก: ใครเป็นใครในแกนนำ-ผู้ชุมนุมที่ถูกดำเนินคดี.**

ค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2564 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-53846800>

บีบีซีไทย. (2563). **เยาวชนปลดแอก: กลุ่ม FreeYOUTH ลั่น "มันจะไม่จบแค่นี้"**

แกนนำพร้อมถูกดำเนินคดีหากมีหมายเรียก. ค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2564 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-53846800>

บีบีซีไทย. (2563). **ประท้วงฮ่องกง : เทเลแกรม แอปพลิเคชันขับเคลื่อน "การประท้วงไร้ผู้นำ" ของชาวฮ่องกงได้อย่างไร.** ค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564

จาก <https://www.bbc.com/thai/international-48822097>

ไทยพีบีเอส. (2563). **รู้จัก Telegram ช่องทางนัดชุมนุมยุคใหม่.** ค้นเมื่อ 25

กรกฎาคม 2564 จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/297497>

ไทยรัฐออนไลน์. (18 ตุลาคม 2563). **"เทเลแกรม" อีกช่องทางสื่อสาร มือบ**

ดาวกระจายคณะราษฎร รูปแบบ "ฮ่องกงโมเดล". ค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1955760>

ธนศักดิ์ สายจำปา. (2559). **"การเคลื่อนไหวทางสังคมออนไลน์: ประเด็นท้าทายทฤษฎี**

การเคลื่อนไหวทางสังคม." วารสารรัฐศาสตร์ มสธ. 1,1: 77-96.

พิจิตรา สีคาโมโต้. (2564). **สื่อไทยในวิกฤต การเมืองเปลี่ยนผ่าน เทคโนโลยีปั่นป่วน.**

โครงการตำราคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประชาชาติธุรกิจ. (23 กันยายน 2563). “ดีอีเอส” เตรียมแจ้งความ 10 ราย ผิด

พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ ระหว่างชุมนุม. ค้นจาก

<https://www.prachachat.net/politics/news-526422>

มติชนออนไลน์. (21 กุมภาพันธ์ 2563). โลกออนไลน์ทวิต #Saveอนาคตใหม่ ขึ้น

อันดับหนึ่ง หลังศาลวินิจฉัยยุบพรรค ตัดสิทธิ 10 ปี. ค้นจาก

https://www.matichon.co.th/politics/news_1993057

เดอะแมทเทอร์. (2019). โซเชียลมีเดียสร้างการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ แต่ก็ทำให้
ล้มเหลวได้เช่นกัน? ค้นเมื่อ 28 กันยายน 2564 จาก

<https://thematter.co/thinkers/success-and-failure-of-social-media/88989>

เดอะวันโอวันดอทเวิร์ล. (2020). #WhatsHappeninginThailand: เมื่อการเมือง
ออนไลน์ลงสู่ท้องถนน. ค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2564 จาก

<https://www.the101.world/surachanee-sriyai-interview/>

ไอลอว์. (2020). บันทึกข้อมูลการชุมนุมของนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน
ตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2563. ค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2564 จาก

<https://freedom.ilaw.or.th/en/node/825>

เวิร์คพอยท์ทูเดย์. (2020). ม็อบดิจิทัล: ความป๊อปปูลาร์ในโลกออนไลน์ ที่ผลักดันให้การ
ชุมนุมเข้าถึงคนมากขึ้น. ค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2564 จาก

<https://workpointtoday.com/thailand-protest-2020-digital-movement/>

ว้อยชทีวี. (2020). **#แท็กเพื่อนไปมือบ ทยานอันดับ 1 เทรนด์ทวิตเตอร์ไทย**. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.voicetv.co.th/read/XFF5rnaCn>

Castells, M. (2015). **Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age. Second Edition**. Cambridge: Polity Press.

Earl, J. (2016). Protest Online. In Bosi, L., G and Uba K (Eds). **The Consequences of Social Movements**. Cambridge: Cambridge University Press.

Gamson, W. A., and Wolfsfeld, G. (1993). "Movements and Media as Interacting Systems." **Annals of the American Academy of Political and Social Science** 528: 114-125.

Gurak, L. J. and Logie, J. (2003). Internet Protests, from Text to Web. In Caughey, M. M. and Ayers, M. D. (Eds.) **Cyberactivism: online activism in theory and practice**. New York: Routledge.

Hara, N., and Huang B. Y. (2011). "Online Social Movements." **Annual Review of Information Science and Technology** 45,1: 489-522.

Jacobin Magazine. (2020). **The Problem With Hashtag Activism**. Retrieved on 2 September 2021 From <https://jacobinmag.com/2020/12/hashtag-activism-review-twitter-social-justice>.

Laer, J. V., and Aelst, P. V. (2010). “Internet and Social Movement Action Repertoires: Opportunities and Limitations.” **Information, Communication & Society** 8: 1146-1171.

Madison, N. and Klang, M. (2020). “The Case for Digital Activism: Refuting The Fallacies of Slacktivism.” **Journal of Digital Social Research** 2,2: 29-47.

Poell, T. and Dijck J. V. (2018). **Social Media and New Protest Movements.** In Burgess, J., Marwick, A. and Poell T. (Eds.) **The SAGE Handbook of Social Media.** London: SAGE Publications.

Sinpeng, Aim. (2021). “Hashtag activism: social media and the #FreeYouth protests in Thailand.” **Critical Asian Studies** 53,1: 1-14.

Sriyai, S. (2018). **Weaving the Web: Internet, Mobilization, and Contentious Political Movements.**(Doctoral Dissertation). Texas: Texas Tech University.

The Conversation. (2018). **#Revolution: how the humble hashtag changed world politics.** Retrieved on 2 September 2021 From <https://theconversation.com/revolution-how-the-humble-hashtag-changed-world-politics-105483>.

Tufekci, Z. (2014). “Social Movements and Governments in the Digital Age.” **Journal of International Affairs** 68,1: 1-18.

Turner, E. (2013). “New Movements, Digital Revolution, and Social Movement Theory.” **Peace Review: A Journal of Social Justice** 25,3: 376-383.

An Implementation of Innovative Concept for Information Technology Development of the Department of Disaster Prevention and Mitigation in 2020**

Homjan Tongpa *

Abstract

This research focused on identifying any issues and impediments and offering a solution for implementing an innovative concept for information technology security development in the Department of Disaster Prevention and Mitigation in 2020. In this research, seven people, directors and staff from the Department of Disaster Prevention and Mitigation, were interviewed. The findings revealed that implementing an innovative concept for information technology security development had an impact on all aspects, including policy, regulation, human resources,

* M. Pol. Sc. Candidate, Faculty of Political Sciences, Ramkhamhaeng University.

** This article is a part of the independent study entitled “An Implementation of Innovative Concept for Information Technology Development of the Department of Disaster Prevention and Mitigation in 2020” in M.A. (Political Science), Faculty of Political Sciences, Ramkhamhaeng University.

Received August 9, 2021; Revised November 14, 2021; Accepted November 30, 2021

budget, and procedure, since all of these dimensions could not be separate from the others.

Keywords: Innovation, Development, System, Technology, Security.

**การนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัย
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563****

หอมจันทร์ ทองผา*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัย เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค และเพื่อวิเคราะห์ แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563 การวิจัยครั้งนี้

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

** บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง ทางกรนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

*** ได้รับความ 9 สิงหาคม 2564; แก้ไขปรับปรุง 14 พฤศจิกายน 2564; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 30 พฤศจิกายน 2564

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรในกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยส่วนกลาง จำนวน 7 คน ผลการวิจัยพบว่า การนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นั้นมีผลกระทบ และส่งผลกระทบต่อกันเหมือนลักษณะใยแมงมุม ที่มีความสัมพันธ์กันทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านนโยบาย ด้านกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และกระบวนการ/ขั้นตอน ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้

คำสำคัญ : นวัตกรรม, การพัฒนา, ระบบ, เทคโนโลยี, ความมั่นคงปลอดภัย

บทนำ

ปัจจุบันรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 มีการตั้งเป้าหมายว่าประเทศไทยต้องพัฒนา มุ่งเน้นด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัล ระบบสารสนเทศ (Information System) โดยเริ่มจากหน่วยงานภาครัฐที่ได้รับนโยบายมาปฏิบัติก็คือ การใช้แอปพลิเคชัน Line E-Mail ในการส่งงาน เพื่อลดใช้กระดาษ ปัจจุบันเทคโนโลยีเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชน เมื่อมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ก็ย่อมมีภัยคุกคามมากมายตามมา ซึ่งเพิ่มมากขึ้นทุกวันจากการพัฒนาของระบบเทคโนโลยีที่มีขึ้นตลอดเวลา ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ที่มีภาวะความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกวัน (ขวัญตา เบญจจะพันธ์, 2560, น. 661-666)

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เกิดขึ้นจากการปฏิรูประบบราชการ ในปี 2545 ให้มีการรวมหน่วยงานที่ทำหน้าที่เหมือนกันมารวมไว้ด้วยกัน จำนวน

5 หน่วยงาน ได้แก่ 1) กรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท กองป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 2) กรมการปกครอง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ 3) สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กองสงเคราะห์ผู้ประสบภัย 4) กองสงเคราะห์ผู้ประสบภัย กรมประชาสัมพันธ์ 5) กรมการพัฒนาชุมชน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ในการบูรณาการจัดการภัยพิบัติต่างๆ ครอบคลุมทั้งการวางแผน มาตรการป้องกันสาธารณภัย การพัฒนา ระบบเตือนภัย ส่งเสริมด้านการป้องกันสาธารณภัย สนับสนุนการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและนอกประเทศ ทั้งภัยทางธรรมชาติ และภัยทางมนุษย์ บทบาทภารกิจของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะต้องดูแลทั่วประเทศ ทั้งศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 1-18 สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 76 จังหวัด และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสาขา 30 สาขา (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2563, 24 ธ.ค., ออนไลน์)

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เล็งเห็นถึงความสำคัญของด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีการวางแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายขึ้นมา ได้แก่ 1) พัฒนาและลงทุนในเทคโนโลยีนวัตกรรม และทรัพยากร ในระบบเตือนภัย ระบบสื่อสาร และจัดการสาธารณภัย ให้เพียงพอและมีความพร้อมต่อการปฏิบัติ 2) พัฒนาระบบในการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละระดับ 3) พัฒนาระบบเชื่อมโยงคลังข้อมูลสาธารณภัยแห่งชาติ ให้มีความเป็นเอกภาพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ และ 4) พัฒนาระบบการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่เชื่อมโยงกับหน่วยงานเครือข่าย สาขา (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2563,

24 ธ.ค., ออนไลน์) จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นช่องทาง การติดต่อสื่อสารเพื่อให้ความสะดวกครอบคลุมถึงความรวดเร็ว แม่นยำ เมื่อมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาแล้ว จึงควรต้องมีระบบเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information System Security) เพื่อป้องกันมิให้ระบบงาน ระบบแจ้งเตือนของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ถูกแทรกแซง ครอบงำ จากภายนอก ป้องกันการโจมตีไม่ให้ข้อมูล ที่อาจเกิดการตื่นตระหนกแก่ประชาชน หรือกระทบต่อความมั่นคงหลุดรอดออกไป

ดังนั้น จึงต้องมีการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการป้องกันข้อมูล เพื่อปกป้องข้อมูล ระบบงาน รวมทั้งส่วนอื่นๆ ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเสียหาย ข้อมูลอันเป็นเท็จของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และหาแนวทางในการปรับปรุงให้ดีขึ้น

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

คำถามวิจัย

1. แนวทางการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563 เป็นอย่างไร

2. ปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาแนวทางการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

1.2 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

1.3 วิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยส่วนกลาง กระทรวงมหาดไทย

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระหว่างเดือนมกราคม – ธันวาคม 2563

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบแนวทางการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

2. ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

3. ทำให้ทราบและเข้าใจ แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการเก็บข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากเอกสารมีวิธีดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป โดยการรวบรวมเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการบันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น ได้แก่

1.1 หนังสือทั่วไป ได้แก่ ตำรา คู่มือ เอกสารประกอบการบรรยาย รวมถึง เอกสารทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ เป็นต้น

1.2 หนังสืออ้างอิง ได้แก่ สารานุกรม พจนานุกรม เป็นต้น

1.3 งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เป็นงานที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าในเรื่องนั้น ๆ อย่างละเอียด

2. วิธีเก็บข้อมูลจากภาคสนาม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ โดยที่ผู้วิจัยเลือกวิธีการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) โดยที่ผู้วิจัยจะต้องทำการสัมภาษณ์ไปตามคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ตามข้อที่กำหนดไว้เท่านั้น และผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นคำถามเดียวกันในการสัมภาษณ์ จดบันทึกข้อมูลตลอดจนบันทึกเสียงตามการตอบคำถามของผู้ถูกสัมภาษณ์

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์เริ่มจากผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแตกประเด็นออกแต่ละประเด็น จากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแตกประเด็น

คำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน ก่อนจะนำข้อมูลไปวิเคราะห์ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแตกประเด็นคำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกัน เช่น แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แนวคิดว่าด้วยการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศก่อนจะนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์ ตลอดจนนำข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อสรุปผลการวิจัยสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

ผลการวิจัย

1. แนวทางการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563 แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านซอฟต์แวร์ และด้านที่ 2 ด้านฮาร์ดแวร์

จากการวิจัยพบว่า ด้านที่ 1 ด้านซอฟต์แวร์ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีแนวทางในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยมีการวางแผนตามโครงสร้าง ตามมาตรการควบคุมความเสี่ยงด้านสารสนเทศ ให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านระบบความมั่นคงปลอดภัยที่กำหนดขึ้น และในด้านของซอฟต์แวร์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติที่ได้กำหนดขึ้น มีการนำนวัตกรรม ด้านความมั่นคงปลอดภัย

จากการวิจัยพบว่า ด้านที่ 2 ด้านฮาร์ดแวร์ ที่ผ่านมารักษาป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีแนวทาง การจัดการด้านฮาร์ดแวร์โดยดำเนินการป้องกันตามมาตรฐานการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศไปบ้างแล้ว โดยมีการนำนวัตกรรมเข้ามาใช้งานโดยการใช้เครื่องสแกนนิ้วลายมือก่อนเข้าห้องควบคุม Server ที่เป็นแหล่งรวมข้อมูลกลาง ระบบศูนย์กลางของข้อมูลสารสนเทศที่มีการเก็บอุปกรณ์เครือข่าย เครื่องแม่ข่ายไว้ในห้องนั้น โดยในห้องนั้นจะมีการป้องกันระบบความมั่นคงแบ่งออกเป็นชั้นๆ มีการติดตั้งเครื่องควบคุมอุณหภูมิในห้องควบคุม Server

2. ปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563 แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบาย 2) ด้านกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านงบประมาณ และ 5) กระบวนการ/ขั้นตอน

จากการวิจัยพบว่า ด้านที่ 1 ด้านนโยบาย ปัญหาและอุปสรรคของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยคือการเปลี่ยนผู้บริหารบ่อย ก็ย่อมมีผลกระทบ โดยเฉพาะทางด้านไอทีเพราะเป็นเหมือนหน้าด่าน ทุกคนจะใช้งานไอทีในการสนับสนุน Support หากนโยบายในแต่ละปีขึ้นอยู่กับผู้บริหาร และผู้บริหารเองก็เป็นคนกำหนดโครงสร้างการบริหารระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศนั้น เมื่อนโยบายไม่เอื้อกับด้านไอทีก็จะทำให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความลำบาก ปฏิบัติตามไม่ได้ บางครั้งอาจมองมาที่หน่วยงานว่าไม่มีสมรรถนะ

จากการวิจัยพบว่า ด้านที่ 2 ด้านกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบเนื่องจากโลกเปลี่ยน เทคโนโลยีเปลี่ยน แต่กฎหมาย

ยังไม่ได้ปรับปรุง แก้ไขให้ทันสมัย บุคลากรของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่วนใหญ่ไม่ได้จบด้านกฎหมายมา และไม่มีใครมีความรู้ กฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ และมี กฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับเยอะเกินไป ไม่สามารถตีความได้ เมื่อกฎหมายไม่มีการปรับปรุงใหม่ การพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศก็อาจจะไม่มีการปรับปรุงใหม่ด้วย อีกทั้งเมื่อมีการปรับปรุงใหม่ ต้องมาเสียเวลาปรับปรุง แก้ไขระบบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้เข้ากับ กฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ

จากการวิจัยพบว่า ด้านที่ 3 ด้านบุคลากร เนื่องจากว่ากรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไม่ได้มีบุคลากรที่จบจากหลาย ๆ สาขาวิชา ไม่ได้จบเทคโนโลยีสารสนเทศโดยตรง จึงมีความหลากหลายในด้านของความคิดเห็น ซึ่งค่อนข้างที่จะควบคุมยาก เมื่อมีการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ก็มักจะมีเสียงตอบกลับมาในหลายรูปแบบ ซึ่งบางคนก็ไม่มีความรู้ในด้านของเทคโนโลยีเลย ไม่พร้อมจะรับรู้ รับฟัง ทำให้เกิดช่องโหว่ขึ้น และบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีไม่เพียงพอต่องาน จึงต้องมีการจ้างบุคคลภายนอก Outsource เข้ามาทำงาน

จากการวิจัยพบว่า ด้านที่ 4 ด้านงบประมาณ เป็นส่วนที่สำคัญ เมื่อไม่มีงบประมาณก็ไม่สามารถทำอะไรได้มากนัก เนื่องจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานรัฐบาล ไม่สามารถหาเงินได้เหมือนภาคเอกชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหลายๆตัว ได้ผูกไว้กับงบประมาณ

ประจำปี ต้องมีปรับปรุงระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงจำเป็นต้องมีงบประมาณรองรับ เพื่อมาจัดซื้อ จัดจ้าง สรรหาระบบเหล่านั้นตามกรอบวงเงิน

จากการวิจัยพบว่า ด้านที่ 5 กระบวนการ/ขั้นตอน การพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการ/ขั้นตอน ไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความสับสนต่อกระบวนการ ขั้นตอนในการทำงาน บางกระบวนการก็ยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรในกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพราะหลาย ๆ คนยังไม่เข้าใจ เช่น การลงทะเบียนเพื่อพิสูจน์ตัวตน บุคคลเหล่านี้มักคิดว่าสร้างคามยุ่งยากทำให้ไม่ได้รับความสะดวกสบาย ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการปฏิบัติยุ่งยากเพราะขาดการประชาสัมพันธ์ แจ้งเวียน แจกแจงรายละเอียด วิธีการ ปัญหาอีกประการหนึ่งจากการต้องมีการจ้างบุคลากรภายนอก Outsource ทุกอย่างเข้ามาทำงาน และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไม่มีบุคลากรมาคุม Outsource อีกที ทำให้เกิดช่องโหว่ในขั้นตอนดังกล่าว และขั้นตอนของการแจกจ่ายงานยังไม่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563 แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบาย 2) ด้านกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านงบประมาณ และ 5) กระบวนการ/ขั้นตอน

จากการวิจัยพบว่า ด้านที่ 1 ด้านนโยบาย แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคผู้บริหารซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการอนุมัติให้มีนโยบาย แผนงาน โครงการ ออกมาถือปฏิบัติในองค์กรควรมีนโยบายด้านการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างจริงจัง ชัดเจน

จากการวิจัยพบว่า ด้านที่ 2 ด้านกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ มีแนวทาง ดังนี้

1) ควรสร้างการรับรู้ให้บุคลากรในกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทราบถึงกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ ที่เกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีความจำเป็นเพื่อให้บุคลากรเหล่านั้นใช้งานอินเทอร์เน็ตได้อย่างปลอดภัย โดยไม่มีบทลงโทษ

2) พัฒนานวัตกรรมการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้เข้ากับกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ ที่ออกมาเพื่อใหม่ให้เป็นปัจจุบันให้เข้าใจ ชัดเจน เพื่อจะได้นำมาช่วยเป็นแนวทาง ให้ถือปฏิบัติโดยไม่ผิดกฎหมาย

3) ควรปรับปรุง แก้ไขระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้เข้ากับกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ ปัจจุบัน ให้เข้าใจ ชัดเจน

4) ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่รับรู้ รับทราบ เข้าใจ เพื่อจะได้ไม่มีการตีความผิดพลาด และจะได้นำไปสู่การทำงานที่ปลอดภัยมีกฎหมายรองรับเพื่อความถูกต้องและเป็นไปตามหลักสากล

จากการวิจัยพบว่า ด้านที่ 3 ด้านบุคลากร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

1. บุคลากรทั่วไป ไม่ได้เกี่ยวข้องกับด้านไอที โดยการจัดอบรม หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างความตระหนัก ให้รู้จักระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ภัยคุกคามที่เกิดจากระบบ การโจมตีระบบ ผลเสียผลกระทบที่ส่งผลกระทบต่อหน่วยงาน และฝึกให้สามารถบุคลากรเหล่านี้เป็นหูเป็นตา คอยสังเกตการณ์เพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ถ้ามีการโจมตีระบบความมั่นคงปลอดภัย

2. บุคลากร และเจ้าหน้าที่ด้านไอทีโดยตรง ควรพัฒนา เพิ่มพูนความรู้เฉพาะทางให้บุคลากรเหล่านี้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

สามารถต่อยอดการทำงานในอนาคต ในด้านระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และให้บุคลากร และเจ้าหน้าที่ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ ตลอดเวลา เพื่อให้ทันเทคโนโลยีในปัจจุบัน

จากการวิจัยพบว่า ด้านที่ 4 ด้านงบประมาณ เมื่อมีงบประมาณทุกอย่างก็สามารถบรรลุได้ตามเป้าหมาย สามารถจัดซื้อ จัดจ้าง สรรหาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามที่ต้องการได้

จากการวิจัยพบว่า ด้านที่ 5 ด้านกระบวนการ/ขั้นตอน ควรมีการลดขั้นตอน การปฏิบัติงานโดยการนำนวัตกรรมมาใช้ ให้มีขั้นตอนที่ง่ายขึ้น สะดวก ลดความซ้ำซ้อน ให้มีความทันสมัย รวดเร็ว แม่นยำ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

1. การศึกษาแนวทางการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

ด้านที่ 1 ด้านซอฟต์แวร์ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีแนวทางในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยมีการวางแผนตามโครงสร้าง ตามมาตรการควบคุมความเสี่ยง

ด้านสารสนเทศ สอดคล้องกับ มาตรฐานจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2563)

ด้านที่ 2 ด้านฮาร์ดแวร์ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีแนวทางการจัดการด้านฮาร์ดแวร์ โดยการใช้เครื่องสแกนลายนิ้วมือก่อนเข้าห้องควบคุม Server ที่เป็นแหล่งรวมข้อมูลกลาง ระบบศูนย์กลางของข้อมูลสารสนเทศ ที่มีการเก็บอุปกรณ์เครือข่าย เครื่องแม่ข่ายไว้ในห้องนั้น โดยในห้องจะมีการระบบป้องกันความมั่นคงแบ่งออกเป็นชั้น ๆ มีการติดตั้งเครื่องควบคุมอุณหภูมิในห้องควบคุม Server เพื่อให้มีอุณหภูมิที่เหมาะสม มีระบบการแจ้งเตือนผู้กับโทรศัพท์มือถือของผู้ดูแลห้องควบคุม Server มีการติดตั้งเครื่องสำรองไฟที่สามารถใช้งานได้เมื่อเกิดไฟดับ ไฟฟ้ากระชาก ก็จะมีระบบการทำงานเองอัตโนมัติ และผู้ที่สามารถเข้าห้องควบคุม Server ได้ต้องเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายงานให้ดูแลห้องควบคุม Server โดยเฉพาะ เพื่อป้องกันการโจมตีป้องกันความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือการแอบอ้างสวมรอยเพื่อเข้าไปทำลายระบบ สอดคล้องกับ มาตรฐานจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2563)

2. การศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563

แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบาย 2) ด้านกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านงบประมาณ และ 5) กระบวนการ/ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย

ด้านที่ 1 ด้านนโยบาย จากการสัมภาษณ์พบว่าปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านนโยบายส่วนใหญ่นั้นมาจากผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายของหน่วยงานเอง จากการกำหนดแผนงานโครงสร้างที่ผู้บริหารคิดว่าเหมาะสม และตลอดเวลาที่ผ่านมาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมักได้รับผลกระทบโดยตรงต่อนโยบายของผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับ มาตรฐานจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2563) ว่าผู้บริหารเป็นผู้มีอำนาจในการอนุมัตินโยบาย เป็นผู้กำหนดนโยบาย

ด้านที่ 2 ด้านกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ จากการสัมภาษณ์พบว่าปัญหาอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ข้อสรุปว่ากฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ เป็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมทั้งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน มีการพัฒนาแบบรวดเร็ว ซึ่งกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ ยังไม่ครอบคลุมทุกมิติ เมื่อกฎหมายไม่มีการปรับปรุงใหม่ การพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศก็อาจจะไม่มีการปรับปรุงใหม่ หรือเมื่อมีการปรับปรุงใหม่ ต้องปรับปรุง แก่ไ้ระบบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้เข้ากับกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ สอดคล้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยของมนัสวี ศักดิ์วัลีสกุล (2558) ว่ากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งต่างๆ การตีความผิดพลาด ทำให้เกิดความเข้าใจและถือปฏิบัติไม่ตรงกัน ก่อให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน

ด้านที่ 3 ด้านบุคลากร จากการสัมภาษณ์พบว่าปัญหา อุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้ข้อสรุปว่า เนื่องจากบุคลากรในกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีบุคลากรที่จบมาจากหลายๆด้าน แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้จบมาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยตรง จึงมีความหลากหลายในด้านของความคิดเห็นที่ค่อนข้างจะควบคุมได้ยาก เมื่อมีการพัฒนา ปรับปรุงระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศก็จะมีหลายกระแสตอบรับกลับมา ด้านบุคลากรจึงค่อนข้างเป็นปัญหา เพราะบุคลากรไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ไม่พร้อมเรียนรู้ สิ่งใหม่ๆ ทำให้เกิดช่องโหว่ในการปฏิบัติงาน อีกทั้งจำนวนบุคลากรที่เก่งเรื่องระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน บุคลากรขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน จะต้องมีการศึกษาไประยะหนึ่งถึงจะเข้าใจ ต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกฝน ไม่มีความรู้ความเข้าใจ แยกแยะประเภทงานไม่ออก

ด้านที่ 4 ด้านงบประมาณ จากการสัมภาษณ์พบว่างบประมาณ เป็นส่วนที่สำคัญที่สุด เมื่อไม่มีงบประมาณก็ไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานรัฐบาล ไม่มีความสามารถหาเงินได้เหมือนภาคเอกชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศผูกไว้กับงบประมาณประจำปี ต้องมีปรับปรุงระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ งบประมาณจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อนำมาจัดซื้อ จัดจ้าง สรรหาระบบ

เทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของมนัสวี ศักดิ์วัลีสกุล (2558) ปัจจัยการได้รับจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ หมึกพิมพ์ มีผลต่อการปฏิบัติงาน หากได้รับงบประมาณที่จำกัด การซื้อจัดหาวัสดุก็ไม่เพียงพอ ทำให้ขาดความพร้อมในการปฏิบัติงาน

ด้านที่ 5 กระบวนการ/ขั้นตอน จากการสัมภาษณ์พบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยสรุปพบว่ากระบวนการ/ขั้นตอน กระบวนการไม่มีชัดเจน ไม่มีความแน่นอน ขั้นตอนซับซ้อน ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามกำหนดเวลาเป้าหมาย ขาดการประชาสัมพันธ์ แจ้งเวียน แจกแจงรายละเอียด วิธีการแจกจ่ายงานยังไม่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน มาตรฐานจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2563)

3. การวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2563 พบว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านนโยบาย จากการสัมภาษณ์พบว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในด้านนโยบาย แผนงาน โครงการ นั้นมีส่วนสำคัญโดยผู้บริหารกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยควรมีนโยบายด้านการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างจริงจัง ชัดเจน ควรเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้รับนโยบาย และควรถือปฏิบัติตามนโยบายอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ปวีณา กสนรธ (2559) ด้านนโยบายและการบริหารงาน หน่วยงานควรมีความชัดเจน เพื่อที่จะสามารถนํานโยบายไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานควรมีนโยบายที่เป็นระบบ ขั้นตอน เมื่อนโยบายเปลี่ยนบ่อยก็ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน

ด้านที่ 2 ด้านกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ มีแนวทาง ดังนี้

จากการสัมภาษณ์พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ควรมีการดำเนินการ ดังนี้

1) ควรสร้างการรับรู้ให้บุคลากรในกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทราบถึงกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ ที่เกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีความจำเป็นเพื่อให้บุคลากรเหล่านั้นใช้งานอินเทอร์เน็ตได้อย่างปลอดภัย โดยไม่มีบทลงโทษ

2) พัฒนานวัตกรรมการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้เข้ากับกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ ให้เป็นปัจจุบัน

3) ควรปรับปรุง แก้ไขระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้เข้ากับกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ เป็นปัจจุบัน

4) ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่รับรู้ รับทราบ เข้าใจ เพื่อจะได้ไม่มีการตีความผิดพลาด และจะได้นำไปสู่การทำงานที่ปลอดภัยมีกฎหมายรองรับเพื่อความถูกต้องและเป็นไปตามหลักสากล

สอดคล้องกับงานวิจัยของมนัสวี ศักดิ์वालีสกุล (2558) กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งต่างๆ รวมทั้งกระบวนการการทำงานที่ต้องปฏิบัติ เป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติงานช่วยในการควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้ทำงาน

ภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ทำให้งานเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ลดช่องว่างในการทำงาน ควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ

ด้านที่ 3 ด้านบุคลากร แบ่งออกเป็น 2 ส่วนพบว่า 1) บุคลากรทั่วไป ไม่ได้เกี่ยวข้องกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ต้องมีการจัดอบรม หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างความตระหนัก ให้รู้จักระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ภัยคุกคามที่เกิดจากระบบ การโจมตีระบบ ผลเสียผลกระทบที่ส่งผลกระทบต่อหน่วยงาน และฝึกให้บุคลากรคอยสังเกตการณ์ คอยตรวจตรา สอดส่อง เพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ถ้ามีการโจมตีระบบความมั่นคงปลอดภัย และ 2) บุคลากร และเจ้าหน้าที่ด้านไอทีโดยตรง ควรพัฒนา เพิ่มพูนความรู้ เฉพาะทางให้บุคลากรเหล่านี้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล สามารถต่อยอดการทำงานในอนาคต ในด้านระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และให้บุคลากร และเจ้าหน้าที่แสวงหาความรู้ใหม่ๆ ตลอดเวลา เพื่อให้ทันเทคโนโลยีในปัจจุบัน ซึ่งด้านบุคลากรจึงสอดคล้องกับงานวิจัยโนริย์ ทรัพย์โสภณ (2559) บุคลากรควรมีการมอบหมายหน้าที่ ปฏิบัติงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถ เสริมสร้างบุคลากรให้มีการศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับมณีนสรี ศักดิ์วาลีสกุล (2558) แนวทางการแก้ไขปัญหาจากการปฏิบัติงาน ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

ด้านที่ 4 ด้านงบประมาณ จากการสัมภาษณ์พบว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ควรมี

การจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ เพื่อให้สามารถจัดซื้อ จัดจ้าง สรรหาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามความต้องการได้ และยังสามารถจ้างให้บริษัทภายนอก หรือหาซอฟต์แวร์ ฮาร์ดแวร์ดี ๆ อาทิ อุปกรณ์ อะไหล่ โปรแกรมดี ๆ ทันสมัย ไว้ป้องกันการโจมตี และมีมาตรฐานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของมนัสวี ศักดิ์วาลีสกุล (2558) ปัจจัยการได้รับจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อ จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ มีผลต่อการปฏิบัติงาน เมื่อได้รับงบประมาณเพียงพอก็มีผลต่อการปฏิบัติงาน

ด้านที่ 5 ด้านกระบวนการ/ขั้นตอน จากการสัมภาษณ์พบว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ควรมีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานโดยการนำนวัตกรรมมาใช้ ให้มีขั้นตอนที่ง่ายขึ้น สะดวก ลดความซับซ้อนให้มีความทันสมัย รวดเร็ว แม่นยำ มีแนวทางปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน โดยลดการพึ่งพาเจ้าหน้าที่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยลดระยะเวลาลง แต่ไม่ลดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2563) ด้านกระบวนการขั้นตอนการทำงานควรมีขั้นตอนที่สะดวก ลดความซับซ้อน และต้องเป็นไปตามมาตรฐานจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. เพื่อเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ในด้านการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศขององค์กร ควรที่จะปรับปรุงพัฒนาระบบในส่วนต่างๆให้มีคุณภาพ

ดียิ่งขึ้น เพื่อให้มั่นใจว่านโยบาย ข้อกำหนด มีความสอดคล้องกับการดำเนินงานขององค์กร หรือระดับความเสี่ยงที่อาจเปลี่ยนแปลงตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี รวมถึงภัยคุกคามใหม่ๆที่เกิดขึ้นโดยกำหนดแนวนโยบายการปฏิบัติไว้

2. ควรมีการพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพ ด้านบุคลากร ด้านนโยบาย ตลอดจนขั้นตอนกระบวนการให้อยู่ในระดับมาตรฐานอยู่เสมอ

บรรณานุกรม

กรกช วิไลลักษณ์. นาวาโท. (ม.ป.ป.). เอกสารประกอบการบรรยายชุดวิชา **คอมพิวเตอร์เบื้องต้น**. เอกสารอัดสำเนา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2563). **มาตรการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ**. เอกสารแผนมาตรการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ. เอกสารอัดสำเนา. กรุงเทพฯ: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2563). **ความเป็นมากรม ปก..** ค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.disaster.go.th/th/about-about01/>.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2563). **ยุทธศาสตร์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2560-2564**. ค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2563 จาก https://www.disaster.go.th/th/about_strategy.php.

ขวัญตา เบ็ญจะจันทร์. (2560). “ไทยแลนด์ 4.0 กับการปรับตัวของข้าราชการไทย” **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์** 6,2(เมษายน-มิถุนายน): 661-676.

เชษฐ ศรีแย้ม. (2557). การพัฒนาระบบติดตามสถานะเครือข่ายคอมพิวเตอร์ :

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชา
ศาสตรเพื่อการศึกษา.

ณภัทร งามวิสัย. (2558). การศึกษาการยอมรับนวัตกรรมแท็บเล็ตเพื่อการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
จังหวัดกำแพงเพชร. (งานค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร,
หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา.

ณัทชลิตา บุตรดีวงศ์. (2561). การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนแสนสุข สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 18. (การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยเกริก, หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา.

นิตาชล ฉัตรทอง. (2561). บริบทภาครัฐไทยกับการก้าวเข้าสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม.

ค้นเมื่อ 9 มกราคม 2564 จาก <https://so03.tci->

[thaijo.org/index.php/oarit/article/download/137488/102336/](https://so03.tci-thaijo.org/index.php/oarit/article/download/137488/102336/).

โนริย์ ททรัพย์โสภณ. (2559). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคลากร
ของสถานศึกษาอาชีวศึกษา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการอาชีวศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยบูรพา, คณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.

บริษัท ทีโอที จำกัด(มหาชน). **รู้ให้ชัด กับ พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562.** ค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://www.tot.co.th/blogs>.

ปรัชญา สนิทมาจโร. (2559). **การนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมมาใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยศึกษากรณีการพัฒนาเครือข่ายสู่ภาครัฐ** (การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะรัฐศาสตร์.

ปวีณา กสนรณ. (2559). **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย** (การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกริก, คณะบริหารธุรกิจ.

พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ. และคณะ. (2562). “ยุทธศาสตร์การจัดการภัยคุกคามด้านไซเบอร์สำหรับประเทศไทย.” **วารสารมหาวิทยาลัยมหิตล** 2,1(มกราคม-มิถุนายน): 61-95.

พรทิพย์ วงศ์สินอุดม. (2558). **การพัฒนาแอปพลิเคชันบทเรียนบนคอมพิวเตอร์พกพา ร่วมกับการเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดเพชรบุรี** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาเทคโนโลยีการศึกษา.

พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560. (2560, 24 มกราคม). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 134, ตอนที่ 10ก.. หน้า 1-23.

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562. (2562, 27 พฤษภาคม). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 136, ตอนที่ 69ก.. หน้า 20-51.

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. (2562, 27 พฤษภาคม). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 136, ตอนที่ 69ก.. หน้า 52-95.

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2). (2560, 24 มกราคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 134, ตอนที่ 10ก.. หน้า 24-35.

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (ฉบับที่ 4). (2562, 22 พฤษภาคม) . **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 136, ตอนที่ 67ก.. หน้า 203-207.

ภควิศว์ ทองสาลี. (2554). **กรณีศึกษาการเปรียบเทียบไฟร์วอลล์ Compare Firewalls Case Study**. (สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ.

มนัสวี ศักดิ์วาสกุล. (2558). **ปัจจัยที่ส่งผลกระทบทำให้เกิดความล่าช้าในขั้นตอนการปฏิบัติงานในระบบรับและนำส่งของสำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร** (ค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์.

โรงเรียนทหารสื่อสาร กรมการทหารสื่อสาร. **Laws and Ethics in Information Tecnology จุดเริ่มต้นของความมั่นคงปลอดภัยของสารสนเทศ**. ค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <http://www.signalschool.ac.th/8/1.pdf>.

วิโรจน์ ก่อสกุล. (2558). **เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการขององค์การและนวัตกรรมในองค์กร**. กรุงเทพฯ: โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศราวุฒิ จันทะคัด. (2554). **การจัดการความปลอดภัยภายในเครือข่ายคอมพิวเตอร์** **กรณีศึกษา: บริษัทแชนด์แอนด์ซอส์อุตสาหกรรม จำกัด**. (สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ.

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. และคณะ. (2553). “นวัตกรรม: ความหมาย ประเภท และ
ความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ.” **วารสารบริหารธุรกิจ** 33
(ตุลาคม-ธันวาคม): 54-57.

สมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย TMA. (2564). **นวัตกรรมกับองค์กร.**

ค้นเมื่อ 9 มกราคม 2564 จาก

https://tma.or.th/2016/news_detail.php?id=182.

สุภางค์ จันทวานิช. (2559). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.** (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). **เอกสารประกอบการบรรยายการ
จัดการความรู้.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

อรรธรณ คงมาลัย. (2561). “บทบาทของนวัตกรรมองค์กร สมรรถนะเชิงนวัตกรรม
และการถ่ายโอนนวัตกรรมของธนาคารพาณิชย์ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล.”

วารสารการจัดการมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ 8,1(มกราคม-มีนาคม): 34-
42.

อุดม ประดาทะยัง. พลเรือตรี. (2560). **แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนายุทธศาสตร์
ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์.** (การค้นคว้าอิสระ). วิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร, หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร.

ไอริน โรจนรักษ์. (2558). **ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์การนวัตกรรมกับ
สมรรถนะในการสร้างสรรค์นวัตกรรม: กรณีศึกษา สำนักงาน
คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์, สาขารัฐประศาสนศาสตร์.

ITNews4u. (2564). ซอฟต์แวร์ (Software) คืออะไร แบ่งออกได้กี่ประเภท มาดูกัน.

ค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <http://itnews4u.com/what-is-software.html>.

Youtube. (4 พฤศจิกายน 2561). พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ 2560 ฉบับเข้าใจง่าย [Video file]. ค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=LwMSsneKuzc>.

A Guideline for the Solid Waste Management of Mu Si Sub-District Municipality, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province in the Fiscal Year 2020

Yutthapong Daosri^{*}

Abstract

This research aims to propose an effective and efficient guideline for solid waste management in Mu Si Sub-District Municipality, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. This location, one of the popular tourist destinations, is experiencing an increase in garbage and wastes. This research is conducted by interviewing government officers and personnel involved in this issue. According to the findings, policy implementation is more important than policy formulation, and the amount of associated staff and personnel has the most significant impact on solid waste management.

Keywords: Waste Management, Administration, Policy Implementation.

^{*} M. Pol. Sc. Candidate, Faculty of Political Sciences, Ramkhamhaeng University.

^{**} Received August 9, 2021; Revised November 11, 2021; Accepted November 30, 2021

แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหุมสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

นายยุทธพงษ์ ดาวศรี*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหุมสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอยเป็นจำนวนมากในช่วงหลัง เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการเกี่ยวกับขยะมูลฝอยให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไปในอนาคต การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการและพนักงานที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากกว่าการกำหนดทิศทางของนโยบาย โดยปัจจัยด้านจำนวนบุคลากรเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยมากที่สุด

คำสำคัญ : การจัดการขยะ การบริหารจัดการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

** ได้รับบทความ 9 สิงหาคม 2564; แก้ไขปรับปรุง 11 พฤศจิกายน 2564; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 30 พฤศจิกายน 2564

บทนำ

ปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นปัญหาที่กระทบกับสิ่งแวดล้อมที่สำคัญประการหนึ่ง ของชุมชนทุกประเทศทั่วโลก โดยสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยคือ การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดจากที่เคยเป็นสังคมแบบเกษตรกรรมไปสู่สังคมแบบอุตสาหกรรม ทำให้อัตราการเจริญเติบโตของประชากรและการขยายตัวของสังคมเมืองเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับความมั่งคั่งและขาดจิตสำนึกถึงผลเสียที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากการทิ้งขยะลงตามพื้นหรือแหล่งน้ำ การผลิตหรือใช้สิ่งของมากเกินไปจนเกินความจำเป็น เช่น การผลิตสินค้าที่มีกระดาษหรือพลาสติกหุ้มหลายชั้น ทำให้มีขยะมูลฝอยจำนวนมาก และปัญหาอันเนื่องมาจากการขยายตัวของครัวเรือนและประชากรที่ได้มีการเพิ่มขึ้นตลอดเวลา การส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการบริโภคเพิ่มมากขึ้น จึงส่งผลให้จำนวนปริมาณขยะมูลฝอยในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2561 ประเทศไทยมีปริมาณจำนวนขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในประเทศประมาณ 27.93 ล้านตัน เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2560 ปริมาณขยะมูลฝอยของปี 2561 มีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.05 (กรมควบคุมมลพิษ, 2561, น. 6-9)

ตำบลหมูสี อำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีการขยายตัวของเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดด ซึ่งได้นำความเจริญเข้ามาในพื้นที่และเป็นโอกาสทองที่จะทำให้ประชาชนมีรายได้ และมีงานทำ ไม่ต้องออกไปหางานทำต่างถิ่น แต่สิ่งที่มาพร้อมกับการพัฒนาอีกด้านหนึ่งก็คือ ขยะมูลฝอย ซึ่งปัจจุบันเราหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย เทศบาลตำบลหมูสี มีรูปแบบการกำจัดมูลฝอยแบบเทกอง เป็นระยะข้อมูลย้อนหลัง 15 ปี พบว่ามีมูลฝอยสะสมในการฝังกลบ 40,000 ตัน และปัจจุบันนี้ได้อยู่ระหว่างการดำเนินการปิดบ่อขยะเดิม จากสถิติข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยย้อนหลัง 3 ปี ในปี 2555 มีปริมาณขยะมูลฝอย คือ 1,254.55 ตันต่อปี

3.43 ตันต่อวัน ในปี 2556 มีปริมาณขยะมูลฝอย 2,287.91 ตันต่อปี 6.26 ตันต่อวัน และปี 2557 ระหว่างเดือน มกราคม ถึง สิงหาคม มีปริมาณขยะมูลฝอย 2,852.91 ตัน และคาดการณ์ว่า ปี 2557 จะมีปริมาณขยะมูลฝอยสูงถึง 4,279.36 ตันต่อปี 11.72 ตันต่อวัน จากสถิติสถานการณ์มูลฝอย ปี 2557 มีแนวโน้มมูลฝอยเพิ่มขึ้นเป็น 1.46 เท่า ของ ปี 2556 และจากสถิติคาดว่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ในปี 2558 การกำจัดขยะมูลฝอยแบบเทกองกลางแจ้ง ปล่อยให้ย่อยสลายตามธรรมชาติเป็นการกำจัดขยะที่ง่ายและลงทุนน้อย แต่วิธีการนี้จะมีปัญหาเรื่องกลิ่นรบกวนรุนแรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนและนักท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง เกิดปัญหากับทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว การแพร่ระบาด ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหุมสี ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีการขยายตัวของเศรษฐกิจซึ่งได้นำความเจริญเข้ามาในพื้นที่เทศบาล ตำบลหุมสี ประกอบกับใช้เป็นแนวทางในการจัดการกับขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน โดยสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสนับสนุน และส่งเสริมการบริหารจัดการเกี่ยวกับขยะมูลฝอย ตลอดจนเป็นข้อเสนอแนะ นำไปปรับปรุงในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลหุมสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาพของปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ของเทศบาลตำบลหุมสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ของเทศบาลตำบลหุมสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

คำถามวิจัย

1. เทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 อย่างไร
2. ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จะมีแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างไรบ้าง

ขอบเขตวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ด้วยการวิเคราะห์จากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับคณะผู้บริหารของเทศบาลตำบลหมูสี ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ

ปรัชญา เวสารัชช์ (2540, อ้างถึงใน, เทศบาลนครอุดรธานี และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2561, น. 32) ได้ให้ความหมายของ การบริการสาธารณะ คือ

การอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตของประชาชน โดยหน่วยงานของรัฐได้ดำเนินการกิจต่าง ๆ เพื่อประโยชน์และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนทั่วไป

นันทวัฒน์ บรมานันท์ (2552, น. 35-36, อ้างถึงใน ชัยวิชิต พลหลา, 2559, น. 12-13) ได้ให้ความหมายของคำว่า “บริการสาธารณะ” เป็นกิจกรรมของฝ่ายปกครองที่จัดขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะ จึงเป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์นิติบุคคลมหาชน เป็นผู้ให้หรือผู้ดูแลกิจกรรมด้วยตนเอง และกิจกรรมนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อสาธารณประโยชน์ โดยในช่วงแรกของการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะ จะมีนักวิชาการหลายคนที่ยพยายามให้ความหมายของคำว่า การบริการสาธารณะ รวมทั้ง Leon Duguit ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การบริการสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ผู้ปกครองจะต้องดำเนินการกิจกรรมดังกล่าวให้เกิดขึ้นจริง ตลอดจนสามารถจัดระเบียบและการควบคุม เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมแห่งการพึ่งพา จึงสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่ที่รัฐมีความสัมพันธ์กับประชาชนโดยผ่านการบริการสาธารณะ รวมทั้งคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุดที่ยพยายามให้ความหมายของคำว่า บริการสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมหรือภารกิจของฝ่ายปกครองที่จัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ของประโยชน์สาธารณะ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

หากจะกล่าวถึงคำว่า การบริหารแล้วส่วนใหญ่มักจะนิยามคำดังกล่าวว่า เป็นการบริหารราชการ โดยคำศัพท์ที่ใช้มักมี 2 คำ ได้แก่ การบริหาร (Administration) มักใช้กับการบริหารราชการหรือเกี่ยวกับการบริหารนโยบาย ถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารองค์กร ในการทำงานที่จะบริหารจัดการภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และอีกหนึ่งคำศัพท์ คือ การจัดการ (Management) มักใช้กับการบริหารของภาคธุรกิจ เอกชนหรือการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แต่อย่างไรก็ตามคำว่า การบริหาร

กับการจัดการ เป็นคำที่มีความหมายคล้ายกันสามารถใช้แทนกันได้ (สมคิด บางโม, 2546, น. 60, อ้างถึงใน, นิตยร์ดี โจอาซา, 2555, น. 11)

Fayol (อ้างถึงใน, จิตาภา ทัดพินิจ, 2555, น. 18-19) วิศวกรเหมืองแร่ชาวฝรั่งเศส ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็น “บิดาแห่งทฤษฎีองค์การ” ได้เสนอแนวคิดหลักและกำหนดหลักเกณฑ์ หน้าที่ทางการบริหาร 5 ประการ ได้แก่

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือการที่ผู้บริหารจะต้องเตรียมกำหนดการของการปฏิบัติงานเอาไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นรากฐานของการปฏิบัติงาน

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดแบ่งงานขององค์การให้เป็นหน่วยงานย่อย โดยผู้บริหารจะต้องบริหารจัดการโครงสร้างขององค์การให้เหมาะสมกับทรัพยากรทางการบริหาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในองค์การเกี่ยวกับการทำงาน เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการทำงาน

3. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง การจัดองค์การตลอดจนการจัดโครงสร้างองค์การ ที่จำเป็นต้องมีผู้บังคับบัญชาสั่งการ ควบคุมการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

4. การประสานงาน (Coordination) หมายถึง หน้าที่ของผู้บริหารในการเชื่อมโยงการทำงานของบุคลากรในองค์การ ให้มีการทำงานไปในแนวทางเดียวกัน มีการแบ่งโครงสร้างตลอดจนมอบหมายงานที่ชัดเจน เพื่อให้องค์การดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การควบคุมและกำกับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์การให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และบริหารจัดการทุกกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วงไปตามแผนที่วางไว้

เกษม จันทรแก้ว (2540, น. 512-514, อ้างถึงใน นิติยรติ ใจอาษา, 2555, น. 11-12) ได้ให้คำจำกัดความว่า การบริหาร ว่าเป็นเหมือนการนำวัตถุดิบมาเข้าสู่กระบวนการผลิต แล้วได้ผลผลิตตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยการผลิตหรือปัจจัยในการบริหาร ได้แก่ ด้านบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์และเครื่องมือ ปัจจัยเหล่านี้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการจัดการควบคุม ในการสั่งการตามแผนที่กำหนดไว้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นสิ่งที่สำคัญของผู้บริหารที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ ในการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในองค์กร ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอย ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติม ให้หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน (พระราชบัญญัติการสาธารณสุข, 2535, น. 2)

กรมควบคุมมลพิษ (อ้างถึงใน, สุภคชัย บดีการ, 2561, น. 6) ได้อธิบายของคำว่า ขยะมูลฝอย หมายถึง เศษอาหาร เศษสินค้า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของเครื่องใช้ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดได้จากท้องถนนหรือตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงขยะติดเชื้อ ขยะที่เป็นพิษหรือขยะอันตรายจากครัวเรือนและชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ธัญวรรณ์ อินทรโชติ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองคูคต พบว่า เทศบาลเมืองคูคตได้กำหนดเป้าหมายไว้ในแผนพัฒนาสามปี

เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นแนวทางและเครื่องมือในการพัฒนาหรือสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน เทศบาลเมืองคูคตมีความพร้อมด้านงบประมาณที่ใช้จ่ายในการจัดการขยะมูลฝอยที่เพียงพอ เพื่อใช้ในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่ โดยมีปัญหาเรื่องของจำนวนข้าราชการและพนักงานที่เกี่ยวข้องที่มีอำนาจทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองคูคต มีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่ต้องมีอำนาจหน้าที่ และจำนวนรถเก็บขยะมูลฝอยของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองคูคต มีจำนวนไม่เพียงพอกับความจำเป็นที่ต้องใช้ ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของเทศบาลเมืองคูคตที่จัดทำขึ้นเป็นอย่างดี โดยให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะมูลฝอย และช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนได้เป็นอย่างดี

2. ปณิตดา วิเศษรจนา (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักเขตดินแดง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับเรื่อง จำนวนถังขยะที่ตั้งไว้ประจำจุดทิ้งขยะมูลฝอยไม่เพียงพอกับปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่

3. สุภัคชัย บติการ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาแห้ว อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาแห้ว ว่าระบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลยังมีปัญหาอยู่ ในเรื่องความล่าช้าในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ประกอบกับรถเก็บขยะของเทศบาลนาแห้วมีแค่คันเดียว และมีสภาพชำรุดทรุดโทรม

4. ชัยวิจิต พลหลา (2559) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้เกณฑ์จัดกลุ่มปริมาณขยะมูลฝอยใน

ชุมชนที่เกิดขึ้น และจำนวนขยะมูลฝอยตกค้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2559 พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีปัญหาการจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะมูลฝอยชุมชนในพื้นที่ ซึ่งไม่สามารถจัดเก็บได้ครบทุกหลังคาเรือน ทางด้านกฎหมาย พบว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในอดีตขาดความเป็นเอกภาพ โดยเฉพาะมาตรฐานการเก็บรวบรวม การขนส่ง การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ยังขาดความชัดเจนในการกำหนดนโยบายด้านการจัดการขยะมูลฝอย รวมทั้งในส่วนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่สามารถดำเนินการด้วยตัวเองอย่างเบ็ดเสร็จทั้งในด้านงบประมาณ และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีปัญหาด้านการจัดเก็บรายได้ คือ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการจ่ายภาษีผู้ก่อมลพิษ เพราะเข้าใจว่าเป็นการบริการสาธารณะของภาครัฐ ทำให้ส่วนใหญ่จะไม่สามารถเก็บภาษีในส่วนนี้ได้

5. สุพรรณิ ทรัพย์ทวีสิน (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การนํานโยบายการจัดการขยะมูลฝอยไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ กรณีศึกษาในพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า การนํานโยบายไปปฏิบัติของเทศบาลนครปากเกร็ด เป็นการปฏิบัติในระดับจุลภาคเริ่มต้นจากผู้ปฏิบัติงานรับนโยบาย แผนงาน หรือโครงการมาจากผู้บริหาร แล้วนํานโยบายนั้นมาปรับเป็นแผนงานให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและสภาพแวดล้อมของพื้นที่ โดยเทศบาลนครปากเกร็ดมีการติดตามและประเมินผลการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ การติดตามการดำเนินงานด้านการสนนนโยบายในการจัดการขยะมูลฝอยจากต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ปัญหาและอุปสรรค สาเหตุหลักมาจากการขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างรวดเร็ว มีการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการเก็บข้อมูล

1. เป็นการศึกษาข้อมูลจาก รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ. 2562 แผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี (พ.ศ.2561-2565) ของเทศบาลตำบลหมูสี แผนการปฏิบัติงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลสถิติด้านการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหมูสี แหล่งข้อมูลจากหนังสือและบทความทางวิชาการ

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการใช้แบบการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ซึ่งผู้ศึกษาได้เตรียมคำถามและกำหนดประเด็นคำถามไว้แล้ว เป็นการตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย นำแนวคิดของฟาโยล (Henri Fayol) มาเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการและพนักงานที่เกี่ยวข้องของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์จากเอกสาร เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากวารสาร แหล่งข้อมูลจากหนังสือและบทความทางวิชาการ รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ. 2562 แผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี (พ.ศ.2561-2565) ของเทศบาลตำบลหมูสี แผนการปฏิบัติงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลสถิติด้านการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหมูสี

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

ลักษณะคำถามเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อนำมาอธิบายภายใต้กรอบแนวคิดและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ของเทศบาลตำบลหุมสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

1. การวางแผน

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหุมสี มีการกำหนดแผนปฏิบัติการและมีการเตรียมการปฏิบัติงานเอาไว้ล่วงหน้า โดยมีการวางแผนในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยที่เด่นชัดและสอดคล้องกับพื้นที่ โดยมีบริษัท TPIPL (ทีพีไอโพลีน) ซึ่งเป็นบริษัทที่มีความพร้อมในการกำจัดขยะอย่างมีประสิทธิภาพ ได้เข้ามาช่วยเหลือโดยการรับกำจัดขยะของเทศบาลตำบลหุมสี ทำให้ปัญหานี้ถูกแก้ไขไปได้ โดยการวางแผนนำขยะมูลฝอยไปกำจัดนอกพื้นที่ ปัจจุบันทำให้เทศบาลตำบลหุมสีจึงปราศจากกองขยะในพื้นที่

2. การจัดองค์การ

การจัดองค์การของเทศบาลตำบลหุมสี เป็นการบริหารจัดการโครงสร้างขององค์กรที่มีความเหมาะสมกับปริมาณจำนวนขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน มีการกำหนดตำแหน่งงาน ภาระ หน้าที่ ความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน ตลอดจนจำนวนบุคลากรที่มีความเพียงพอต่อภาระงาน ทำให้การทำงานครอบคลุมครบทุกกระบวนการ จากปัจจัยดังกล่าวย่อมทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

3. การบังคับบัญชาสั่งการ

เทศบาลตำบลหุมสีมีการควบคุมการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหุมสี พนักงานเทศบาลและเจ้าหน้าที่

ในฐานะผู้ปฏิบัติงาน มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อกฎหมาย และปฏิบัติตามคำสั่งหรือนโยบายของผู้บริหารในการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สามารถควบคุมการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับขยะมูลฝอยได้เป็นอย่างดี เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับเรื่องขยะมูลฝอยก็ได้รับรายงานปัญหาดังกล่าวตลอด ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันทั่วทั้ง

4. การประสานงาน

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหุสรี มีการประสานงานภายในองค์กร และส่วนใหญ่ปฏิบัติงานไปในแนวทางเดียวกัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้พนักงานที่สามารถแสดงความคิดเห็นภายในองค์กรได้ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยได้ตรงประเด็น

5. การควบคุม

เทศบาลตำบลหุสรี มีการควบคุมติดตามและกำกับดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ ประกอบกับมีนักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก เทศบาลตำบลหุสรีจึงให้ความสำคัญกับเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยเป็นอย่างมาก

2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ของเทศบาลตำบลหุสรี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

1. การวางแผน

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหุสรี คือ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้งถังขยะ จากปัญหาดังกล่าวผู้บริหารจึงได้มีโครงการประชาสัมพันธ์ และแผนการณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้ง และการบริหาร

จัดการตามแผนงาน มีการสื่อสารที่ชัดเจน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และเกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วน แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึกในการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้งถังขยะ และมีประชาชนส่วนหนึ่งจะคัดแยกเฉพาะขยะรีไซเคิล เพื่อนำไปขายที่ร้านรับซื้อของเก่าเท่านั้น

2. การจัดองค์การ

เทศบาลตำบลหุมสีให้ความสำคัญกับจำนวนบุคลากร ให้ครอบคลุมการทำงานครบทุกกระบวนการในการจัดการขยะมูลฝอย โดยจัดให้มีจำนวนรถขยะและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหุมสี มีความเพียงพอต่อความรับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้ส่วนใหญ่ไม่มีขยะมูลฝอยตกค้างในเขตตำบลหุมสี

3. การบังคับบัญชาสั่งการ

องค์กรได้มีการควบคุมการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนมีผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจ และสามารถวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ โดยเทศบาลตำบลหุมสีให้ความสำคัญกับจำนวนถังขยะให้มีความเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ แต่ส่วนหนึ่งยังขาดการแยกประเภทของขยะที่ชัดเจน

4. การประสานงาน

เทศบาลตำบลหุมสีได้มีการเชื่อมโยงการทำงานของบุคลากรในองค์กร ให้ปฏิบัติงานในแนวทางเดียวกัน ตลอดจนมอบหมายงานที่ชัดเจน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน โดยเจ้าหน้าที่จัดเก็บขยะทุกคน ให้ความร่วมมือและการทำงานร่วมกันเป็นอย่างดี มีการประสานงานวางแผนในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นร่วมกัน

5. การควบคุม

เทศบาลตำบลหมูสีมีการควบคุมติดตามและกำกับดูแลกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงบุคลากรและงบประมาณในการดำเนินงานทั้งหมด ประกอบกับผู้บริหารเทศบาลตำบลหมูสีได้เล็งเห็นขยะมูลฝอยเป็นเรื่องที่สำคัญ จึงตั้งงบประมาณไว้ค่อนข้างสูง ทำให้มีงบประมาณเพียงพอต่อความรับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้ส่วนใหญ่ไม่มีขยะมูลฝอยตกค้างในเขตตำบลหมูสี

อภิปรายผลการวิจัย

- จากผลการวิจัยฉบับนี้ได้ข้อค้นพบที่คล้ายคลึงกับงานวิจัยของธัญวรัตน์ อินทรโชติ (2560) ในแง่ที่ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองคูคต พบว่า ปัจจัยด้านความชัดเจนของนโยบาย มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพราะทุกฝ่ายให้ความร่วมมือหรือเป็นการทำงานร่วมกัน แต่งานวิจัยฉบับนี้มีข้อแตกต่าง คือ จำนวนข้าราชการและพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในด้านการจัดการขยะมูลฝอย มีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่ต้องมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ และจำนวนรถเก็บขยะมูลฝอยมีจำนวนไม่เพียงพอกับความจำเป็นที่ต้องใช้

- จากผลการวิจัยฉบับนี้ได้ข้อค้นพบที่คล้ายคลึงกับงานวิจัยของชัยวิชิต พลหลา (2559) ในแง่ที่ว่า แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีปัญหาด้านการจัดเก็บรายได้ คือ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการจ่ายภาษีผู้ก่อมลพิษ เพราะเข้าใจว่าเป็นการบริการสาธารณะของภาครัฐ ทำให้ส่วนใหญ่จะไม่สามารถเก็บภาษีในส่วนนี้ได้ แต่งานวิจัยฉบับนี้มีข้อแตกต่าง คือ การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ยังขาดความชัดเจนในการกำหนดนโยบายด้านการจัดการขยะมูลฝอย

- จากผลการวิจัยฉบับนี้ได้ข้อค้นพบที่คล้ายคลึงกับงานวิจัยของสุพรรณิ
ทรัพย์ทวีสิน (2560) ในแง่ที่ว่า การนำนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยไปสู่การปฏิบัติ
เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สามารถกำหนดทิศทางที่เป็นแนวทางในการดำเนินการได้
โดยเทศบาลนครปากเกร็ดมีการติดตาม และประเมินผลการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่
การติดตามการดำเนินงานด้านการสนองนโยบายในการจัดการขยะมูลฝอยจากต้นทาง
กลางทาง และปลายทาง ประกอบกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้ประชาสัมพันธ์ให้
ประชาชนในพื้นที่ทราบในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางก่อนที่จะนำขยะมาทิ้ง แต่
งานวิจัยฉบับนี้มีข้อแตกต่าง คือ ข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่ที่นำมาใช้เป็นสถานต่าง ๆ
ในการจัดการขยะมูลฝอย

- จากผลการวิจัยฉบับนี้ได้ข้อค้นพบที่แตกต่างกับวิจัยของปนัดดา วิเศษธนา
(2559) ที่ได้ทำการศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตดินแดง
กรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยของ
สำนักเขตดินแดง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับเรื่อง จำนวนถังขยะที่ตั้งไว้
ประจำจุดทิ้งขยะ มูลฝอยไม่เพียงพอกับปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ แต่งานวิจัยฉบับนี้
มีข้อคล้ายคลึงกัน คือ ระยะเวลาในการขนถ่ายขยะไปยังจุดทิ้งมีระยะทางที่ไกล และ
ประชาชนในพื้นที่เขตดินแดงยังขาดความร่วมมือในเรื่องการคัดแยกขยะอยู่เป็น
จำนวนมาก

- จากผลการวิจัยฉบับนี้ได้ข้อค้นพบที่แตกต่างกับงานวิจัยของสุภัคชัย
บดีการ (2561) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล
นาแหร่ง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นใน
การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาแหร่ง ว่าระบบการจัดการขยะมูลฝอยของ
เทศบาลยังมีปัญหาอยู่ในเรื่องความล่าช้าในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ประกอบกับรถเก็บ
ขยะของเทศบาลนาแหร่งมีแค่คันเดียว และมีสภาพชำรุดทรุดโทรม แต่งานวิจัยฉบับนี้มี

ข้อคล้ายคลึงกัน คือ ประชาชนในชุมชนขาดจิตสำนึกขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ โดยไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบก่อนทิ้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากการศึกษาพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหุมสี ยังพบปัญหาและอุปสรรค ในด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบก่อนทิ้ง จึงมีข้อเสนอดังนี้

1.1. องค์กรควรมีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องของการป้องกัน และควบคุมปริมาณการเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอย โดยต้องให้ความสำคัญกับการลดขยะจากแหล่งกำเนิดในครัวเรือนและชุมชน

1.2. สร้างมาตรการและสนับสนุนตามแนวทางหลัก 3Rs ในการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี และมีการจัดกิจกรรมเผยแพร่ให้ความรู้เชิงรุกกับประชาชน

2. องค์กรควรมีการปรับปรุงด้านกฎหมาย หรือออกเทศบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอัตราค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมตามกฎหมายในปัจจุบันยังไม่สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงในทุกมิติข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. องค์กรควรมีการจัดประชุมเจ้าหน้าที่ และบุคลากรที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งที่เป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการเสมอ เพื่อให้ทราบปัญหาและอุปสรรค

2. องค์กรควรมีการสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานขับรถขยะและคนงานประจำรถขยะในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ซึ่งควรมีวิธีการและรูปแบบการจูงใจที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดแรงจูงใจและความกระตือรือร้นของพนักงานในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการจัดเก็บขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลหุสรี อำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อทำให้ทราบว่าประชากรในเขตพื้นที่ที่มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอย่างไร จะได้นำมาเป็นข้อมูลต่อยอดให้กับเทศบาลตำบลหุสรีใช้ในการแก้ไขปัญหา และมีการรณรงค์ได้ตรงเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

2. ควรทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้น ในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลหุสรี อำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการหาวิธีการคัดแยก เก็บรวบรวม ขนส่ง และการจัดเตรียมจำนวนถังขยะให้เพียงพอกับปริมาณของขยะมูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ได้อย่างเหมาะสม

3. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย และต่างประเทศ ในด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน ทั้งภาคประชาชนในการลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอย และในส่วนของภาครัฐ เพื่อใช้เป็นแผนดำเนินการหรือแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอย ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2557). **คู่มือประชาชนการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธีและเพิ่มคุณค่า.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: บริษัทอีซี จำกัด.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2561). **รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2561.** กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- เกษม จันทรแก้ว. (2540). **โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิตาภา ทัดพินิจ. (2555). **สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหงในการนำเกณฑ์ คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐมาปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยวิชิต พลหลา. (2559). **แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.** (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, สาขาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ.
- ธัญวรัตน์ อินทรโชติ. (2560). **การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองคูคต.** (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, สาขาการเมืองการปกครอง.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2552). **หลักการกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตุลา.
- นิตยรัตน์ ใจอาษา. (2555). **ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อกระบวนการบริหารจัดการในองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี.** (สารนิพนธ์ปริญญา

มหาดบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน.

ปนัดดา วิเศษจนา. (2559). **การจัดการขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร.** (การค้นคว้าอิสระมหาดบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะรัฐศาสตร์.

ปรัชญา เวสารัชช์. (2540). **บริการประชาชนทำได้ไม่ยาก (ถ้าอยากทำ).** กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (ฉบับที่ 3). (2560, 22 มิถุนายน) . **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 134 ตอนที่ 65 ก.. หน้า 48-58.

วรรณธณี กองจันทร์ดี. (2555). **การจัดการขยะของผู้ค้าในตลาดสด ศึกษากรณีตลาดสดบางกะปิและตลาดนครไทย เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม.

สมคิด บางโม. (2546). **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สำนักงานเทศบาลตำบลห้วยสี. (2563). **ประวัติความเป็นมา.** ค้นเมื่อ 8 มกราคม 2564 จาก http://moosi.go.th/data.php?content_id=1

สุพรรณิ ทรัพย์ทวีสิน. (2560). **การนำนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ กรณีศึกษา ในพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.** (การค้นคว้าอิสระมหาดบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, สาขาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ.

สุภัคชัย บดีการ. (2561). **การศึกษาแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอย ของเทศบาลตำบลนาหวาง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช.** (วิทยานิพนธ์

ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม.

อรรถพร ผลำรักษ์. (2557). การศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม ตำบลกระทุ่มล้ม อำเภอสำพราน จังหวัดนครปฐม. (การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์.

The Processes of Sustaining Muslim Identities In The Multicultural Society of Isan^{***}

Hudsaya Pathan^{*}

Teerapon Kreangpun^{**}

Abstract

This research aimed to examine the processes of sustaining Muslim identities in the multicultural society of Isan. In Isan, there are multiple cultural: Muslim, Buddhist, Christian, and Chinese coexist together. This research, thus, needed to explore three identities that influenced the process of sustaining Muslim identities in society: The Salah, The Zagat, and the way to promote good activities and prohibit harmful deeds. Additionally, the researchers examined interactions that impacted Muslim identities in the multicultural society of Isan. This research was conducted through constructive interviewing, participated and non-participated observation and literature review then analyzed using the

^{*} M. Pol. Sc. Candidate, Faculty of Political Sciences, Ramkhamhaeng University.

^{**} Lecturer, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University.

^{***} This article is a part of the research entitled “The Processes of Sustaining Muslim Identities In The Multicultural Society of Isan” in Master of Political Science, Faculty of Social Sciences, Ramkhamhaeng University.

Received August 9, 2021; Revised November 10, 2021; Accepted November 30, 2021

concepts of Multicultural Society, Intercultural Communication, Muslim identities, the roles of social organizations, and concept of Wasatiyyah (Islamic Middle Way). The research concluded that processes of sustaining Muslim identities depended on three factors: individual, social organization, and social interaction. The individual was about how Muslims conduct themselves per their religious beliefs. Social organization was about vision, missions, and activities that facilitated the development of Muslim identities. Social interaction in Isan's multicultural society was classified into two dimensions: religious interaction and social-economic interaction between members of three religious groups.

Keywords: Identity, Muslim, Multicultural.

การดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน***

หัชยา ปาทาน*

ธีระพล เจริญพันธุ์**

บทคัดย่อ

การดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสานเป็นการศึกษาเรื่องวิธีการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในระดับปัจเจกบุคคลและองค์กรมุสลิมท่ามกลางความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอีสานคือมุสลิมอีสานเป็นประชากรส่วนน้อยในพื้นที่อาศัยอยู่ร่วมกับกลุ่มวัฒนธรรมที่หลากหลายอย่างลงตัวอย่างด้วยความถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้ง พุทธ คริสต์ จีน อิสลาม พบได้จากภายในพื้นที่เดียวกัน มีทั้งวัด โบสถ์ โรงเรียน คริสต์ สมาคมหอสมุดวัฒนธรรมจีน และมีสยิด อัตลักษณ์ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 3 อัตลักษณ์คือ อัตลักษณ์ละหมาด อัตลักษณ์ชะกาต และ อัตลักษณ์การส่งเสริมความดีไปยังความชั่ว ผู้วิจัยยังได้ศึกษาแนวทางการปฏิสัมพันธ์ที่มีส่วนทำให้อัตลักษณ์มุสลิมดำรงอยู่ได้ในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้าง ประกอบกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร หนังสือ บทความ เอกสารหมู่บ้าน และเอกสารทาง

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

** อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

*** บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง การดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

*** ได้รับบทความ 9 สิงหาคม 2564; แก้ไขปรับปรุง 10 พฤศจิกายน 2564; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 30 พฤศจิกายน 2564

ราชการที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความโดยใช้แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาจนได้ข้อสรุป ผ่านกรอบแนวคิด เรื่องสังคมพหุวัฒนธรรม การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม อัตลักษณ์มุสลิม บทบาทองค์กร และแนวคิดวะสะฎียะฮ์ (ทางสายกลางในอิสลาม)

ผลการศึกษาพบว่า การดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสานนั้น ขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัยคือ ปัจเจกบุคคล องค์กร และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในระดับปัจเจก บุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับการมีความรู้ด้านศาสนาและการปฏิบัติของประชาชน ด้านองค์กรเกิดจากวิสัยทัศน์ ภารกิจหลัก และโครงการที่องค์กรมีส่วนส่งเสริมให้อัตลักษณ์มุสลิมสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน สำหรับด้านปฏิสัมพันธ์นั้นพบว่า มี 2 ด้านด้วยกันคือ ปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาและปฏิสัมพันธ์ด้านสังคม เศรษฐกิจ ที่เกิดจากการติดต่อสื่อสารทางวัฒนธรรมระหว่างประชาชนของทั้ง 3 ศาสนา ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน

คำสำคัญ : อัตลักษณ์, มุสลิม, พหุวัฒนธรรม

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หากกล่าวถึงมุสลิมที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย คงเป็นเรื่องยากที่ทุกคนจะนึกถึงภาพของสังคมมุสลิมในพื้นที่นี้ได้ มุสลิมอีสานในอดีตจนถึงปัจจุบันนั้นไม่เคยมีภาพในความนึกคิดของพี่น้องมุสลิมหรือแม้กระทั่งพี่น้องจากต่างศาสนิกเองก็ตาม เมื่อพูดถึงมุสลิมอีสานมักมีคำถามที่ถูกถามเสมอว่า “อีสานมีมุสลิมด้วยหรือ?” “เป็นมุสลิมที่เกิดในภาคอีสานเลยหรือ?” “มุสลิมอาศัยอยู่ส่วนไหนของภาคอีสานบ้าง?” คำถามเหล่านี้จะถูกถามเสมอเมื่อเราได้บอกกับผู้อื่นว่าเราเป็นมุสลิมที่มาจากภาคอีสาน

สิ่งที่น่าสนใจของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ในบรรยากาศของการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมมุสลิมอีสานที่มีแนวโน้มในการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ในงานเขียนของอารี จำปากลาย, อีรณงค์ สกฤตศรี และอาซิส ประสทธิหิมา (มปป, ออนไลน์) ได้ระบุว่าข้อมูลจากการสำมะโนประชากรและการเคหะของสำนักงานสถิติแห่งชาติใน พ.ศ. 2543 ให้ภาพสัดส่วนของประชากรมุสลิมที่อาศัยอยู่ในภาคอีสานนั้นมีจำนวน 18,069 คน เมื่อเปรียบเทียบกับในปี 2553 ณ วันที่ 1 กันยายน 2553 ระบุว่า มีจำนวน 24,199 คน แบ่งเป็นชาย 13,061 คน และหญิง 11,138 คน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดพบว่าจังหวัดนครราชสีมามีประชากรมุสลิมอาศัยอยู่มากที่สุดคือ 5,032 คน รองลงมาคือจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดบุรีรัมย์ และน้อยที่สุด คือจังหวัดอำนาจเจริญมี 266 คน (แผนการสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย, 2557, น. 2) พื้นที่หนึ่งที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาคือพื้นที่อำเภอเมืองของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีประชากรมุสลิมมากเป็นอันดับ 2 รองจากนครราชสีมา ลักษณะของพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในเรื่องการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน คือ 1. ในพื้นที่ไม่มีชุมชนมุสลิมอยู่เลยแต่อัตลักษณ์มุสลิมสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการปรับตัวโดยยึดหลักแนวทางสายกลางของอิสลามมาปฏิบัติเพื่อสร้างความประนีประนอมและลดความขัดแย้งในสังคม 2. มุสลิมอีสานที่ตั้งถิ่นฐานมั่นคงในพื้นที่ส่วนมากเป็นคนพื้นเมืองภาคอีสานที่แต่งงานกับมุสลิมจึงได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามทำให้ผู้วิจัยพบว่าในบ้านหลังเดียวกันบางบ้านมีการอยู่ร่วมกันของทั้ง 3 ศาสนาคือ พุทธ คริสต์ และอิสลาม เนื่องจากคนอีสานนิยมอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ในพื้นที่บ้านหรือชุมชนเดียวกัน 3. มืองค์กรมุสลิมที่ทำหน้าที่ส่งเสริมเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน

จากลักษณะพิเศษทั้ง 3 ข้างต้นทำให้ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาถึงวิธีการปฏิบัติเพื่อดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของมุสลิมในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมภาคอีสานที่มีตัวแสดงในการทำหน้าทีนี้หลายตัวแสดง เช่น ประชาชนที่นับถือศาสนา

อิสลามที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของมัสยิดทั้ง 3 แห่ง คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด นักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น องค์กรในรูปแบบของมูลนิธิ คือ มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน และองค์กรทางศาสนาอิสลามที่เรียกว่า “ญะมาอะห์ดัลลีษ” นอกจากนี้ผู้วิจัยยังต้องการศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ของประชาชนที่ 3 ศาสนา คริสต์ พุทธ และอิสลาม ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันด้วยว่าทั้ง 3 ศาสนามีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ 1) เพื่อศึกษาวิธีการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน 2) เพื่อศึกษาบทบาทและวิธีการขององค์กรมุสลิมในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิสัมพันธ์ในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และ พื้นที่ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อันได้แก่ ชุมชนบ้านสามเหลี่ยม, ชุมชนหนองคู, และหมู่บ้านแวมอง อำเภอมือเมือง จังหวัดขอนแก่น, กลุ่มนักศึกษาชมรมมุสลิมมหาวิทยาลัยขอนแก่น, กลุ่มคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดขอนแก่น, กลุ่มญะมาอะห์ดัลลีษ (ผู้ที่ทำหน้าที่เผยแพร่ศาสนาอิสลามในจังหวัดขอนแก่น), และสุดท้ายกลุ่มเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีความสำคัญในด้านข้อมูลเกี่ยวกับมุสลิมอีสานตั้งอยู่ที่ตำบลหนองหมื่นท้าว จังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตด้านเนื้อหา แบ่งออกเป็นอัตลักษณ์ 3 ด้านซึ่งมีส่วนสำคัญที่จะบ่งบอกถึงการเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามได้แก่ 1. อัตลักษณ์เรื่องการละหมาด

2. อัตลักษณ์เรื่องการชะงัก 3. อัตลักษณ์การส่งเสริมความดีที่ยั่งยืนความชั่ว และ
เนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิสัมพันธ์ในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิม

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงวิธีการปฏิบัติเพื่อดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของมุสลิมในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอิสานว่ามีวิธีการหรือการกระทำแบบใดที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา
2. ได้ทราบถึงบทบาทและวิธีการขององค์กรทางศาสนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมให้เกิดการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมและเกิดความเข้าใจศาสนาอิสลามในสังคมพหุวัฒนธรรมอิสาน
3. ได้ทราบถึงปฏิสัมพันธ์ของชาวไทยมุสลิมในการอยู่ร่วมกับชุมชนที่อาศัยท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่องการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอิสานผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดที่จะนำไปสู่การตอบโจทย์ของงานวิจัยชิ้นนี้และมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเรื่องสังคมพหุวัฒนธรรม

พหุวัฒนธรรมเป็นแนวคิดทางรัฐศาสตร์ที่ให้ความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันโดยผู้วิจัยเห็นโดยกับมุมมองของ Will Kymlicka (2007) (อ้างในศิริจิต สุนันตะ, อ้าง, น. 9) ที่มองว่าสิทธิทางวัฒนธรรมเป็นส่วนขยายของสิทธิมนุษยชนสากล การให้สิทธิพิเศษแก่ชนกลุ่มน้อยและกลุ่มวัฒนธรรมรองในรัฐเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้อัตลักษณ์ของวัฒนธรรมดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและไม่ถูกคุกคาม ซึ่งลักษณะของสังคมพหุวัฒนธรรมนั้นจะประกอบด้วยกลุ่มคนและวัฒนธรรมปลีกย่อยที่หลากหลายรวมอยู่

ภายในสังคมเดียวกัน ทุกกลุ่มต่างให้ความเคารพ เข้าใจผู้อื่น และมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทุกศาสนานั้นสอนให้คนเป็นคนดี ดังนั้นเราจึงควรให้คุณค่าคนอื่นเท่ากับเรา ไม่ดูหมิ่นดูแคลนคนที่มีความเชื่อหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างจากเรา

1. แนวคิดเรื่องการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

การสื่อสารทางวัฒนธรรมหมายถึง เมื่อไหร่ก็ตามที่ภายในสังคมหนึ่งซึ่งมีกลุ่มชนที่แตกต่างกันอาศัยอยู่ เขาเหล่านั้นย่อมมีการติดต่อสื่อสารกันเป็นเรื่องปกติธรรมดาไม่ว่าจะเกิดจากการสื่อสารระหว่างกลุ่มเครือญาติ เพื่อนสนิท กลุ่มองค์กรที่แต่ละบุคคลทำงานหรือกลุ่มทางสังคมที่บุคคลผู้นั้นอยู่อาศัย บุคคลจะต้องทำความรู้จักกับวัฒนธรรมของตนเองให้ดีก่อนจึงปรับตัวให้เข้ากับบริบทนั้น ๆ ก่อนที่จะไปทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของการสื่อสารและวัฒนธรรมอื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคมได้ ในเรื่องนี้ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดการสื่อสารทางวัฒนธรรมนั้นเป็นเรื่องดีที่จะทำให้เกิดการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของตนเองและเกิดความเข้าใจหรือให้เกียรติซึ่งกันและกันแก่กลุ่มวัฒนธรรมอื่นเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความเคารพและไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมเกิดขึ้น

2. แนวคิดเรื่องวะสะฎียะฮ์

วะสะฎียะฮ์เป็นแนวทางสายกลางของอิสลามที่มีความจำเป็นอย่างมากในการที่จะนำมาใช้เพื่อการอธิบายสังคมมุสลิมในภาคอีสานที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยแนวคิดวะสะฎียะฮ์มีความสอดคล้องกับธรรมชาติของโลกที่ถูกสร้างจากอัลลอฮ์ผู้เป็นพระเจ้า แนวทางสายกลางนี้จะเป็นสิ่งที่ท่านศาสดามุฮัมมัดปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่างแก่ชนรุ่นหลัง ไม่ว่าจะเป็นในด้านการศรัทธา การเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ บทบัญญัติต่าง ๆ ทางศาสนา และด้านจริยธรรมอิสลาม เพื่อให้มุสลิมทุกคนปฏิบัติตามด้วยการประพฤติดี มีความยุติธรรม ใช้ปัญญาในการตัดสินปัญหา ปฏิบัติศาสนกิจและหลักคำสอนด้วยความง่ายดายแต่ยังคงยึดมั่นเที่ยงตรงในการยืนหยัดของศาสนาอิสลาม

โดยที่มุสลิมจะต้องอยู่ตรงกลางระหว่างความสุดโต่งและหย่อนยาน การปฏิบัติตามแนวทางสายกลางนี้จะทำให้มุสลิมรักษาลักษณะของตนท่ามกลางความหลากหลายทางสังคมได้โดยไม่เกิดความขัดแย้ง เนื่องจากทำให้มุสลิมรู้จักศาสนาของตนเองและสามารถทำให้คนในสังคมเข้าใจความเป็นอิสลามที่มีความง่ายตายได้อีกด้วย

3. แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ทำให้เรารู้ว่าเราคือใคร เราจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาอัตลักษณ์ของเราไว้ไม่ว่าจะอยู่ส่วนไหนของสังคมก็ตาม เพื่อไม่ให้เกิดการหลอมรวมอัตลักษณ์ในสังคมที่นำมาซึ่งการบดบังอัตลักษณ์รองและความไม่เข้าใจอัตลักษณ์ของกลุ่มที่แตกต่างจากตน เหตุผลที่เลือกการละหมาด การบริจาคซะกาต และการส่งเสริมความดีที่ยังความชั่ว ส่วนหนึ่งมาจากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นโดยผู้วิจัยเห็นว่าอัตลักษณ์ทั้งสามมีส่วนช่วยในการพัฒนาตนเอง เศรษฐกิจและสังคม เมื่อมุสลิมนำอัตลักษณ์ทั้งสามมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตจะส่งผลให้เกิดความสงบสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมอิสานได้อีกด้วย และมีเหตุผลที่เลือกอีกดังต่อไปนี้คือ

การละหมาดเป็นเสาหลักของศาสนาอิสลาม เป็นหน้าที่ที่มุสลิมจะต้องปฏิบัติละหมาด 5 เวลาอย่างเคร่งครัด ด้วยสาเหตุนี้เองจึงนำมาใช้ในการศึกษาเพราะไม่ว่าจะเป็นประชาชน นักศึกษา หรือผู้นำในองค์กรทางศาสนาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของการวิจัยจะต้องมีการละหมาดซึ่งเป็นสิ่งที่เพื่อนและบุคคลรอบข้างจะได้เห็นและเกิดคำถามต่าง ๆ ตามมาเช่น ละหมาดคืออะไร? ทำไมต้องละหมาด? เมื่อการละหมาดนั้นเป็นสิ่งที่แยกผู้ที่เป็นมุสลิมออกจากผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอิสานนั้นประชากรและกลุ่มที่ผู้วิจัยทำการศึกษาเขาปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้บุคคลที่อยู่รอบข้างเกิดความเข้าใจในเรื่องละหมาดและทำให้เรื่องการละหมาดของเขาเกิดความง่ายตายและดำรงอยู่ได้อย่างไร

การบริจาคชะกาต สำคัญตรงที่เป็นการช่วยเหลือด้านทรัพย์สินแก่บุคคลยากไร้ และทำให้สังคมมุสลิมได้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น พร้อมกับเป็นการสร้างสำนักแห่งศรัทธาต่ออัลลอฮ์ผู้เป็นพระเจ้า มุสลิมเชื่อว่าทรัพย์สินทุกบาทที่บุคคลได้รับนั้นเกิดจากการประทานจากอัลลอฮ์ผู้เป็นพระเจ้า ดังนั้นเมื่อเรามีทรัพย์สินตามกำหนดที่ศาสนาระบุไว้เราจึงจำเป็นต้องใช้ทรัพย์สินนั้นเพื่อช่วยเหลือพี่น้องมุสลิมด้วย โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาว่าประชาชน นักศึกษา และองค์กรในการศึกษาครั้งนี้มีการปฏิบัติเพื่อดำรงไว้ซึ่งการบริจาคชะกาตอย่างไรและการชะกาตนั้นส่งเสริมสังคมมุสลิมอิสานอย่างไรบ้าง

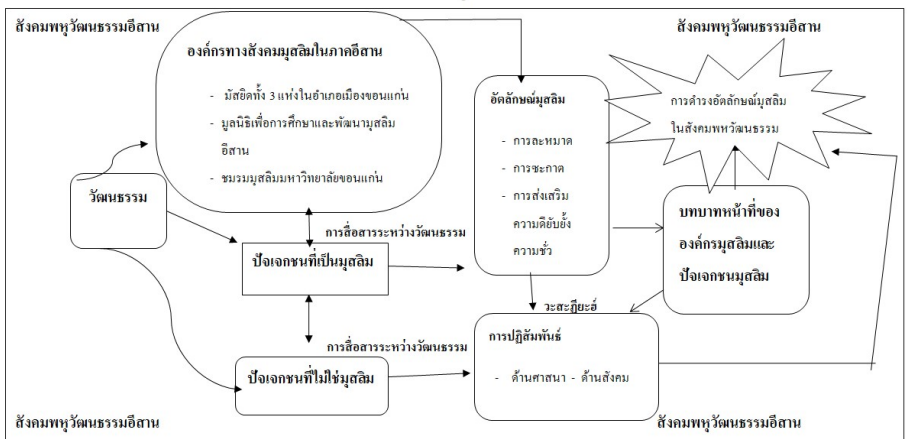
การส่งเสริมความดีที่ยั่งยืนความชั่ว ไม่มีอยู่ในข้อปฏิบัติ 5 ประการข้างต้น แต่หากมุสลิมปฏิบัติตามทั้ง 5 ข้ออย่างครบครันจะเป็นการทำให้เกิดการส่งเสริมความดีที่ยั่งยืนความชั่วได้ อีกทั้งหลักการนี้ยังเป็นสิ่งที่ทุกศาสนาพยายามที่จะอบรมให้เกิดขึ้น จึงเป็นหลักการที่เมื่อผู้ปฏิบัติปฏิบัติตามจะทำให้เกิดความสุขทั้งตัวเองและสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ที่คนในสังคมจะต้องปฏิบัติตามการส่งเสริมความดีที่ยั่งยืนความชั่วตามแบบฉบับแนวทางที่ท่านศาสดามุฮัมมัดได้ปฏิบัติเป็นแบบอย่างไว้ ซึ่งจะทำให้อัลลอฮ์พึงพอใจและผู้ปฏิบัติจะได้รับความดีและผลบุญจากพระองค์ โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาว่าประชาชน นักศึกษา และองค์กรในการศึกษาครั้งนี้มีการปฏิบัติเพื่อดำรงไว้ซึ่งการส่งเสริมความดีที่ยั่งยืนความชั่วในสังคมพหุวัฒนธรรมอิสานได้อย่างไร

4. แนวคิดเกี่ยวกับองค์กร ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาบทบาทของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอิสานที่เป็นองค์กรทางสังคม ซึ่งตามนิยามของ อัมพร อารังลักษณ์ (2551, น. 264-265) กล่าวว่าองค์กรทางสังคมเป็นโครงสร้างหรือกลไกในการจัดระเบียบสังคมเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของผู้คนในสังคม เป็นการอาสาเอื้อเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดการ

เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ความมั่นคงปลอดภัย หรือการสร้างอำนาจต่อรองกับรัฐบาล และเป็นการร่วมมือร่วมใจกันจัดการกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับครอบครัว ศาสนา การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สุขภาพ กฎหมาย ทหาร การสื่อสาร แรงงาน ฯลฯ องค์กรทางสังคมมีการเรียกชื่อต่างกันไปเช่น ครอบครัว มูลนิธิ สมาคม สมาพันธ์ องค์กรเอกชน (non profit organization) สหกรณ์หรือสภา เป็นต้น

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเป็นการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลในหัวข้อ การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม อัตลักษณ์มุสลิม บทบาทของมัสยิด คณะกรรมการมัสยิด และองค์กรทางด้านศาสนาอิสลาม สังคมมุสลิมในภาคอีสาน เพื่อศึกษาว่าการวิจัยที่ผ่านมาในหัวข้อที่มีความสอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยที่ศึกษาก่อนหน้านั้นค้นพบอะไรและรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์อะไรไว้บ้าง

กรอบแนวคิด

วิธีการดำเนินงานวิจัย

เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นให้เห็นถึงการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน และวิธีการขององค์กรมุสลิมที่มีส่วนร่วมให้เกิดการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมจนทำให้เกิดความเข้าใจศาสนาอิสลามในสังคม ตลอดจนการอยู่ร่วมกันของชาวไทยมุสลิมอีสานกับชุมชนที่อาศัยอยู่ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก ด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลโดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร หนังสือ บทความที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบ่งเป็น

1. คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดขอนแก่นจำนวน 3 คน คือ ประธาน รองประธานคนที่1 และเลขานุการ
2. อิหม่าม บิหลั่น ประจำมัสยิดทั้ง 3 มัสยิดที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ทำการศึกษาจำนวน 4 คน
3. เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิและพัฒนามุสลิมอีสานจำนวน 4 คน คือ ประธาน รองประธาน เลขานุการ และกรรมการ 1 คน
4. คณะกรรมการชมรมมุสลิมมหาวิทยาลัยขอนแก่นจำนวน 10 คน ครอบคลุมตำแหน่ง
5. ประชาชนมุสลิมที่เดินทางมาละหมาดและร่วมทำกิจกรรมของทั้ง 3 มัสยิดโดยรวมประมาณ 50 คนขึ้นไป

ผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่ศึกษาพูดคุยและเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบคำตอบที่แตกต่างของบุคคลในพื้นที่ สามารถแยกออกได้เป็น 2 กลุ่มด้วยกันดังนี้คือ

1. ประชาชนผู้ที่มีความรู้ทางศาสนาเป็นอย่างดี ได้แก่ผู้นำองค์กร อาจารย์มหาวิทยาลัย นักศึกษา ครูสอนศาสนาประจำมัสยิด อิหม่ามประจำมัสยิด และประชาชนมุสลิมที่ได้รับการเรียนรู้เรื่องศาสนาอิสลามจากโรงเรียนที่สอนศาสนาโดยตรง ซึ่งคนกลุ่มนี้ส่วนมากเป็นมุสลิมที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาประกอบอาชีพในพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น หรือเป็นบุตรหลานของคนมุสลิมอีสานที่ส่งลูกไปเรียนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานคร หรือในมหาวิทยาลัยอิสลามในภาคใต้ บุคคลเหล่านี้สามารถทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่ตอบโจทย์ของการวิจัยเกี่ยวกับการดำรงอัตลักษณ์เรื่องการละหมาดที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาได้เป็นอย่างดี เพราะเขาเหล่านั้นสามารถตระหนักและเข้าใจได้ถึงความสำคัญของการละหมาดว่าทำไมมุสลิมจึงจำเป็นต้องรักษาละหมาดในวันหนึ่งให้ครบทุก 5 เวลา อีกทั้งคนกลุ่มนี้ยังเป็นกลุ่มคนที่เป็นแรงผลักดันให้อัตลักษณ์เรื่องการละหมาดยังคงดำรงอยู่ได้ในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน และยังเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้เรื่องการละหมาดให้แก่พี่น้องมุสลิมที่ขาดความรู้ได้อีกด้วย

2. ประชาชนโดยทั่วไป ประชาชนมุสลิมโดยทั่วไปซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านศาสนาเพียงข้อมูลพื้นฐานว่าการนับถือศาสนาอิสลามนั้นมุสลิมทุกคนจะต้องละหมาดแต่ไม่ทราบในความหมายอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับเรื่องการละหมาด ที่เป็นเช่นนั้นนั้นเกิดจากครอบครัวมุสลิมทางภาคอีสานนั้นตั้งแต่เดิมพ่อจะเป็นคนสอนลูกและภรรยาในเรื่องของการละหมาด เหตุผลที่เป็นเช่นนั้นคือในอดีตโดยส่วนมากผู้ชายมุสลิมที่เดินทางไปประกอบอาชีพและสร้างครอบครัวอยู่ที่ภาคอีสานนั้นจะแต่งงานกับผู้หญิงที่เป็นชาวอีสานพื้นบ้าน ภรรยาจึงไม่มีความรู้ทางด้านศาสนาอิสลามเลย ในขณะที่สามีก็ไม่

สามารถที่จะสอนให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งได้เนื่องจากต้องทำงานประกอบอาชีพต่าง ๆ เพื่อหาเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว และที่สำคัญคือบทสวดที่ใช้ในการละหมานั้นเป็นภาษาอาหารซึ่งถ่ายทอดให้กับผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานได้ยาก สิ่งที่ทำได้คือให้ภรรยาและลูกหลานตามตนซึ่งเป็นผู้นำของครอบครัว ให้ท่องจำบทสวดที่เป็นบทสั้น ๆ เพื่อการท่องจำจะได้ง่ายและนำไปใช้ในการละหมาดได้

1.วิธีการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน

ผลจากการศึกษาการปฏิบัติในระดับปัจเจกบุคคลสำหรับวิธีการของการดำรงอัตลักษณ์พบว่าสามารถแบ่งประชาชนได้เป็น 2 กลุ่มคือการปฏิบัติของกลุ่มผู้มีความรู้ทางศาสนาเป็นอย่างดีและการปฏิบัติของกลุ่มประชาชนโดยทั่วไป ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงวิธีการดำรงอัตลักษณ์ทั้ง 3 เรื่องได้แก่

อัตลักษณ์เรื่องการละหมาด

วิธีการดำรงอัตลักษณ์การละหมาดของผู้ที่มีความรู้ทางศาสนาเป็นอย่างดี ได้แก่ ผู้นำองค์กร อาจารย์มหาวิทยาลัย นักศึกษา ครูสอนศาสนาประจำมัสยิด อิหม่ามประจำมัสยิด และประชาชนมุสลิมที่ได้รับการเรียนรู้เรื่องศาสนาอิสลามจากโรงเรียนที่สอนศาสนาโดยตรง การให้ความสำคัญในเรื่องการปฏิบัติละหมาดเริ่มต้นขึ้นที่บ้านโดยพ่อแม่ปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้ลูกเห็นและชวนลูกมาละหมาดตาม พร้อมทั้งอธิบายความสำคัญเรื่องการละหมาดให้ลูกเข้าใจ ต่อจากนั้นเมื่อมีโอกาสและมีความสามารถบางครอบครัวในจังหวัดพื้นที่ภาคอีสานเมื่อทราบข่าวว่าจะมีการจัดอบรมภาคฤดูร้อนขึ้นที่มัสยิดของจังหวัดใดก็ตาม เขาจะพยายามส่งลูกหลานมาเข้าค่ายฝึกอบรมเพื่อให้ลูกซึมซับและมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการละหมาดมากขึ้นและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสอนแม่และน้องหรือคนในครอบครัวได้ อีกทั้งในกลุ่มผู้มีความรู้บางคนเมื่อ

ตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องละหมาดแล้ว เขายังพร้อมเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องการละหมาดแก่บุคคลอื่นอีกด้วย การปฏิบัติตนและการสร้างความเข้าใจในเรื่องการละหมาดต่อเพื่อนต่างศาสนา ทำได้โดยการปฏิบัติละหมาดอย่างเป็นประจำจนเกิดเป็นความเคยชินสำหรับตนเองและเพื่อนในสังคมที่พบเห็น การสร้างความเข้าใจในเรื่องการละหมาดต่อเพื่อนต่างศาสนา คือการเลือกที่จะอธิบายด้วยคำพูดง่าย ๆ ให้เพื่อนต่างศาสนิกเข้าใจเป็นสิ่งสำคัญ เรื่องการละหมาดก็เปรียบเสมือนการไหว้พระในศาสนาพุทธ การสวดมนต์ในศาสนาคริสต์ ปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถทำการรักษาละหมาดให้ตรงต่อเวลาทั้ง 5 เวลาได้ ผู้วิจัยไม่พบปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำให้เขาไม่สามารถปฏิบัติละหมาดได้ การเป็นผู้มีความรู้ การให้ความสำคัญ และตระหนักว่าการละหมาดเป็นสิ่งสำคัญจำเป็นที่ขาดไม่ได้ ทำให้พวกเขาปฏิบัติละหมาดเหมือนกิจวัตรประจำวันปกติก็ไม่มีสิ่งใดเลยที่เป็นอุปสรรค

วิธีการดำรงอัตลักษณ์การละหมาดของประชาชนมุสลิมทั่วไป ประชาชนโดยทั่วไปเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านศาสนาเพียงข้อมูลพื้นฐานว่าการนับถือศาสนาอิสลามนั้นมุสลิมทุกคนจะต้องละหมาด แต่ไม่ทราบความหมายอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับเรื่องการละหมาด เพราะโดยส่วนมากแล้วมุสลิมกลุ่มแรกที่เดินทางเข้ามาในภาคอีสานนั้นเป็นชาวปาตานีที่ได้แต่งงานกับชนพื้นเมืองอีสาน และนี่คือการเริ่มต้นที่ถูกบันทึกความเป็นมาของมุสลิมในภูมิภาคนี้ไว้ การให้ความสำคัญในเรื่องการปฏิบัติละหมาดโดยทั่วไปในทุกครอบครัวในอดีตจะทำการละหมาดพร้อมสามี หรือแม้กระทั่งสามีไม่อยู่ภรรยาและลูกก็จะปฏิบัติละหมาดเฉพาะท่วงท่าเพียงเท่านั้น แต่ไม่สามารถอ่านบทสวดภาษาอาหรับได้ สามีจะเป็นผู้ย่ำเตือนให้ภรรยาและลูกทำละหมาดที่บ้านทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ความหมายอย่างลึกซึ้ง แต่ก็ให้ปฏิบัติตามไปก่อน แม้มีบางครอบครัวอาจจะละหมาดไม่ครบทั้ง 5 เวลา แต่พวกเขาก็เลือกที่จะปฏิบัติและสืบทอดส่งต่อมาถึงเยาวชนในรุ่นปัจจุบันที่มีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้น

การปฏิบัติตนและการสร้างความเข้าใจในเรื่องการละหมาดต่อเพื่อนต่างศาสนา พบว่าความเข้าใจเกิดจากการอาศัยอยู่เป็นครอบครัวใหญ่ในพื้นที่เดียวกันทำให้เกิดความสนิทสนมในกลุ่มญาติพี่น้องจึงไม่เกิดคำถามใด ๆ ขึ้นต่างคนต่างนับถือและปฏิบัติตามหลักศาสนาของตนเอง ปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถทำการรักษาละหมาดให้ตรงต่อเวลาทั้ง 5 เวลาได้ ผู้วิจัยพบปัญหาที่สามารถทำให้กลุ่มประชาชนมุสลิมทั่วไปรักษาละหมาดให้ตรงต่อเวลาทั้ง 5 เวลาได้คือ การขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านศาสนาอิสลาม ปัญหาในข้อนี้ทำให้บางคนเลือกที่จะทำละหมาดตามสามเณรเฉพาะเวลาที่สามเณรปฏิบัติละหมาดที่บ้าน หรือบางคนเลือกที่จะละหมาดปฏิบัติเฉพาะท่าทางแต่ไม่สามารถอ่านบทสวดที่เป็นภาษาอาหรับได้

อัตลักษณ์การชะกาด

การจ่ายชะกาดของปัจเจกบุคคลในพื้นที่เกิดขึ้นน้อยมาก เพราะประชาชนมุสลิมทั่วไปที่มีความรู้ทางด้านศาสนาไม่มากนัก จึงไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้วิจัยทราบได้ สำหรับกลุ่มของผู้มีความรู้ทางด้านศาสนาเป็นอย่างดีถึงเขาจะตระหนักและทราบถึงความสำคัญของการชะกาด แต่มีน้อยครอบครัวที่จะมีความสามารถในการจ่ายชะกาดได้ การดำรงอัตลักษณ์เรื่องการชะกาดในพื้นที่เกิดขึ้นโดยผ่านการพึ่งพาผู้ที่มีความรู้ทางด้านศาสนา เช่น อิหม่ามที่เป็นผู้นำการปฏิบัติและปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมไว้ได้ โดยส่วนมากอิหม่ามจะอาศัยและพบเจอได้ในทุกมัสยิด

อัตลักษณ์การส่งเสริมความดีที่ยังความชั่วของปัจเจกบุคคล

วิธีการดำรงอัตลักษณ์การส่งเสริมความดีที่ยังความชั่วของปัจเจกบุคคล ผู้วิจัยพิจารณาคำตอบจากวิธีการของ 2 อัตลักษณ์ คือ อัตลักษณ์การละหมาดและอัตลักษณ์ชะกาด ผลการศึกษาพบว่าเมื่อมุสลิมต่างตระหนักและให้ความสำคัญกับทั้ง

2 อัตลักษณ์ดังกล่าว จึงถือได้ว่าเป็นการกระทำความดีที่ยังความชั่วในระดับปัจเจกชน ที่ทุกคนสามารถกระทำได้เมื่อเขาเกิดความรู้สึกต่อศาสนาอิสลาม การละหมาดเป็นรูปแบบการทำความดีเพื่อให้เกิดความเจริญทางสติปัญญา ช่วยในการเตือนตัวเองไม่ให้เป็นผู้ที่กระทำความผิด และสำหรับการชะกาดนั้นช่วยในเรื่องการส่งเสริมความดีในเรื่องการพัฒนาช่วยเหลือสังคม เปรียบเสมือนการให้สวัสดิการต่อสังคมมุสลิม เป็นการส่งต่อความดีที่พัฒนาจากระดับตัวบุคคลส่งต่อถึงความตระหนักในการช่วยเหลือพี่น้องมุสลิมที่ต้องการรับความช่วยเหลือในสังคมพหุวัฒนธรรมอิสานได้อีกด้วย

2. บทบาทและวิธีการขององค์กรมุสลิมในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอิสาน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาทำการศึกษา 3 องค์กรดังนี้คือ 1. มัสยิด 2. มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอิสาน 3. ชมรมมุสลิมมหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่าอัตลักษณ์มุสลิมทั้ง 3 อัตลักษณ์ถูกปฏิบัติผ่านวิถีทัศน์ การกิจหลักขององค์กรออกมาในรูปแบบโครงการต่างที่มีส่วนช่วยส่งเสริมในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมอิสานในพื้นที่ดังนี้คือ

ชื่อองค์กร	อัตลักษณ์การละหมาด	อัตลักษณ์การชะกาด	อัตลักษณ์การส่งเสริมความดีที่ยังความชั่ว
มัสยิด	เป็นศาสนสถานที่มุสลิมไปทำพิธีทางศาสนาประจำวันและพิธีกรรมทางศาสนาอื่น ๆ แสดง	เป็นสถานที่ในการรับบริจาคชะกาดและให้ความรู้ในเรื่องชะกาดแก่ประชาชนผู้ที่มาขอคำปรึกษา	เป็นสถานที่ในการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนภาคฤดูร้อน จัดตั้งศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิด

ชื่อองค์กร	อัตลักษณ์การละหมาด	อัตลักษณ์การชะกาต	อัตลักษณ์การส่งเสริมความดีที่ยัง ความชั่ว
	ปาฐกถาธรรมประจำวัน ศุกร์ เกิดขึ้นในทุกมัสยิด		และเป็นสถานที่ใน การรวมตัวและจัด ประชุมแบ่งงานช่วย เหลือด้านศาสนาให้กับ พี่น้องมุสลิม ทั้งใน พื้นที่ใกล้บริเวณมัสยิด และพื้นที่ห่างไกลไม่มี ครอบครัวมุสลิมใน ละแวกใกล้เคียงของ กลุ่มยะมาอะห์ดัตลิฆ ผู้ซึ่งมีหน้าที่เผยแพร่ ศาสนาอิสลามโดยมี ภารกิจในการเรียกร้อง เชิญชวนให้มนุษยชาติ ไปสู่การปฏิบัติและการ ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ผู้ เป็นพระเจ้า เมื่อมนุษย์ มีความศรัทธาย่อมเกิด ความละอายต่อการ กระทำความป

ชื่อองค์กร	อัตลักษณ์การละหมาด	อัตลักษณ์การชะกาด	อัตลักษณ์การส่งเสริมความดีที่ยั่งยืน ความชั่ว
มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอิสาน	ภารกิจหลักด้านการพัฒนาการศึกษาของทางมูลนิธิบทบาทแรกคือ การจัดโครงการอบรมศาสนาระดับท้องถิ่นมุสลิมอิสาน ซึ่งในปัจจุบันไม่มีแล้วแต่เปลี่ยนเป็นการสนับสนุนในการจัดค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนขึ้นเป็นประจำของทุกปีสัปดาห์เป็นการให้การศึกษาและความรู้ซึ่งครอบคลุมในเรื่องการละหมาด การชะกาด การส่งเสริมความดีที่ยั่งยืนความชื่อนั้นเอง	มูลนิธิมีบทบาทในด้าน การให้ความรู้จัดอบรมให้แก่ผู้นำชุมชนและสมาชิกที่สนใจในเรื่องชะกาด จัดตั้งกองทุนชะกาด ประจำมัสยิด ซึ่งในโครงการนี้ไม่ประสบความสำเร็จ และแจกจ่ายเงินชะกาดให้กับครอบครัวมุสลิมที่ได้รับความสะดวกอื่น	จัดโครงการที่มีส่วนช่วยให้ ความรู้ส่งเสริมอัตลักษณ์ทั้ง 3 เรื่อง

ชื่อองค์กร	อัตลักษณ์การละหมาด	อัตลักษณ์การชะกาด	อัตลักษณ์การส่งเสริมความดียับยั้งความชั่ว
ชมรมมุสลิมมหาวิทยาลัยขอนแก่น	จัดกิจกรรมขึ้น 2 โครงการตามศักยภาพความเป็นนักศึกษาได้ดังนี้คือ 1.โครงการสอนศาสนามุสลิมใหม่ 2.โครงการ มข. ปันความรู้จากพี่สู่น้อง เป็นการสอนหนังสือและอบรมด้านจริยธรรมแก่เยาวชนต่อเนื่องในทุกปี พร้อมทั้งได้รับเงินอุดหนุนจากทางมหาวิทยาลัยขอนแก่นในการจัดค่ายอบรมในทุก ๆ ครั้ง	ชมรมมุสลิมสามารถเป็นผู้ให้ความรู้ได้อย่างเดียว แต่ไม่สามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้เนื่องจากเป็นหน้าที่ของพ่อกับแม่ที่จะกระทำการจ่ายชะกาดแทนตน	จัดโครงการที่มีส่วนช่วยให้ความรู้ส่งเสริมอัตลักษณ์ทั้ง 3 เรื่อง

3. การปฏิสัมพันธ์ในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอิสาน

ความเป็นชุมชนในพื้นที่ที่เกิดจากการก่อตัวขึ้นของสมาชิกที่มีความแตกต่างหลากหลายทางด้านสังคม ศาสนา วัฒนธรรม และในพื้นที่ของการวิจัยครั้งนี้พบว่า มีประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกันทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม ที่แต่ละกลุ่มมีความเชื่อ ความศรัทธาแตกต่างกัน โดยมีศาสนสถานของแต่ละกลุ่มความเชื่อเป็นเครื่องยืนยันถึงความหลากหลายในชุมชนได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลนี้สังคมอิสานจึงมีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ทำให้ทุกวัฒนธรรมสามารถที่จะดำรงรักษาความแตกต่างทางวัฒนธรรมให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้ ไม่มีใครบังคับให้ใครทำตามวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งได้ ซึ่งวัฒนธรรมของแต่ละศาสนานี้เองที่เป็นตัวกำหนดในการติดต่อสื่อสารทางสังคมและสร้างปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาและสังคมขึ้นมา

3.1 ปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนา

3.1.1 ปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาระหว่างพี่น้องมุสลิมด้วยกันเอง ผลการศึกษาพบว่าเกิดจากกิจกรรมดังต่อไปนี้คือ การรวมตัวกันละหมาดของประชาชนในทุกวันศุกร์และวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมในเดือนรอมฎอน มุสลิมต่างร่วมละหมาดและทานอาหารร่วมกัน กิจกรรมจัดงานเลี้ยงประจำปีสัปดาห์เพื่อหาเงินสนับสนุนซ่อมแซมบำรุงมัสยิดประจำปี การจัดค่ายอบรมภาคฤดูร้อนให้กับเยาวชน การเดินทางของผู้มีความรู้และอาจารย์ในภาคอิสานที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่อื่น

3.1.2 ปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาระหว่างมุสลิมกับเพื่อนต่างศาสนา ผลการศึกษาพบว่าเกิดจากกิจกรรมดังต่อไปนี้คือ โครงการเสวนา 3 ศาสนา ซึ่งจัดขึ้นทุกปีของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านศาสนาในเรื่องหลักความเชื่อ หลักปฏิบัติของทั้ง 3 ศาสนาคือ พุทธ คริสต์ อิสลาม

องค์กรมุสลิมในภาคอีสานยังได้ถูกรับเชิญให้เข้าร่วมในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานวันพอกับวันแม่ ทางราชการก็ให้เกียรติตัวแทนของมุสลิมได้ขึ้นกล่าวคำอวยพร และการอบรมให้ความรู้เรื่องศาสนาอิสลามกับทหารใหม่ที่จะลงไปปฏิบัติงานในภาคใต้

3.2 ปฏิสัมพันธ์ด้านสังคม พบได้จากการที่ประชาชนต่างวัฒนธรรมมีกิจกรรมที่ร่วมกันทำดังต่อไปนี้คือ การประกอบอาชีพ การร่วมงานทางสังคมในโอกาสสำคัญต่าง ๆ การขอความช่วยเหลือและยอมรับการแก้ไขปัญหโดยผู้ใหญ่ของแต่ละวัฒนธรรม และการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม

การอภิปราย

การดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสานอภิปรายผลตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่เริ่มจากแนวคิดในเรื่องวัฒนธรรม อิสลามคือวัฒนธรรมและวัฒนธรรมอิสลามเกิดจาก 2 องค์ประกอบหลักคือ 1. การศรัทธาว่าอัลลอฮ์เป็นพระเจ้า 2. การปฏิบัติตามคำสอนในอัลกุรอานและสิ่งที่ท่านศาสดามุฮัมมัดได้ทำเป็นตัวอย่างไว้ไม่ว่ากาลเวลาจะถูกเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตามวัฒนธรรมอิสลามจะไม่ถูกเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยได้นำหลักการปฏิบัติที่สำคัญของศาสนามากล่าวไว้ 2 ข้อด้วยกันคือ อัตลักษณ์การละหมาดและอัตลักษณ์การชะกาต จากการศึกษาครั้งนี้แบ่งประชากรที่ทำการศึกษาออกเป็น องค์กรทางสังคมมุสลิมในภาคอีสาน บังเจกชนที่เป็นมุสลิม และบังเจกชนที่ไม่ใช่มุสลิม โดยอัตลักษณ์ของประชากรในพื้นที่ที่ทำการศึกษามีการติดต่อสื่อสารทางวัฒนธรรมระหว่างกัน แยกเป็น 2 กลุ่มได้ดังนี้คือ

1. การสื่อสารทางวัฒนธรรมอิสลามกับอิสลามทำให้มุสลิมมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เกิดขึ้นระหว่างวัฒนธรรมขององค์กรทางสังคมมุสลิมในภาคอีสานกับบังเจกชนที่เป็นมุสลิมในการมีส่วนร่วมต่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดขอนแก่น

เพื่อเสริมสร้างความรู้ด้านศาสนาและนำมาซึ่งการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในด้านการปฏิบัติที่ผู้วิจัยทำการศึกษา 3 อัตลักษณ์ คืออัตลักษณ์การละหมาด อัตลักษณ์ชะกาต และอัตลักษณ์การส่งเสริมความดียับยั้งความชั่ว อัตลักษณ์มุสลิมถูกปฏิบัติตามหลักการวะสะฎียะฮ์ซึ่งเป็นแนวทางสายกลางไม่สร้างความเป็นสุดโต่งด้านศาสนา จึงทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมุสลิมด้วยกันเอง อีกทั้งอัตลักษณ์มุสลิมยังทำให้ผู้ที่เป็นมุสลิมทราบถึงบทบาทหน้าที่ของมุสลิมคือการปฏิบัติตามหลักการที่สำคัญในเรื่องการละหมาดและชะกาต และถูกส่งเสริมจากองค์กรมุสลิมในภาคอีสานที่มีบทบาทเป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ หรือภารกิจหลักที่องค์กรกำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยอัตลักษณ์และบทบาทนั้นก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางด้านศาสนา สังคม และวัฒนธรรมขึ้นอีกด้วย นำไปสู่การดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสานได้นั่นเอง

2. การสื่อสารทางวัฒนธรรมอิสลามของผู้ที่เป็นมุสลิมกับวัฒนธรรมของปัจเจกชนที่ไม่ใช่มุสลิม ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับเพื่อนต่างศาสนา เกิดขึ้นระหว่างองค์กรทางสังคมมุสลิมในภาคอีสาน ปัจเจกชนที่เป็นมุสลิมและปัจเจกชนที่ไม่ใช่มุสลิมมีการติดต่อสื่อสารทางวัฒนธรรมระหว่างกัน ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางด้านศาสนา สังคมและวัฒนธรรม การพบปะ สื่อสาร มีการสนทนาระหว่างกันนั้นเป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์และกระชับความสัมพันธ์ เพื่อรักษาสถานภาพทางสังคม และคาดคะเนพฤติกรรมของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง เป็นผลมาจากการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมนำไปสู่การเรียนรู้และเข้าใจอัตลักษณ์ซึ่งกันและกัน ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข เข้าใจซึ่งกันและกัน และทำให้มุสลิมสามารถดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสานได้อีกด้วย

ด้านปฏิสัมพันธ์พบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรยา วานี (2557, น. 204-216) พบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและ

ชาวมลายูคือความเป็นเครือญาติ ทำให้ทั้ง 2 กลุ่มซึ่งมีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม สื่อสารกันอย่างเข้าใจและลดความหวาดระแวง ในพื้นที่ของสังคมพหุวัฒนธรรมอิสานมีลักษณะดังกล่าวเช่นกัน

วิธีการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมของมุสลิมใหม่กลุ่มนี้จากผลการศึกษาพบว่า สอดคล้องกับผลการศึกษาของมณูญ โต๊ะอาจ (2555) ที่พบว่าการมีอัตลักษณ์ส่วนบุคคลเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟจะมีแนวโน้มพัฒนาขึ้น เมื่อได้รับการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและกลุ่มสังคมที่มีลักษณะเช่นเดียวกับตนเอง เช่น การเข้าร่วมกลุ่มวัฒนธรรมตามหลักการของศาสนาอิสลาม จึงเป็นเงื่อนไขประการสำคัญที่ช่วยให้มุอัลลัฟพัฒนาและดำเนินไปสู่การแสดงอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม ในการวิจัยครั้งนี้ของผู้วิจัยพบได้จากการพยายามนำตัวเองของกลุ่มมุสลิมใหม่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งทางศาสนาและสังคมที่เกิดขึ้นในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มวัฒนธรรมตามหลักการของศาสนาอิสลามดังที่งานของมณูญ โต๊ะอาจ ค้นพบในงานวิจัยก่อนหน้านี้

ในงานของวิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ (2553) พบว่าวัฒนธรรมที่มัสยิดใช้เป็นศูนย์กลางนำไปสู่การดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์มุสลิม 3 ประการได้แก่ การละหมาด การชะกาต และการส่งเสริมความดียับยั้งความชั่ว ซึ่งในการศึกษาของผู้วิจัยเองก็พบบทบาทหน้าที่ของมัสยิดในขอนแก่นเป็นศูนย์กลางนำไปสู่การดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์มุสลิม 3 ประการเช่นกัน บุคคลที่มีบทบาทในการรักษาและอุ้มชูความเข้มแข็งของอัตลักษณ์มุสลิมพบผลการศึกษาว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของนิพนธ์ โชะเฮง (2554, น. 141-143) ที่ว่าบุคคลที่มีบทบาทในการรักษาและอุ้มชูความเข้มแข็งของอัตลักษณ์มุสลิมส่วนใหญ่เป็นชนชั้นนำโดยเฉพาะผู้นำศาสนา ครู ผู้นำท้องถิ่น แต่ประเด็นสำคัญที่สุดที่ช่วยดำรงรักษาอัตลักษณ์ของมุสลิมคือหลักการศรัทธาในคำสอนของศาสนาอิสลามที่ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

อีกทั้งบทบาทมัสยิดของการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของไพศาล วงษ์อารี (2552) อยู่ 2 ด้านคือด้านศาสนาและสังคมที่พบว่า ด้านศาสนา คือ มัสยิดมีบทบาทเป็นสถานที่ที่มีการละหมาด 5 เวลา มีการละหมาดตะรอเวียห์ จัดเลี้ยงละศีลอด และมีการจัดอบรมภาคฤดูร้อนให้กับเด็กอายุระหว่าง 8-12 ขวบมา กินนอรับการอบรมด้านศาสนา วัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มจัดอบรมประมาณ 3-7 วัน และด้านสังคม คือ มัสยิดมีบทบาทในการจัดเลี้ยงละศีลอดเป็นประจำทุกปี ตลอดเดือนรอมฎอน มีผู้ร่วมบริจาคทำบุญเพื่อจัดอาหารละศีลอด

สรุป

การดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอิสานนั้นขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัยด้วยกันคือ ปัจเจกบุคคล องค์กร และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทั้ง 3 ปัจจัยนี้มีส่วนทำให้เกิดอัตลักษณ์ทั้ง 3 ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาดำรงอยู่ได้ในสังคมพหุวัฒนธรรมอิสาน โดยเริ่มจากการปฏิบัติของปัจเจกบุคคลในการดำรงอัตลักษณ์ทั้ง 3 ให้มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เริ่มจากการปฏิบัติในครอบครัวและส่งเสริมให้บุตรหลานมีความรู้ในเรื่องศาสนาเพื่อปฏิบัติอัตลักษณ์ทั้ง 3 ได้อย่างถูกต้อง มีองค์กรที่หน้าที่ช่วยส่งเสริมทำให้เกิดสังคมมุสลิมขึ้นในภาคอิสานที่มีการพัฒนา ปรับตัว เรียนรู้ เพื่อให้อัตลักษณ์ของมุสลิมดำรงอยู่ได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม ทำให้มุสลิมสามารถอยู่ได้ในทุกที่ทุกเวลาถึงแม้จะเป็นประชาชนกลุ่มน้อยในสังคมพหุวัฒนธรรมอิสานโดยการกระทำไม่กระทบต่อเพื่อนร่วมสังคม อีกทั้งเพื่อนร่วมสังคมยังเป็นฝ่ายคอยเตือนเมื่อเราลืมที่จะปฏิบัติอีกด้วย

อิสลามจะดำรงอยู่ได้เพราะมีสามหลักการ ส่วนที่หนึ่งก็คือหลักการศรัทธา ส่วนที่สองคือหลักการอิสลามหรือหลักปฏิบัติ ส่วนที่สามคือหลักเอียะฮาน (คุณธรรม ความดี) ส่วนที่หนึ่งหลักการที่ว่าด้วยศรัทธานั้นไม่ต้องการพื้นที่ การเชื่อในพระเจ้า

ไม่ว่าเราจะอยู่ที่ใดเราก็ก็นับถือพระเจ้าอยู่ดี และท่านศาสดามุฮัมมัดก็เป็นศาสนทูตของพระองค์ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในสังคมอย่างไรก็ไม่มีผลกระทบต่อความเชื่อในพระเจ้าและท่านศาสดาของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนที่สองเรื่องการปฏิบัติพบว่ามุสลิมอิสานใช้แนวทางสายกลางในการปฏิบัติอัตลักษณ์ทั้ง 3 ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจกันเพื่อนต่างวัฒนธรรมในสังคม คนที่ไม่มีความรู้ก็พยายามสื่อสารด้วยการปฏิบัติเพื่อให้เพื่อนในสังคมเห็นว่าตนเองคือมุสลิม ต่อให้พวกเขาจะทำงานหรือไม่ว่างจากการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ สิ่งหนึ่งที่เขาจำเป็นต้องรักษาไว้คือเรื่องการละหมาดที่เป็นหัวใจหลักในการแสดงตนว่าคือมุสลิม และสำหรับผู้ที่มีความรู้ด้านศาสนาเป็นอย่างดีนั้นพวกเขาก็พร้อมจะเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องศาสนาแก่บุคคลอื่นอีกด้วย อีกทั้งยังปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีจนได้รับความยอมรับจากเพื่อนในสังคม การปฏิบัติของเขาถึงจะแตกต่างจากเพื่อนในสังคมแต่ก็ไม่สร้างความแตกแยก เพราะพวกเขาเลือกที่จะอธิบายความหมายที่เข้าใจง่ายเปรียบเทียบกับการปฏิบัติในศาสนาของบุคคลที่ถ้าม เช่นการละหมาดก็เปรียบเสมือนการไหว้พระในศาสนาพุทธ การสวดมนต์ในศาสนาคริสต์ จึงทำให้เมื่อถึงเวลาละหมาดหากเขาไม่ปฏิบัติก็จะถูกเพื่อนเตือนให้ปฏิบัตินั่นเอง ส่วนเรื่องที่สามเอียะซาน (คุณธรรมความดี) ผู้วิจัยพิจารณาคำตอบจากวิธีการของ 2 อัตลักษณ์ คือ อัตลักษณ์การละหมาดและอัตลักษณ์ชะกาต ผลการศึกษาพบว่าเมื่อมุสลิมต่างตระหนักและให้ความสำคัญกับทั้ง 2 อัตลักษณ์ดังกล่าว จึงถือได้ว่าเป็นการกระทำความดีที่ยังความชั่วในระดับปัจเจกชนที่ทุกคนสามารถกระทำได้เมื่อเขาเกิดความรู้สึกศรัทธาต่อศาสนาอิสลาม การละหมาดเป็นรูปแบบการทำสมาธิเพื่อให้เกิดความเจริญทางสติปัญญา ช่วยในการเตือนตัวเองไม่ให้เป็นผู้ที่กระทำผิด และสำหรับการชะกาตนั้นช่วยในเรื่องการส่งเสริมความดีในเรื่องการพัฒนาช่วยเหลือสังคม เปรียบเสมือนการให้สวัสดิการต่อสังคมมุสลิม เป็นการส่งต่อ

ความดีที่พัฒนาจากระดับตัวบุคคลส่งต่อถึงความตระหนักในการช่วยเหลือพี่น้องมุสลิมที่ต้องการรับความช่วยเหลือในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสานได้อีกด้วย

สำหรับองค์กรมุสลิมที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นมีส่วนช่วยในเรื่องการให้ความรู้และจัดโครงการขึ้นเพื่อให้อัตลักษณ์ทั้ง 3 สามารถดำรงอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสานได้อีกทั้งปฏิสัมพันธ์ก็มีความสำคัญเช่นกัน ปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาที่เกิดขึ้นคือเกิดเวทีทางภาคสังคมต่างๆในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทั้ง 3 ศาสนา โดยการเชิญผู้นำทางศาสนามาร่วมสนทนาและเปิดให้ประชาชนผู้สนใจร่วมรับฟังและซักถามข้อสงสัย ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมุสลิมนั้นปฏิบัติตามแนวทางสายกลางไม่แสดงความรู้สึกต่อต้านศาสนาจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนต่างวัฒนธรรมในการทำกิจกรรมร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการทำงานในหน่วยงานเดียวกัน การค้าขาย หรือในงานสังสรรค์ต่าง ๆ ตามโอกาสสำคัญทางสังคมที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับคำเชิญ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเพิ่มเติม ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย โดยเฉพาะชมรมมูฮัลลัฟมุสลิม และมูลนิธิสันติศึกษาเพื่อการสงเคราะห์ เนื่องจากองค์กรเหล่านี้มีส่วนช่วยพัฒนาสังคมมุสลิมอีสานด้วยเช่นกัน

2. การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาวิธีการและแนวทางการส่งเสริมให้ความรู้ด้านศาสนาและปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มมุสลิมใหม่ (มูฮัลลัฟ) จากการศึกษาการทำงานของชมรมมูฮัลลัฟซึ่งเป็นอีกองค์กรหนึ่งในภาคอีสานที่ทำหน้าที่ดูแลและให้ความรู้แก่มุสลิมใหม่

3. การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเพิ่มเติมให้ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านศาสนาและด้านสังคม

บรรณานุกรม

นิพนธ์ โชะเฮง. (2554). “การรักษาอัตลักษณ์ของมุสลิมในบริบทการพัฒนาของไทย.”

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น 8:

141-143.

แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย. (2557). **สำมะโนประชากรมุสลิม พ.ศ. 2553.**

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพศาล วงษ์อารี. (2552). **บทบาทของคณะกรรมการมัสยิดต่อการพัฒนาชุมชน**

มุสลิม ศึกษากรณีมัสยิดในเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์

ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, คณะพัฒนา

สังคมและสิ่งแวดล้อม, สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม.

มนูญ โตะอาจ. (2555). **การเรียนรู้และการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของ**

มุสลิมในพื้นที่ชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญา

ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขานิติ

ศาสตร์.

วิสุทธิ์ บิลลาเต๊ะ. (2553). **กระบวนการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมกับการสร้างชุมชนที่**

เข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ ตำบลคูเต่า อำเภอ

หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร

มหาวิทยาลัยทักษิณ, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวัฒนธรรมศึกษา.

สุไรยา วานี. (2557). “การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา

ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี.” **วารสารการเมืองการ**

ปกครอง 4,1: 204-216.

ศิริจิต สุนันตะ. (2556). “สถานการณ์โต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย.”

ภาษาและวัฒนธรรม 32,1: 7-18.

อัมพร อารังลักษณ์. (2551). องค์การ : ทฤษฎี โครงสร้าง และการออกแบบ.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อารี จำปากลาง, ชีรนงค์ สกุลศรี และอาซิส ประสิทธิ์หิมะ. (2555). มุสลิมใน

ประเทศไทย : ชายขอบหรือเพียงแค่แตกต่าง?. ใน มหาวิทยาลัยมหิดล,

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, การประชุมวิชาการประชากรและสังคม

ครั้งที่ 8 (87-104). นครปฐม: ผู้แต่ง.

แนวทางการพิจารณาและการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ พิจารณาของศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา

วารสารรัฐศาสตร์พิจารณาเป็นวารสารที่นำเสนอบทความวิชาการ จากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาทั่วไปทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มีโอกาสเสนอผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนวิทยาการโดยเฉพาะองค์ความรู้ใหม่ในสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การเมือง การปกครอง และเอเชียศึกษาในกรอบอาณาบริเวณศึกษา (Area Study)

ผลงานวิชาการที่รับตีพิมพ์อาจอยู่ในรูปแบบต่อไปนี้ บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ เป็นต้น ต้นฉบับ (Manuscript) ที่ส่งพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ ภายใต้งานวิจัยจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน (ยกเว้นรายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์) และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาหรือตีพิมพ์ในวารสารอื่น ต้องไม่เป็นผลงานทางวิชาการที่ลอกเลียน ตัดทอนจากผลงานวิจัยของผู้อื่น ไม่มีการคัดลอกหรือชักนำให้เข้าใจผิดในผลงานหรือ ผลการศึกษา เรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer-reviewed) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

คำแนะนำผู้แต่งสำหรับผู้ส่งบทความลงตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์พิจารณา (Author Guideline)

1. ประเภทของบทความที่รับพิจารณา

1. บทความวิชาการ
2. บทความวิจัย
3. บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ
4. บทความพิเศษ

2. รูปแบบการเขียนบทความ

2.1 ชื่อเรื่อง ให้พิมพ์ชื่อเรื่องบทความไว้กลางหน้ากระดาษ ทั้งชื่อเรื่องภาษาไทยและชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ พร้อมใส่เครื่องหมาย ** และระบุ footnote ว่าบทความนี้เขียนขึ้นมาจากวัตถุประสงค์ใด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.2 ชื่อผู้เขียน ใส่ชื่อผู้เขียนบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยไม่ต้องระบุตำแหน่งชื่อไว้ด้านขวาสุด พร้อมใส่เครื่องหมาย * เพื่อระบุใน footnote ว่าผู้เขียนเป็นใคร ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี) ของผู้เขียนทุกคน อยู่สถานที่ใด (ในกรณีที่มีชื่อผู้เขียนหลายคน กรุณาระบุให้ครบทุกคน)

2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ไม่เกิน 250 คำ)

2.4 คำสำคัญ (Keyword) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 5 คำ

2.5 บทนำ

2.6 เนื้อหา

2.7 บทสรุป

2.8 เอกสารอ้างอิง

3. การเตรียมต้นฉบับ

1. ให้ระบุชื่อผู้เขียน ยศหรือตำแหน่ง ที่อยู่หรือที่ทำงานที่สามารถติดต่อได้ พร้อมเบอร์โทรศัพท์ อีเมลและโทรสารที่สามารถติดต่อได้

2. ส่งต้นฉบับจำนวน 1 ชุด

3. พิมพ์โดยโปรแกรม Microsoft Word for Windows

4. ใช้อักษรแบบ TH SarabunNew ขนาด 16 โดยใช้กระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียวเท่านั้น

5. ระยะห่างระหว่างบรรทัดให้ใช้ single space ความยาวของบทความไม่น้อยกว่า 15 หน้าแต่ไม่เกิน 20 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง

6. ใช้ระบบอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

7. การตั้งค่าหน้ากระดาษ

- ระยะขอบบน (Top margin) 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร

- ระยะขอบล่าง (Bottom margin) 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร

- ระยะขอบซ้าย (Left margin) 1.5” หรือ 3.18 เซนติเมตร
- ระยะขอบขวา (Right margin) 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร

4. การส่งต้นฉบับ

การส่งต้นฉบับสามารถทำได้หลายช่องทาง

1. ส่งต้นฉบับ 1 ชุด ไปยังกองบรรณาธิการวารสาร ศูนย์การเมือง สังคมและ
อาณานิคมศึกษา คณะรัฐศาสตร์ อาคารศรีศรียุทธา ชั้น 3 ห้อง 314 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทรศัพท์ 02-310-8497 , 096-259-0036

2. ส่งทางอีเมลมายัง

ps.critique@gmail.com

โดยเขียนหัวข้ออีเมลว่า **ส่งบทความ เรื่อง.....**

3. ส่งทางออนไลน์ โดยเข้าไปสมัครและส่งต้นฉบับได้ด้วยตนเองที่

so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC

5. การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

กรณีที่ผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเรื่อง

1) ให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนามปี (author-date in text citation) โดย
ระบุ ชื่อผู้แต่ง และปีพิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้าง เพื่อบอก
แหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจะระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างด้วยก็ได้หากต้องการ

(ชื่อผู้แต่ง, ปีพิมพ์, เลขหน้า) ไว้ท้ายข้อความที่อ้างอิง

(สุนัย มัลลิกะมาลย์, 2549, น. 200-205)

(McCartney & Phillips, 2006, p. 498-499)

2) ให้มีการอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม (reference citation) โดยการรวบรวมรายการเอกสาร
ทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้น ๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้
หัวข้อ **เอกสารอ้างอิง** สำหรับผลงานวิชาการภาษาไทย หรือ **Reference** สำหรับผลงานวิชาการ
ภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychological

Association) กรณีรายการเอกสารอ้างอิงภาษาไทย ให้แปลรายการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษต่อท้ายรายการอ้างอิงภาษาไทยเดิม ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงมีดังนี้

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์/ผู้จัดพิมพ์.

พรพิมล ตรีโชติ. (2542). **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Huntington, S. (2003). **The Clash of Civilization and the Remaking of World Order**. New York: Simon & Schuster Paperbacks.

2. วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). “ชื่อบทความ.” **ชื่อวารสาร** ปีที่,ฉบับที่ (เดือน): หน้าแรก-หน้าสุดท้าย

สมบัติ จันทรวงศ์. (2557). “คณาธิปไตยหรือประชาธิปไตยในอาเซียน: มุมมองของ Alexis de Tocqueville.” **วารสารเอเชียศึกษา ฉบับปฐมฤกษ์** 15,5: 23-63.

Chanrochanakit, P. (2011). “Deforming thai Politics As Read through Thai Contemporary Art.” **Third Text** 25,4: 419-429.

3. นิตยสารหรือหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์เผยแพร่). “ชื่อบทความ.” **ชื่อนิตยสาร/หนังสือพิมพ์** (วันที่ เดือน ที่) : หน้า.

มุฮัมหมัดอิลยาส หล้าปริง. (2554). “จะเอายังไงกับภาคใต้?” **มติชน** (3 มิถุนายน) : 15.

4. บทความจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). **ชื่อเรื่อง**. ค้นเมื่อ วัน เดือน ปี ที่สืบค้น จากชื่อเว็บไซต์.

156 วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 16

สมชาย ภคภาสวณิช. (2556). **ความสัมพันธ์ระหว่าง AEC และประชาคมสังคมและ วัฒนธรรม
อาเซียน**. ค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2557 จาก <http://www.mfa.go.th>

5. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือปริญญาดุษฎีบัณฑิต). ชื่อมหาวิทยาลัย, ชื่อคณะ, ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา.

Boroughs, B.B.S. (2010). **Social networking websites and voter turnout**. (Master's thesis). Georgetown University, Faculty of the Graduate School of Arts and Sciences.

ธีระพันธ์ ชนาพรณ. (2548). **การจัดการการสื่อสารของคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชนที่มี
ผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชั้นปีที่ 1**. (วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน,
สาขาการสื่อสารภาครัฐและเอกชน.

***** หมายเหตุ** ต้นฉบับบทความที่นำเสนอจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์และคำแนะนำการเขียนที่กำหนดเท่านั้น จึงจะได้รับพิจารณาดำเนินการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์สามารถดูรายละเอียดการจัดเตรียมต้นฉบับได้ที่ so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC

จริยธรรมในการพิมพ์ (Publication Ethics)

วารสารให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้นจึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของผู้พิมพ์

1. บทความที่ผู้พิมพ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้พิมพ์ต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งหากมีการระบุผลงานของผู้อื่นในต้นฉบับ ไม่ว่าจะเป็นด้วยการคัดลอกข้อความ (Quotation) การสรุปความ (Paraphrase) หรือการย่อความ (Summary) ต้องมีการอ้างอิง (Citation) ทั้งในเนื้อหา (In text citation) และการเขียนรายการเอกสารอ้างอิงตอนท้าย (References) และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน “คำแนะนำผู้แต่ง” หรือ “Author Guidelines”
4. หากผลงานทางวิชาการของผู้พิมพ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้พิมพ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง
5. ผู้พิมพ์ต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารแล้ว
6. ชื่อผู้พิมพ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้น ๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมาย

158 วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 16

และขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพบทความในกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์

2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการพิจารณาบทความโดยอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และโดยปราศจากอคติด้านเชื้อชาติ ความเชื่อทางศาสนา เพศ แนวคิดทางการเมือง และสถาบันที่สังกัด ต่อผู้สนับสนุนและบทความที่พิจารณาไม่ว่าด้วยกรณีใด

3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้สนับสนุนหรือผู้ทรงคุณวุฒิไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง

4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิและผู้สนับสนุน

5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้สนับสนุน การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน ไม่นำส่วนใดส่วนหนึ่งของมูลค่านับที่ตนเป็นผู้ประเมินไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตนหากไม่ได้รับความยินยอมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้เขียน หรือความเห็นชอบจากบรรณาธิการ

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารกำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้ที่ไม่ได้รับรู้

แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารรัฐศาสตร์พิจารณา
ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วันที่.....

ชื่อ..... นามสกุล.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์..... โทรสาร.....

ขอสมัครสมาชิกวารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

☐ รับวารสารรายปี 2 ฉบับ 360 บาท

เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

☐ รับวารสารรายปี 4 ฉบับ 700 บาท

เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

☐ รับวารสารรายปี 6 ฉบับ 1,000 บาท

เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

พร้อมนี้ได้ชำระค่าสมาชิกเป็น

☐ เงินสด

☐ โอนเงินเข้าบัญชี ธนาคารทหารไทย

สาขารามคำแหง ชื่อบัญชี “ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา ม.ร.” เลขที่บัญชี 156-2-27622-8

ลงชื่อ.....

วันที่.....

160 วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 16

โปรดส่งหลักฐานและใบสมัครสมาชิกมาที่

ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา คณะรัฐศาสตร์ อาคารศรีศรัทธา ชั้น 3 ห้อง 314

มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทรศัพท์ 02-310-8497 , 096-259-0036

อีเมล ps.critique@gmail.com เว็บไซต์ so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC

Subscription Form for the Journal of Political Science Critique
Centre of Politics, Social and Area Studies, Faculty of Political Science,
Ramkhamhaeng University.

Date.....

Name.....Surname.....

Address.....

.....

Tel.....Fax.....

I/We would like to subscribe to the journal for:

☐ Bi-Annually 2 Issues 360 BTH Start.....

☐ 2 Year 4 Issues 700 BTH Start.....

☐ 3 Year 6 Issues 1,000 BTH Start.....

☐ Cash

☐ Transfer to account TMB Bank Public Company Limited
Ramkhamhaeng Branch: Account Name: Centre of Politics,
Social and Area Studies. RU. No. 15-6216-50-25

Signature.....

Date...../...../.....

162 วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 16

Please send this form and your payment confirmation to

Centre of Politics, Social and Area Studies, Faculty of Political Science,

Ramkhamhaeng University, Huamak, Bangkapi, Bangkok, 10240

Tel: 02-310-8497 , 096-259-0036

E-mail: ps.critique@gmail.com Website: so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC